

UDENRIGSMINISTERIET

EKSPORTRÅDET • THE TRADE COUNCIL

HANDELSPOLITISK ORIENTERING

2010

HANDELSPOLITISK ORIENTERING

2010

Siden 1997 har regeringen løbende orienteret Folketingets Europaudvalg om de væsentlige sager, der forventes behandlet i WTO-regi (Beretning om Folketingets behandling af WTO-sager afgivet af Europaudvalget den 14. marts 1997). Ved et uformelt møde med udenrigsministeren den 27. juni 2008 var der i Europaudvalget tilslutning til, at den fremtidige rapportering ville få karakter af en bredere handelspolitisk afrapportering, som også ville omfatte en status for EU's regionale og bilaterale frihandels- og investeringsforhandlinger, samt at afrapporteringen ville finde sted som minimum én gang årligt. Nærværende rapport omhandler udviklingen siden oversendelsen af den seneste rapport i februar 2010.

Redaktionen er afsluttet den 24. februar 2011.

INDHOLDSFORTEGNELSE

1. INDLEDNING.....	1
2. HANDELSBARRIERER OG PROTEKTIONISME.....	3
3. WTO.....	6
<i>DDA-forhandlingerne</i>	6
Landbrug.....	7
Industrivarer (NAMA).....	9
Tjenesteydelser.....	12
WTO's regler.....	13
Handelslettelse.....	14
TRIPS.....	15
Handel og miljø.....	17
Handel og udvikling.....	18
WTO's tvistbilæggelse.....	19
<i>Løbende sager i WTO</i>	21
Tvister.....	21
Trade Policy Reviews (TPR).....	22
Optagelse af nye medlemmer i WTO.....	23
4. REGIONALE OG BILATERALE AFTALER.....	24
<i>Regionale og bilaterale aftaler</i>	24
<i>EU's handelspolitiske strategi</i>	27
<i>EU's nye globale investeringspolitik</i>	29
<i>Frihandelsaftale med Korea</i>	30
<i>Frihandelsaftale med Indien</i>	31
<i>Frihandelsaftale med ASEAN</i>	32
<i>Frihandelsaftale med Gulf Cooperation Council (GCC)</i>	33
<i>Frihandelsaftale med Mercosur</i>	34
<i>Frihandelsaftale med Andinpagtlandene (CAN)</i>	35
<i>Frihandelsaftale med Centralamerika (CA)</i>	36
<i>Frihandelsaftale med Euromed</i>	37
<i>Frihandelsaftale med Canada</i>	38
<i>Frihandelsaftale med Japan</i>	39
<i>Det Østlige Partnerskab, herunder Ukraine</i>	40
<i>Rusland</i>	41
<i>Kina</i>	42
<i>USA – Det transatlantiske økonomiske samarbejde</i>	43
<i>EPA'erne og GSP</i>	44
5. FÆRØERNE OG GRØNLAND.....	45
6. KOMMENDE STØRRE HANDELSPOLITISKE UDFORDRINGER.....	46

<i>Handel og klima</i>	46
<i>Reform af WTO</i>	48
<i>Andre emner</i>	51
Singapore-emnerne.....	51
Arbejdstagerrettigheder i WTO/ILO	52
7. BILAG.....	53
<i>Bilag 1: Grundlaget for EU's handelspolitik</i>	53
<i>Bilag 2: Codex Alimentarius</i>	54
<i>Bilag 3: WTO medlemmer og ansøgerlande pr. 30. december 2010</i>	61
<i>Bilag 4: Aktive panelsager ved WTO med Danmark/EU som part</i>	66
<i>Bilag 5: Beach Club-samarbejdet</i>	77
<i>Bilag 6: Ordliste</i>	79

1. INDLEDNING

Verdensøkonomien kom sig gradvist gennem 2010 ovenpå den finansielle og økonomiske krise. I takt hermed stod det stadig mere tydeligt, at frihandel er af afgørende betydning for Danmarks og EU's fremtidige vækst og beskæftigelse. EU har behov for adgang til globale markeder, herunder de nye fremvoksende økonomier med høj økonomisk vækst. I tillæg hertil kan tre begivenheder i løbet af 2010 fremhæves på den handelspolitiske scene. For det første sås det mod slutningen af året tegn på fornyet politisk vilje til at forsøge at færdigforhandle Doha-udviklingsrunden i 2011. For det andet vedtog EU en ny handelspolitisk strategi: Handel, vækst og globale anliggender. For det tredje blev EU og Rusland enige om de bilaterale betingelser for russisk optagelse i WTO, hvilket dermed muligvis kan ske allerede i 2011.

Uanset, at den globale handel er kommet sig betydeligt gennem 2010, peger WTO på, at den globale økonomiske vækst er ujævnt fordelt og fortsat skrøbelig. Der ses globalt høj arbejdsløshed, og gennem 2010 er opstået nye risici, navnlig forbundet med underskud på offentlige budgetter og valutakursubalancer. Der er således fortsat behov for at holde tæt øje med protektionistiske tendenser. Handelsbarrierer og protektionisme behandles i afsnit 2.

Verdenshandelsorganisationen WTO blev oprettet i 1995 som afløser for GATT-aftalen fra 1948. Baggrunden for GATT (Den Almindelige Overenskomst om Told og Udenrigshandel – "General Agreement on Tariffs and Trade") var den økonomiske krise i 1930'erne. Udgangspunktet var, at medlemmerne skulle fastlåse ("binde") deres restriktioner for handel med varer, fx told og kvoter, og derefter gradvist afvikle dem. Samtidig blev der fastsat regler, der skulle skabe gennemsigtighed, forudsigelighed og ens behandling i den internationale handel og derigennem modvirke protektionisme. WTO's øverste organ er ministerkonferencen, der efter aftalen skal afholdes mindst hvert andet år.

I perioden mellem 1947 og 1995 blev der gennemført otte internationale forhandlingsrunder, som bl.a. reducerede tolden mellem industrilande til under 5 % i gennemsnit. Det har til gengæld betydet, at andre handelshindringer har fået større betydning. Samtidig er også andre områder end handel med varer kommet i fokus, ikke mindst har tjenesteydelser fået øget betydning i det internationale handelssamkvem. Parallelt hermed er antallet af aktører i det internationale handelssystem steget, og forbindelserne mellem disse, bl.a. i form af handelsaftaler, er øget væsentligt. Endelig er kompleksiteten i mange af de emner, som handelspolitikken dækker over, blevet stadigt større. Mens de traditionelle hindringer for handel, som GATT beskæftigede sig med, var af overvejende kvantitativ karakter, er de nye handelshindringer, som i stigende grad volder vanskeligheder for international handel, ofte baseret på regler og principper, der vedrører kvalitative forhold. Det kan fx være krav til en vares kvalitet og indpakning af hensyn til forbrugerbeskyttelse, krav om uddannelse og kvalifikationer for en udbyder af tjenesteydelser eller regler om beskyttelse af varemærker og patenter. De nye handelshindringer er således i høj grad knyttet til den lovgivningsmæssige ramme i de enkelte lande for handel med en given vare eller ydelse. Dette er sket parallelt med, at man i WTO længe har forsøgt at bringe en ny forhandlingsrunde om liberalisering af verdenshandelen til afslutning.

Doha Runden – "Doha Development Agenda" (DDA) eller Doha Udviklingsrunden – blev indledt i 2002. Den oprindelige plan var, at der skulle gøres status ved WTO's ministerkonference i Cancún i 2003, og at forhandlingerne skulle være afsluttet den 1. januar 2005. Forhandlingerne er imidlertid siden starten foregået med vekslende intensitet og med varierende frister, som løbende er blevet justeret. 2010 har imidlertid budt på fornyet optimisme med hensyn til at afslutte forhandlingerne inden udgangen af 2011. Det er især G20-mødet i Seoul og APEC ministermødet i Yokohama i

november 2010, som har skabt en vis optimisme i forhandlingsmiljøet i Genève, idet der er signaleret politisk vilje til at bringe forhandlingerne til afslutning. I afsnit 3.2 gøres der rede for DDA-forhandlingerne i 2010 og forventningerne til det videre forløb.

Foruden at være ramme for forhandlinger om nye regler og yderligere liberalisering fik WTO også til opgave at gennemføre og overvåge efterlevelsen af de allerede indgåede aftaler, og et særligt tvistbilæggelsessystem blev oprettet til at behandle handelsstridigheder mellem medlemmerne. I afsnit 3.3 behandles det løbende arbejde i WTO med fokus på behandlingen af tvister mellem medlemmer og på gennemgangen af medlemmernes handelspolitik. Desuden orienteres om status i forhandlinger om optagelse af nye medlemslande.

Parallelt med DDA-forhandlingerne har WTO's medlemslande forhandlet og indgået bilaterale og regionale handelsaftaler. Siden 1995 er antallet af sådanne aftaler firedoblet. Denne udvikling kan ses som en afspejling af behovet for liberalisering og regulering af den øgede internationale handel som forudsætning for vækst i en stadigt mere globaliseret økonomi. Dette behov har de store og meget omfattende forhandlingsrunder i WTO ikke kunnet imødekomme tilstrækkeligt hurtigt og fleksibelt. Bilaterale og regionale aftaler mellem færre deltagere og omhandlende en snævrere emnekreds har derfor i mange situationer været et attraktivt alternativ. Dette har ført til en diskussion af forholdet mellem WTO og de bilaterale og regionale aftaler. Inden for rammerne af de igangværende WTO-forhandlinger har dette i første omgang resulteret i en foreløbig aftale om øget transparens omkring bilaterale og regionale aftaler. EU besluttede i 2006 at sætte kraftigere ind i forhold til forhandling af bilaterale frihandelsaftaler med henblik på at styrke EU's internationale konkurrencedygtighed — en tilgang, EU har cementeret med sin nye handelspolitiske strategi fra 2010. Der er indtil videre opnået enighed mellem EU og Korea samt med EU og Colombia og Peru om bilaterale frihandelsaftaler, og der forhandles p.t. med en række andre lande, herunder Indien, Canada og Brasilien/Mercosur. I afsnit 4 behandles bilaterale og regionale handelsaftaler, og der gives en oversigt over de igangværende forhandlinger mellem EU og tredjelande og om andre væsentligere tiltag i relation til EU's bilaterale handelsforhold.

I afsnit 5 sammenfattes Grønlands og Færøernes særlige problemstillinger i forhold til WTO-samarbejdet.

Endelig behandles i afsnit 6 nogle af de nye, større udfordringer, der optræder på den handelspolitiske dagsorden. Bl.a. ventes klimaudfordringen fortsat at være et centralt spørgsmål, herunder bestræbelserne på at opnå en aftale om frihandel for miljø- og klimavenlige produkter. Andre nye handelspolitiske udfordringer skal ses i et bredere eller lidt længere perspektiv, og overvejelser er endnu kun på et indledende stadie.

2. HANDELSBARRIERER OG PROTEKTIONISME

Verdenshandelen voksede markant gennem 2010 ovenpå den finansielle og økonomiske krise, bl.a. med de største fald i varehandlen siden krisen i 1930'erne. WTO vurderede i december, at den globale handel i 2010 ville vokse med i alt 13,5 %. Fra WTO's side peges dog på, at selvom der igen er global økonomisk vækst, er den fortsat skrøbelig og desuden ujævnt fordelt. Hertil kommer, at der globalt fortsat registreres høj arbejdsløshed. Specielt udviklingslandene har været sårbare for reduktionen i eksporten, ikke mindst kombineret med sværere adgang til bankfinansiering, faldende udenlandske investeringer og faldende råvarepriser. Endelig er der i 2010 opstået nye risici for den globale økonomi, herunder underskud på offentlige budgetter og usikkerhed om valutakursniveauer. Der vil således fortsat være behov for at holde tæt øje med protektionistiske tendenser.

Overordnet har den aktuelle økonomiske krise imidlertid ikke udløst en så omfattende protektionistisk reaktion, som man kunne have frygtet på baggrund af krisens størrelse og uforudsigelighed. Meget tyder på, at de eksisterende aftaler i WTO har medvirket til at lægge en dæmper på tendenserne til handelsprotektionisme. Samtidig har EU og WTO fortsat fokus på at begrænse protektionistiske tiltag. WTO har således iværksat en særlig overvågningsmekanisme inden for rammerne af gennemgangen af medlemmernes handelspolitik (Trade Policy Review Mechanism – TPRM).

De globale økonomiske sammenhænge og det omfattende net af internationale transaktioner betød, at handel var med til at sprede krisen, selvom handel ikke var årsag til krisen. Tilsvarende ses nu, at handel er en væsentlig faktor til at komme ud af krisen. Det forudsætter imidlertid, at det internationale handelssamkvem fortsat holdes åbent og ikke udsættes for begrænsninger. Erfaringerne både fra 1930'erne og fra begyndelsen af 1980'erne viser betydningen af at undgå en protektionistisk spiral af handelsrestriktioner og modforanstaltninger.

Det faktum, at verdensøkonomien har undgået alvorligere udbrud af handelsprotektionisme, skal også ses på baggrund af den politiske reaktion i både de udviklede lande og udviklingslandene. Faren for protektionisme blev anerkendt allerede ved G20-topmødet i Washington i november 2008. Den politiske forpligtelse til at undgå protektionisme er gentaget flere gange, senest på G20-topmødet i Seoul i november 2010. Udviklingen i 2010 er gået i den rigtige retning. Der blev indført færre handelsrestriktioner og fremsat færre krav om undersøgelse af andre landes anvendelse af unfair handelspraksis, fx dumping, end forudset i 2009 lyset af udviklingen under den finansielle og økonomiske krise.

Selvom der i 2010 endvidere er registreret en stigning i antallet af handelsfremmende foranstaltninger, advarer WTO om, at man i samme periode har registreret øget brug af eksportrestriktioner bl.a. indenfor visse råmaterialer og mineraler. Sådanne eksportrestriktioner kan skabe store vanskeligheder for handel i en stadigt mere integreret verdensøkonomi med globale forsyningskæder.

Fremadrettet peger WTO på tre risikomomenter, som må undgås:

Det første er risikoen for et tiltagende protektionistisk pres som følge af vedvarende høj arbejdsløshed i mange lande, fortsatte globale ubalancer og makroøkonomiske spørgsmål som fx fortolkningen af valutakursniveauer.

Det andet risikomoment er den gradvise opbygning af handelsrestriktioner. WTO vurderer, at handelsrestriktionerne er steget siden udgangen af 2008 til at dække omkring 1,9 % af den totale import.

Det tredje risikomoment er, at en række af de økonomiske stimulus initiativer, der blev indført som reaktion på den økonomiske og finansielle krise, stadig er i kraft. Det er tidligere blevet påpeget, at jo længere handelshindrende og fordrejende foranstaltninger får lov at forblive i kraft, desto dybere forankret bliver de, og desto sværere bliver de at fjerne igen.

WTO fremhæver imidlertid yderligere positive forhold fra 2010. For det første, at de individuelle vurderinger af WTO's medlemslande — de såkaldte Trade Policy Reviews, der berøres i afsnit 3.14 — bekræfter, at medlemslandene kun i få tilfælde har hævet en MFN-toldsats, samt at deres toldmæssige og ikke-toldmæssige handelsbarrierer ikke blev væsentligt ændret under krisen.

For det andet, at regionale handelsaftaler fortsat udgør en væsentlig og voksende del af det internationale handelssystem. Omkring 200 regionale handelsaftaler er i kraft og er notificeret til WTO, mens yderligere ca. 100 er under forhandling.

For det tredje er der gennem 2010 sket fremskridt indenfor offentlige udbud. Dels i forhold til at udvide medlemskredsen af WTO's Aftale om offentlige udbud (GPA - Government Procurement Agreement), hvor der p.t. forhandles om medlemskab med Kina og Jordan. Dels forhandlinger om at udvide dækningsområdet for GPA.

Der er i drøftelserne i WTO peget på flere forskellige skridt, der kan bidrage til i den aktuelle situation at styrke de internationale handelsstrømme.

Overordnet har bl.a. generaldirektør Lamy flere gange fremhævet de potentielt positive virkninger af en afslutning af Doha Runden. For det første vil et forhandlingsresultat omfatte toldnedsættelser og fjernelse af handelshindringer, der i sig selv vil kunne virke stimulerende for den globale økonomi. Selv om fx en toldnedsættelse er af mindre omfang og gennemføres gradvist over en implementeringsperiode, vil den betyde en indskrænkning af landenes råderum til at gennemføre nye handelsbegrænsninger, fx toldforhøjelser. Således har specielt mange af de nye vækstøkonomier i Asien og Sydamerika kun forpligtet sig til ikke at hæve toldsatserne over et vist loft. Samtidig har løbende nedsættelser gennem de seneste år imidlertid sænket de faktisk anvendte toldsatser til at ligge langt under loftet. Derved har landene mulighed for — uden formelt at bryde WTO-reglerne — at hæve toldsatserne op til loftet. For det andet vil signalværdien af en aftale kunne give et skub til optimismen i international handel og investeringer. Endelig vil en aftale kunne skabe fornyet tillid mellem WTO's medlemmer og derved skabe en bedre basis for at modstå protektionistisk pres og at indlede afvikling af de restriktioner, som er indført. Samlet set er vurderingen, at krisen har øget "værdien" af en afslutning af Doha Runden.

Et andet muligt skridt i forhold til protektionismen vil være, at WTO's medlemmer enes om en exit-strategi for at fjerne de handelsrestriktioner og støtteordninger, der er blevet indført på midlertidig basis for at imødegå krisen. En fælles, udmeldt strategi kunne virke som en gensidig forpligtelse til at afvikle foranstaltningerne. Det ville antagelig forudsætte, at de mekanismer, der er blevet etableret til at overvåge protektionistiske tiltag, bliver styrket. Derved vil den nødvendige transparens kunne sikres såvel omkring de foranstaltninger, der er i kraft, som om de, der bliver afviklet.

Et muligt konkret indsatsområde er de dele af WTO-samarbejdet, der ikke direkte er omfattet af Doha Runden, eller hvor WTO's regler er utilstrækkelige eller svage. Det gælder fx offentlige indkøb, subsidier, investeringer og dele af serviceområdet. I fravær af klare regler, der kan håndhæves, er sandsynligheden for diskriminerende og handelsbegrænsende tiltag større.

Hertil kommer, at overvågningen af efterlevelsen af WTO's regler kunne styrkes. Med tiden har handelsbarrierer ændret karakter. Hvor der traditionelt var tale om relativt enkle indgreb i form af told og importrestriktioner, er det i dag ofte mere komplicerede reguleringer, subsidier eller handelsprocedurer, som er i fokus. Derved er barrierehandteringen også blevet mere kompliceret. Det betyder, at nogle af de mekanismer, der eksisterer for at sikre, at reglerne overholdes, står svagere. Eksempelvis kunne arbejdet inden for WTO's faste komiteer og fora intensiveres, så disse i højere grad inden for hvert sit arbejdsområde løbende overvåger og diskuterer de handelspolitiske tiltag, som medlemmerne iværksætter.

Endelig er der som et særligt område blevet peget på, at udviklingslandenes muligheder for at deltage i international handel er blevet påvirket af de begrænsninger i adgangen til finansiering af handelen, som landene har oplevet. Med finanskrisens strammere likviditet har det bl.a. været vanskeligere for udviklingslandene at stille den nødvendige sikkerhed for handelskreditter. På den baggrund er behovet for at fastholde og i muligt omfang udvide finansieringsmulighederne, bl.a. gennem "Aid for Trade", blevet fremhævet.

3. WTO

DDA-FORHANDLINGERNE

Mandatet for indledning af forhandlingerne om Doha Runden blev givet under den 4. ministerkonference i Doha i november 2001. Efter mislykkede forsøg på at afslutte Runden i 2005 i Hongkong og senest igen i 2008 i Genève, fortsatte forhandlingerne gennem hele 2009 med begrænset aktivitetsniveau.

2010 har imidlertid budt på fornyet optimisme med hensyn til at afslutte forhandlingerne inden udgangen af 2011. Det er især G20-mødet i Seoul og APEC ministermødet i Yokohama i november 2010, som har skabt en vis optimisme i forhandlingsmiljøet i Genève.

Der er imidlertid blandt WTO's medlemslande bred enighed om, at det er en betingelse for succes, at der er solid politisk opbakning og kompromisvilje hos lederne af de toneangivende lande, især USA, Kina, Indien, Brasilien og i EU. Hvis ikke der kommer et gennembrud i forhandlingerne i løbet af første halvår 2011, risikerer forhandlingerne igen at måtte afvente kommende valg i de toneangivende lande, ikke mindst det amerikanske præsidentvalg i 2012.

USA har siden forhandlingssammenbruddet i juli 2008 sat spørgsmålstegn ved den samlede værdi af runden. Med henvisning til den betydelige økonomiske udvikling, der har fundet sted i de store mellemindkomstlande siden rundens start, ønsker man bl.a. yderligere markedsadgang for industrivarer (NAMA), primært i Kina, Indien og Brasilien. Samtidig har USA indtil videre afvist at give yderligere koncessioner på landbrugsområdet til gengæld. Desuden er der fortsat uenighed mellem USA og især Indien og Kina om, i hvor høj grad udviklingslandene skal kunne beskytte deres subsistenslandbrug mod udenlandske produkter. Et andet vanskeligt emne af stor betydning for udviklingsdimensionen i forhandlingerne er spørgsmålet om bomuldssubsidier, især amerikanske, som skader bomuldsproduktionen i en række vestafrikanske lande.

I 2010 har forhandlingerne i Genève været struktureret omkring en såkaldt "cocktail approach", som WTO-generaldirektør Lamy introducerede efter et WTO-statusmøde på embedsmandniveau i slutningen af marts 2010. Konkret har det betydet, at forhandlingsprocessen har omfattet en række uformelle møder mellem medlemslandene i forskellige grupperinger udover de jævnlige møder i de formelle forhandlingsgrupper. Hertil kommer generaldirektør Lamys egne konsultationer med medlemslandene. Formålet med processen har været at skabe en bedre forståelse af landenes positioner og eventuelt mulige kompromisser. Det er især en række uformelle møder i mindre emnegrupper, som siden september 2010 har mødtes under ledelse af forskellige WTO-ambassadører, der har givet anledning til lidt mere positive toner i forhandlingsmiljøet i Genève.

Parallelt med de tekniske forhandlinger i Genève har status for DDA-forhandlingerne været drøftet i forbindelse med en række internationale møder i løbet af 2010, herunder bl.a. World Economic Forum i Davos i januar, OECD ministermødet i Paris i maj og G20 mødet i Toronto i juni. Møderne medførte ikke substantielle resultater, men genbekræftede tidligere topmøders hensigtserklæringer om at afslutte forhandlingerne hurtigst muligt med et ambitiøst, omfattende og balanceret resultat.

G20-mødet i Seoul den 11.-12. november 2010 og APEC ministermødet i Yokohama den 10.-11. november 2010 blev op til møderne fremhævet af WTO-generaldirektør Lamy som værende af afgørende betydning for at bringe forhandlingerne videre mod en afslutning. Der var brug for, at møderne sendte et klart politisk signal om, at landene var parate til at påbegynde slutspillet i

forhandlingerne og gav et klart mandat til handelsforhandlerne i Genève om at indgå de nødvendige kompromisser.

Det har efterfølgende været vurderingen, at de to møder levede op til forventningerne. På G20 mødet i Seoul var der således enighed om at intensivere forhandlingerne i Genève inden for alle forhandlingsområder med henblik på at afslutte Doha-runden hurtigst muligt. I den forbindelse blev det understreget, at der i 2011 var et begrænset tidsrum, hvor forhandlingerne kunne afsluttes. G20 landene forpligtede sig desuden til at søge national ratifikation, så snart der var opnået enighed om en aftale. På APEC ministermødet i Yokohama var der ligeledes bred opbakning til at søge forhandlingerne afsluttet inden udgangen af 2011.

De positive signaler fra G20 og APEC fik efterfølgende WTO-generaldirektør Lamy til at konkludere, at der nu var en forventning om, at en afslutning af Doha-runden inden udgangen af 2011 skulle være målet. Derfor lancerede han sammen med formændene for forhandlingsgrupperne i slutningen af november et intensivt forhandlingsprogram startende fra januar 2011. Planen er, ifølge Lamy, at der skal foreligge reviderede forhandlingstekster for samtlige forhandlingsområder inden udgangen af første kvartal 2011 således, at man på et WTO-ministermøde inden udgangen af juli 2011 kan opnå enighed om en rammeaftale. Herefter forventes det at tage minimum seks måneder at færdiggøre aftalen endeligt.

På årets afsluttende møde i WTO's Generelle Råd den 14. december 2010 opfordrede WTO-generaldirektør Lamy medlemslandene til at udnytte det begrænsede tidsrum i foråret 2011 til at afslutte forhandlingerne. Tiden var nu inde til at "move into real negotiating mode", udvise fleksibilitet og have de rette mennesker i Genève med mandat til at forhandle.

Såfremt det lykkes at opnå enighed om en rammeaftale i løbet af sommeren 2011, vil den planlagte WTO-ministerkonference i december 2011, som Lamy annoncerede i oktober 2010, være en anledning til formelt at afslutte Doha-runden.

LANDBRUG

Målet for WTO-forhandlingerne på landbrugs- og fødevarerområdet er at reducere såvel handelsforvridende støtte som toldbeskyttelse og dermed liberalisere den internationale handel med landbrugs- og fødevarer. Det skal på sigt gavne forbrugere og effektive producenter. Samtidig lægges afgørende vægt på at sikre begunstigende vilkår for udviklingslande og især de mindst udviklede lande. I forhandlingerne er EU blandt de mest aktive til at støtte op om disse målsætninger.

I 2010 har man i Genève arbejdet videre med det udkast til modaliteter, som den daværende formand for landbrugsforhandlingsarbejdsgruppen, Crawford Falconer, fremlagde den 6. december 2008.

Forhåbningen var, at papiret ville kunne medvirke til at indsnævre og præcisere forhandlingsrammen yderligere og således bidrage til grundlaget for et ministermøde med sigte på at nå til et samlet forhandlingsresultat. Men også 2010 har været præget af utilstrækkeligt politisk momentum i forhandlingerne. I de forhandlinger, der dog fandt sted i løbet af året, har der været bred enighed om, at december 2008-udkastet til modaliteter skulle danne grundlag for de videre drøftelser. Dog har USA taget forbehold og ønsket, at man "ryster posen".

I 2010 har formanden for landbrugsforhandlingsgruppen, David Walker (New Zealand), fortsat de tekniske drøftelser af de skabeloner, der skal anvendes, når reduktionen i toldsatser mv. skal præciseres. Formålet er at forberede levering og opstilling af de data, der skal udmønte modaliteterne, når disse vedtages. Dette arbejde omfatter data for alle de 3 søjler i modaliteterne: Eksportkonkurrence, intern støtte og markedsadgang. Det har været en langsommelig proces, som ved starten af 2011 ser ud til at have afdækket de grundlæggende beregningskabeloner for de 3 søjler.

I WTO's typologi vedrørende intern støtte på landbrugsområdet opdeles denne i 3 forskellige kategorier afhængig af den handelsforvidende virkning.

Gul, blå og grøn boks (fra Uruguay Aftalen, 1994)

Gul boks (Amber box):	Produktions- og prisstøtte med handelsforvidende virkning (pålagte restriktioner og lofter)
Blå boks (Blue box)	Produktionsafhængig intern støtte, men til begrænsede mængder dyrket areal eller dyreenheder (tilladt uden budgetmæssig begrænsning)
Grøn boks (Green box)	Støtte med minimal/ingen handelsforvidende effekt (tilladt uden budgetmæssig begrænsning)

For den mest handelsforvidende støtte (Gul boks) og den mindre handelsforvidende støtte (Blå boks) opererer modalitetsudkastet med såvel samlede som produktspecifikke lofter. Dette skal sikre, at der sættes et loft for den støtte, der må gives til enkeltprodukter.

Andre centrale elementer i modalitetsudkastet fra december 2008 omfatter en præcisering af toldnedsættelser samt kvoteudvidelser og håndtering af undtagelser (bl.a. i form af følsomme produkter og "special products") samt konkretisering af forslag vedrørende udfasning af eksportstøtte inden 2013. På alle områder indarbejdes særligt gunstige vilkår for u-lande. Det gælder også den hidtil så kontroversielle bomuldssektor.

Ud over møderne i landbrugsforhandlingsgruppen har Walker sideløbende afholdt konsultationer med udvalgte WTO-medlemmer på nøgleområder: Blå boks-loft, bomuld, følsomme produkter, toldkvote-udvidelse, forenkling, Special Products, den særlige beskyttelsesmekaniske (SSM), tropiske produkter og præferenceerosion. Det er ikke lykkedes Walker at skabe enighed om nogle af disse punkter, der formentlig først kan løses i slutspillet. Drøftelserne har også i 2010 været præget af USA's ambitiøse krav om øget markedsadgang hos vækstøkonomier som Brasilien, Indien og Kina. Drøftelserne har endnu ikke materialiseret sig i et nyt udkast til modaliteter på landbrugsområdet og fortsætter i 2011.

EU indtager fortsat en aktiv, engageret og konstruktiv rolle i forhandlingerne om intern støtte, eksportkonkurrence og markedsadgang for på den måde at bidrage positivt til bestræbelserne på at drive forhandlingerne fremad.

I relation til det løbende arbejde i WTO's komiteer kan der herudover inden for landbrugsområdet peges på arbejdet i Komiteen for sanitære og phytosanitære forhold (SPS-komiteen). Mens de traditionelle hindringer for handel, som GATT beskæftigede sig med, var af overvejende kvantitativ karakter, er de nye handelshindringer, som i stigende grad volder vanskeligheder for international handel, ofte baseret på regler og principper, der vedrører kvalitative forhold. Det kan fx være krav til en vares kvalitet, etik, mærkning eller særlig høj hygiejnestandard af hensyn til forbrugerbeskyttelse.

De nye handelshindringer kan både være knyttet til den lovgivningsmæssige ramme i de enkelte lande for handel med en given vare og være en privat standard fastsat på virksomhedsniveau. Handelspolitikken har dermed bevæget sig fra grænsefladen mellem staterne til ”behind-the-borders”-forhold, som den enkelte virksomhed møder, når en vare eksporteres.

SPS-komiteen arbejder løbende på at begrænse mængden af krav til fødevarer og planteprodukter, der ikke er begrundet i hensyn til beskyttelse af forbrugere samt dyre- og planteliv. Komiteen har i 2010 fortsat drøftelserne af betydningen af SPS-relaterede private standarder og har drøftet, hvorvidt komiteen skal gå ind i denne problemstilling. Drøftelserne har afsløret en kløft mellem de udviklede lande på den ene side og udviklingslandene på den anden side. Udviklingslandene ønsker fastsættelse af begrænsninger for private standarder, idet de henviser til, at deres virksomheder kan have svært ved at efterkomme de yderligere krav. Problemstillingen vil også fremover være genstand for drøftelser. I 2010 så man indførelse af eksportrestriktioner i visse lande på udvalgte fødevarer. Særlig Ukraines eksportrestriktioner på korn var under pres fra øvrige WTO-medlemmer.

INDUSTRIVARER (NAMA)

NAMA-forhandlingerne sigter på at nedsætte eller om muligt afskaffe told, herunder nedsætte eller afskaffe høje toldsats og toldeskalering, samt at fjerne ikke-toldmæssige barrierer, særligt på industrivarer af interesse for udviklingslandene.

Forhandlingerne indeholder en række vigtige elementer:

- Toldnedsættelse i henhold til en generel formel baseret på en koefficient (den såkaldte ”swiss formula”). Overordnet set vil 40 lande, som står for ca. 90 % af verdenshandelen, anvende formlen. De øvrige WTO-medlemmer vil kun skulle bidrage i begrænset omfang eller på lempeligere vilkår.
- Særlig hensyntagen til udviklingslandenes specielle behov og interesser, herunder bl.a. gennem mindre end fuld reciprocitet i reduktionsforpligtelser og gennem særlig fleksibilitet, som betyder, at udviklingslande kan beskytte en del af deres særligt følsomme produkter fra den fulde effekt af toldnedsættelsen.
- Særlig og differentieret behandling af mindst udviklede lande (LDCs), små og sårbare økonomier (SVEs), senest optagede lande (RAMs), medlemmer med en lav bindingsdækning mv.
- Særlige og mere vidtgående toldreduktioner inden for visse sektorer.

I løbet af 2008 blev der arbejdet intenst på at færdiggøre et forhandlingsgrundlag, der kunne indgå i den samlede rammeaftale. I juli måned begyndte der at tegne sig et sådant grundlag. Dette blev konsolideret i en ny tekst af 6. december 2008, der siden har udgjort grundlaget for de videre forhandlinger. Der har imidlertid ikke i løbet af 2009 eller 2010 været noget yderligere gennembrud i forhandlingerne om told for industrivarer. Teksten fra 2008 og de udkast til forpligtelser for industritold, der blev fremlagt i den forbindelse, udgør således stadig forhandlingsgrundlaget.

I teksten fra den 6. december 2008 opereres der med toldnedsættelse efter en formel med en koefficient på 8 for industrialiserede lande og 20, 22 eller 25 for udviklingslande, der omfattes af formelreduktionen. For udviklingslandene er muligheden for differentiering mellem 20, 22 og 25 knyttet sammen med fleksibilitet, der betyder, at jo højere koefficient, desto lavere fleksibilitet og omvendt.

Muligheder for udviklingslandene

1) *Koefficient på 25 %*

Udviklingslandene har ikke mulighed for nogen fleksibilitet, dvs. mulighed for at beskytte særlige toldlinjer. Til gengæld bliver den maksimale told 25 % på alle bundne toldlinjer.

2) *Koefficient på 22 %*

Udviklingslande har mulighed for at beskytte en del af deres bundne toldlinjer. På bundne toldlinjer, der ikke er omfattet af fleksibilitet, kan tolden maksimalt andrage 22 %. Øvrige toldlinjer kan opnå én af to fleksibiliteter:

- a. Højest 10 % af NAMA-toldlinjer kan blive beskåret med mindre end formelreduktion forudsat, at reduktionerne ikke er mindre end halvdelen af formlen, og at disse toldlinjer ikke omfatter mere end 10 % af den totale værdi af medlemmets NAMA-import.
- b. Som en undtagelse kan toldlinjer holdes ubundne, og disse toldlinjer sammen med NAMA-toldlinjer, der fritages fra formelreduktion, kan udgøre 5 %, forudsat at disse toldlinjer ikke overstiger 5 % af den totale værdi af medlemmets NAMA-import.

3) *Koefficient på 20 %*

Udviklingslande har mulighed for at beskytte en del af deres toldlinjer. Den maksimale toldsats på bundne toldlinjer kan maksimalt andrage 20 %. For toldlinjer, der beskyttes, kan der opnås én af to fleksibiliteter:

- a. Højest 14 % af NAMA-toldlinjer kan blive beskåret med mindre end formelreduktion forudsat, at reduktionerne ikke er mindre end halvdelen af formlen, og at disse toldlinjer ikke overstiger 16 % af den totale værdi af medlemmets NAMA-import.
- b. Som en undtagelse kan toldlinjer holdes ubundne, og disse toldlinjer sammen med NAMA-toldlinjer, der fritages fra en formelreduktion, kan udgøre 6,5 %, forudsat at disse toldlinjer ikke overstiger 7,5 % af den totale værdi af medlemmets NAMA-import.

De foreslåede koefficienter vil medføre:

- For industrilande: At den maksimale toldsats vil være mindre end 8 %. Det vil betyde, at industrilande vil få bundne toldsats, som i gennemsnit ligger under 3 %, og maksimale toldsats, der er mindre end 8 % selv for de mest følsomme produkter.
- For udviklingslande: At den maksimale toldsats for lande, som anvender formlen, generelt vil være mindre end 25 %, afhængigt af den anvendte koefficient og fleksibilitet. Udviklingslande vil samtidig få mulighed for at beskytte en del af deres mest følsomme industritoldlinjer fra den fulde effekt af formlen under visse betingelser, som vedrører omfanget af handelen med disse produkter, og forudsat at hele sektorer ikke udelukkes. Det enkelte udviklingsland kan på baggrund af sin toldstruktur og omfanget af særligt følsomme produkter vælge, hvilken koefficient og hvilken fleksibilitet, man ønsker at anvende (jf. boksen). Udviklingslande med en forholdsvis flad toldstruktur forventes at vælge en koefficient på 25 %.

Implementeringen vil skulle foretages gradvist over fem år for industrialiserede lande og ti år for udviklingslande regnet fra januar måned i det år, som følger efter indgåelsen af en aftale.

En særlig anti-koncentrationsklausul er også indeholdt i teksten for at sikre, at hele sektorer ikke udelukkes. Det betyder, at minimum 20 % af toldlinjerne eller 9 % af den totale importværdi i hvert toldkapitel vil skulle omfattes af den fulde formelreduktion.

De 32 fattigste lande, **LDCs**, skal ikke gennemføre nogen form for toldnedsættelse. Der er særlige regler for 31 **SVEs** og 12 udviklingslande med lave bindingsniveauer (dvs. at man for et stort antal

toldlinjer ikke har bundet sig til en maksimal toldsats). Disse lande vil alene skulle bidrage til markedsadgang ved, at de gradvist skal øge antallet af produkter, hvis maksimale toldsats er bundet i WTO, og samtidig nedsætte spændet i forhold til den faktisk anvendte toldsats. Det vil medføre, at landene vil kunne fastholde højere gennemsnitlig told og vil opleve at få større fleksibilitet, hvad angår deres toldstruktur.

Udspillet omfatter også forhold vedrørende de senest optagede medlemslande, **RAMs**. Disse lande vil som udgangspunkt ikke blive forpligtet til toldnedsættelser ud over det, som aftales ved deres indtræden. Andre nyere medlemslande, såsom Kina, Taiwan og Kroatien, vil få en udvidet gennemførelsesperiode på yderligere tre år til at indfase deres Doha-forpligtelser udover, hvad der følger af deres optagelsesaftaler. Der er stadigvæk ikke opnået enighed omkring indfasningslængden.

Herudover gør der sig særlige forhold gældende for en række lande, bl.a. som følge af samarbejde i regionale aftaler:

- Sydafrika, Botswana, Lesotho, Namibia og Swaziland: Disse lande ville få øget fleksibilitet, men der udestår endnu en løsning for Sydafrika, der ønsker yderligere fleksibilitet. (Baggrunden herfor er, at Sydafrika i forhandlingerne under Uruguay Runden blev behandlet som industriland.)
- Venezuela, som har argumenteret for særbehandling som følge af en særlig koncentreret importstruktur og dets særlige udviklingsbehov.
- Uafklarede forhold mellem Argentina, Brasilien, Paraguay og Uruguay (Mercosur) vedrørende beregning af værdien af handelsbegrænsninger, som bliver berørt af fleksibiliteten.

Danmark støtter bestræbelserne på basis af formandens udspil fra 2008, der sikrer udviklingslandene et godt resultat, men samtidig også tilgodeser den handelsliberale linje, som Danmark ønsker at fremme. Størstedelen af WTO's medlemmer har accepteret udspillet. Det er dog afgørende, at der bliver enighed om en større pakke, og NAMA-pakken er derfor ikke færdigforhandlet, førend der er opnået enighed om en samlet aftale, herunder navnlig, at der bliver fundet en løsning for de udestående spørgsmål på landbrugsområdet.

Der pågår samtidig forhandlinger om total afskaffelse af told i udvalgte sektorer. Specielt USA har insisteret på sektorforhandlinger om yderligere markedsåbning. 14 sektorer er i øjeblikket til forhandling: Cykler og relaterede dele, kemikalier, elektronik/elektronisk udstyr, fisk og fiskeprodukter, skovbrugsprodukter, ædelstene og smykker, råvarer, sportsudstyr, sundhed, farmaceutisk og medicinsk udstyr, samt håndværktøj, legetøj, tekstiler, tøj og fodtøj, samt industrimaskiner. For at et sektorinitiativ kan iværksættes, fordres deltagelse af en kritisk masse af producent- og importlande. Afgørende er at opnå deltagelse af Kina og andre bedre stillede udviklingslande. Et væsentligt problem i overvejelserne er de store forskelle sektorerne imellem kombineret med det forhold, at deltagerlandene vil variere fra sektor til sektor for at opnå deltagelse af de væsentlige producent- og forbrugerlande. Samtidig er frivillighed i deltagelse i sektoraftaler af mange set som en afgørende forudsætning for drøftelserne deraf. Pr. december 2010 er det mest sandsynligt, at der kan skabes et betydningsfuldt resultat indenfor kemikaliesektoren. Med hensyn til miljøvenlige varer og tjenesteydelser foregår der særlige forhandlinger inden for rammerne af arbejdet i komiteen for handel og miljø.

I 2009 og 2010 har hovedfokus i forhandlingerne været på *ikke-toldmæssige* barrierer. Det drejer sig om barrierer såsom standarder og certificeringer, toldprocedurer, fødevarerikkerhed og sundhedskrav. Mange af disse angår således forhold, som medlemmerne legitimt kan regulere.

Hensigten er derfor at sikre, at de midler, som anvendes, kun er handelsbegrænsende i så minimalt omfang som muligt og ikke anvendes som skjult protektionisme.

EU og USA har begge fremlagt forslag om ikke-toldmæssige handelshindringer inden for bl.a elektronik- og automobilssektorerne.

TJENESTEYDELSER

Doha Rundens forhandlinger om tjenesteydelser er en del af den indbyggede dagsorden fra Uruguay Rundens (1986-1994) afsluttende ministerkonference i Marrakesh i 1994. Her blev det besluttet, at der i januar 2000 skulle indledes forhandlinger om en liberalisering af handelen med tjenesteydelser. Dette konkretiseredes med Doha-erklæringen fra 2001, hvorved forhandlingerne blev indledt som en del af Doha Runden. Det blev for det første bekræftet, at tjenesteydelsesforhandlingerne indgik i den nye runde, og for det andet blev der fastsat frister for, hvornår WTO's medlemmer skulle fremlægge krav til hinanden om markedsadgang på tjenesteydelsesområdet samt tilbud om, hvad man kunne tilbyde hinanden.

Det understreges generelt i WTO's tjenesteydelsesforhandlinger, at disse skal føres med henblik på at fremme alle parter økonomiske udvikling samt på videreudvikling af udviklingslandene, herunder LDC'erne.

Ved Genève-mødet i juli 2004 bekræftede man Doha-mandatet for tjenesteydelser, og emnet indgik som et af de fire forhandlingsområder i rammeaftalen. Ministermødet i Hongkong i 2005 fastlagde forhandlingstemaerne, instrumenterne og forløbet. I forbindelse med ministermødet i juli 2008 afholdtes en særskilt "Signalling Conference", hvor de væsentligste parter i relation til handel med tjenesteydelser gensidigt kunne give hinanden indikationer af, hvad et resultat på tjenesteydelsesområdet kunne indeholde.

Siden "Signalling" konferencen i 2008 og de bilaterale møder i 2009 har der løbende været tekniske forhandlinger, men der er ingen betydelige fremskridt. Det forventes først, at der kan ske en reel fremdrift på serviceområdet, når der sker et gennembrud på landbrugs- og industritoldforhandlingerne. Dog er det besluttet, at forhandlingsgrupperne skal kunne fremlægge reviderede forhandlingstekster ultimo marts 2011.

Det er EU's klare holdning, at handel med tjenesteydelser er —og bør forblive — et forhandlingstema placeret parallelt med landbrug og industritold i Doha-forhandlingerne. Det er vigtigt for EU, at Doha Runden ender med et balanceret resultat mellem de forskellige forhandlingsemner. Dette kræver et ambitiøst resultat af forhandlingerne på tjenesteydelsesområdet. Derfor presser man også fra dansk og EU's side på for at opnå størst mulig markedsadgang i tjenesteydelsesforhandlingerne.

Tjenesteydelsesforhandlingerne er foregået gennem bilaterale forhandlinger og gennem de såkaldte plurilaterale forhandlinger, hvor landene på frivillig basis kan deltage i sektorspecifikke forhandlinger om yderligere liberalisering. Målet med de plurilaterale forhandlinger er at øge kvaliteten af forpligtelserne om markedsåbning inden for udvalgte sektorer, der har særlig interesse for en gruppe af lande.

I de plurilaterale forhandlinger er det vigtigt for EU, at der inden for hver af de sektorer, hvor der måtte være interesse i at forhandle yderligere liberalisering, opnås en kritisk masse af lande, der enten allerede har betydelige andele af den givne sektor, eller hvor der er et potentielt marked for afsætning af tjenesteydelser. Inden for søfartsområdet har det for Danmark været vigtigt, at en så

bred gruppe af lande som muligt har deltaget i de plurilaterale forhandlinger, om end Danmarks prioritet på dette område er en egentlig multilateral aftale. En smallere plurilateral aftale kan frygtes hovedsageligt at inkludere OECD-lande, der i forvejen har et åbent marked på søfartsområdet, og dermed fjerne presset fra de lande, der står udenfor en sådan aftale. En multilateral aftale omfatter derimod alle WTO-landene, herunder de vækstøkonomier, der i fremtiden kun bliver mere betydningsfulde markeder for søfartsydelse.

Tjenesteydelsesforhandlingerne er af stor betydning for Danmark. Sektoren tegner sig for 2/3 af den danske økonomi og for knap 40 % af den danske eksport. WTO-tjenesteydelsesforhandlingerne er vigtige for Danmark, da danske virksomheder har behov for adgang til et varieret udbud af tjenesteydelser af høj kvalitet, ligesom danske tjenesteydelsesproducenter ved en omfattende WTO liberalisering vil opnå forbedret adgang til en lang række markeder.

WTO'S REGLER

Forhandlingerne om WTO's regelsæt – "Rules" – omfatter tre emner, som Doha-ministermødet inkluderede i forhandlingsdagsordenen, nemlig aftalen om antidumping, aftalen om subsidier, og herunder specielt fiskerisubsidier, samt reglerne for regionale handelsaftaler. Målet for forhandlingerne er at præcisere og forbedre de eksisterende regler. Det er dog helt nyt, at der søges etableret regler specifikt for subsidier inden for fiskerisektoren. Det understreges, at de grundlæggende begreber og principper i aftalerne skal bevares, og at arbejdet skal tage særligt hensyn til udviklingslandene.

Både EU og Danmark arbejder for et forbedret WTO-regelsæt for anvendelsen af antidumping og subsidier. Den tidligere formand for forhandlingsgruppen, Valles Galmés (Uruguay), offentliggjorde i december 2008 et udkast til en tekst om antidumping og subsidier. Efterfølgende blev Dennis Francis (Trinidad og Tobago) valgt som ny formand i juli 2010. Dennis Francis har igangsat en systematisk gennemgang af alle udestående emner for forhandlingerne. Men den generelle baggrund for forhandlingerne om antidumping og subsidier er stadig det "road-map" som Valles Galmés fremlagde i 2008.

Medlemmerne af forhandlingsgruppen vedbliver med at være meget uenige om en række udestående spørgsmål, herunder bl.a. "zeroing", der giver en udvidet mulighed for at anvende antidumpingtold.

På området for fiskerisubsidier diskuteres både overordnede temaer (fx forbud, særlig og differentieret behandling) og konkrete forslag fra delegationerne. EU-Kommissionen udsendte et Green paper herom i 2009, hvilket regeringen kommenterede på i *Comments From the Danish Government – To the Commission's Green Paper on the Reform of the Common Fisheries Policy* (2009).

WTO-aftalen om subsidier

Aftalen om subsidier og udligningsforanstaltninger behandler et spørgsmål, der altid har været omstridt i international handel. Generelt dækker subsidier over statsstøtte, som ydes til producenter af varer og tjenesteydelser. Subsidier kan skabe en kunstig ændring af omkostninger og priser, som kan give virksomheder en fordel i konkurrencen. Subsidier kan imidlertid også ses som udtryk for et politisk ønske om at tilgodese særlige hensyn, som ikke vil blive fremmet under almindelige markedsforhold, fx egnsudvikling, miljøbeskyttelse eller energibesparelse. Subsidier, som i ét land betragtes som en naturlig politisk foranstaltning, kan af andre lande blive opfattet som unfair konkurrence. Dermed er subsidier blevet et oplagt emne for international regulering.

På subsidieområdet arbejder EU generelt for at skabe klarere regler, som under hensyntagen til de særegne forhold i de forskellige sektorer kan føre til en væsentligt reduceret anvendelse af subsidier. For så vidt angår subsidier i fiskerisektoren har EU blandt andet været fortalende for at forbyde kapacitetsfremmende offentlig støtte, som kan have en skadelig virkning på fiskebestandenes bæredygtighed. Det er en linje, som Danmark har fulgt internt i EU i forbindelse med reformen af den fælles fiskeripolitik i 2003 og ved udformningen af reglerne for støtte i den nye europæiske fiskerifond i 2006.

I WTO-drøftelserne har der dannet sig to indgangsvinkler til subsidieproblematikken: En "top-down" tilgang, hvor subsidier som udgangspunkt forbydes, men med undtagelser for visse tilladelige subsidier, og en "bottom-up" tilgang, hvor subsidier som udgangspunkt er tilladte, men med undtagelser, der beskriver forbudte subsidier.

Kommissionen og EU's medlemslande drøfter løbende de spørgsmål, som Kommissionen bringer op i WTO-forhandlingerne, og som kan medvirke til præcisering og forbedring af de gældende regler. I det seneste tekstudkast er det tidligere udkast til juridisk tekst erstattet af et "road-map", der identificerer de vigtigste udestående spørgsmål omkring reglernes struktur og grundprincipper.

For så vidt angår regionale handelsaftaler blev der i december 2010 etableret en gennemgang af de midlertidige transparensmekanismer som blev etableret i 2006 (jf. side 25-26).

HANDELSLETTELSE

Handelslettelse blev første gang taget op i WTO ved ministerkonferencen i Singapore i 1996. Ministerkonferencen besluttede at sætte et udredningsarbejde i gang med henblik på at lette toldbehandlingen af varer og forenkle GATT-reglerne på området. Efter flere års forberedelser blev emnet inkluderet i DDA-forhandlingerne i 2004.

Med handelslettelse forstås lettere adgang for varer til at bevæge sig over grænser, fx ved forenkling af de regler og administrative procedurer mv., der gælder i forbindelse med import og toldbehandling. Behandlingen af handelslettelse tager udgangspunkt i de relevante GATT-artikler.

Handelslettelse er en del af WTO-arbejdet, der ofte er overset i den offentlige debat. Dette på trods af, at der er meget store gevinster at hente ved handelslettelser. Der er således lavet beregninger, som viser, at en global handelslettelsesindsats kunne give gevinster svarende til op til 15 % af værdien af verdenshandelen. Hertil kommer, at alle lande vil kunne drage fordel af handelslettelser, og at der ikke er nogen tabere i dette spil.

I forhandlingerne om handelslettelse er der gennem årene gjort en række fremskridt på teknisk plan. Medlemmerne har under forhandlingsprocessen fremlagt en række konkrete forslag.

Handelslettelse er på den baggrund et af de områder, hvor en aftale forventes at være mulig. Der har i løbet af 2010 været afholdt møder i forhandlingsgruppen, men mange lande træder vande i afventning af et samlet resultat for Doha Runden som følge af den såkaldte "single undertakning" tilgang.

Implementeringen af aftalen vil under alle omstændigheder være meget ressourcekrævende og stille tekniske krav (fx i.f.m. elektronisk toldbehandling), hvilket bl.a. vanskeliggør udviklingslandenes involvering. Man prøver derfor at tilgodese udviklingslandenes og specielt de mindst udviklede landes behov. Det er på den baggrund et afgørende element i forhandlingerne, at der sikres den nødvendige tekniske bistand til de lande, som ikke har kapacitet til at gennemføre de foreslåede ændringer. Til dette formål gennemføres der i WTO-regi særlige træningsprogrammer, ligesom multi- og bilaterale donorer — herunder EU — har betydelige programmer indeholdende teknisk assistance på området.

Det indgår også i de overvejelser, man har gjort sig i forhandlingsgruppen, at en målrettet indsats i forhold til handelslettelse samtidig også indirekte vil være en indsats mod korruption. Dette kan bl.a. sikres gennem øget transparens i form af offentliggørelse af alle regler på import- og eksportområdet, hvilket er et af de forslag, der har været behandlet i Doha-Runden.

Fra dansk side støttes bestræbelserne for at lette handelen over grænserne.

Relevante GATT-bestemmelser

Artikel V: Transitfrihed

Varer, skibe og andre befordringsmidler, der passerer et tredje medlems territorium på vej mellem to andre medlemmer, skal have ret til transit uden diskrimination og på basis af MFN-princippet. De bedst egnede ruter skal anvendes, og der kan stilles krav om passage ved rette toldsted, men trafikken må ikke udsættes for unødige forsinkelser eller restriktioner og skal være fritaget for told og afgifter, bortset fra afgifter, der står i rimeligt forhold til administrationsomkostninger og andre ydelser i forbindelse med transittrafikken.

Artikel VII: Værdiansættelse til toldberegning

Anvendelse af ensartede principper ved ansættelse af en vares værdi med henblik på toldberegning. Reduktion og begrænsning af antallet af afgifter samt forenkling af import- og eksportregler. Afgifter skal begrænses til at dække den service, som faktisk bliver ydet.

Artikel X: Offentliggørelse og administration af bestemmelser vedrørende handel

Medlemmerne skal offentliggøre deres handelslovgivning og administrative regler, således at handlende og regeringer har let adgang til informationer om gældende regler. Hvis en regel ikke er offentliggjort, er der forbud mod, at den håndhæves. Medlemmer skal håndhæve deres love, regler, kendelser og afgørelser på en ensartet, upartisk og rimelig måde.

TRIPS

TRIPS-aftalen er (sammen med GATT- og GATS-aftalerne) en af hovedsøjlerne i WTO-samarbejdet. Aftalen blev forhandlet og indgået som del af Uruguay Runden. TRIPS dækker over handelsrelaterede aspekter af intellektuel ejendomsret (Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights). TRIPS-aftalen bygger på de normale GATT-principper vedrørende national behandling og MFN-status. Aftalen er baseret på andre, eksisterende aftaler om intellektuel ejendomsret, i første række Paris-

og Bernkonventionen, men supplerer og udbygger disse. TRIPS skal ses som et supplement til det arbejde, der udføres i FN's organisation vedrørende intellektuel ejendomsret (WIPO).

TRIPS-Aftalen omhandler bl.a. copyright, varemærker, industrielt design, patenter samt beskyttelse af design af integrerede kredse. Yderligere er håndhævelse af bestemmelserne et vigtigt element i aftalen.

Endvidere er teknologioverførsel indarbejdet som et generelt aspekt i TRIPS-aftalen. Dette er samtidig et forsøg på at skabe forbindelse mellem på den ene side de udviklingslande, der argumenterer, at de bliver tabere i et system for håndhævelse af IPR, da de fleste rettigheder tilhører de udviklede lande, og på den anden side virksomheder og producenter i udviklede lande, som fremhæver, at det uden beskyttelse af IPR ikke kan betale sig at udvikle nye produkter og teknologier.

I Doha Runden indgår tre aspekter af TRIPS:

Et særligt problem har været udviklingslandenes adgang til nødvendig medicin, hvor patenter mv. kunne forhindre udviklingslande i at forsyne deres befolkninger med livsnødvendig medicin i tilfælde af epidemier o.l. Spørgsmålet blev taget op i en særskilt erklæring i forbindelse med igangsættelsen af Doha-forhandlingsrunden ved WTO-ministerkonferencen i 2001. Efterfølgende er der blevet forhandlet og indgået en aftale, som giver adgang til at udstede tvangslicenser til produktion af patentbeskyttet medicin i særlige tilfælde, og som sikrer muligheden også for udviklingslande uden egen produktionskapacitet.

Et andet område er forholdet mellem TRIPS og FN-konventionen om biodiversitet, hvilket bl.a. beskytter oprindelige og lokale samfunds traditionelle viden og praksis. Et hovedspørgsmål i forholdet mellem de to regelsæt er udnyttelsen af for eksempel plantedele som aktive stoffer i ny medicin, og i hvilket omfang der kan ske patentering deraf. Udviklingslande, der ofte er hjemsted for de planter, der benyttes, er selvsagt interesserede i at opnå fordele og økonomisk udbytte af udnyttelsen af deres naturressourcer, viden osv., mens de, der udvikler produkter på basis deraf, selvsagt er interesserede i retten til at etablere patenter.

Endelig er geografiske indikationer genstand for diskussion. TRIPS-aftalen har som udgangspunkt beskyttet anvendelsen af geografiske indikationer, primært med henblik på at beskytte forbrugere mod vildledning ved at foregive en falsk oprindelse af et produkt. Derudover er betegnelser for vin og spiritus (fx champagne og tequila) yderligere beskyttet, også udover hvad forbrugerhensyn tilsiger. De igangværende TRIPS-forhandlinger omfatter primært udarbejdelse af et register over specielt beskyttede geografiske betegnelser for vin og spiritus. Derudover ønsker en række af WTO's medlemmer, herunder EU, at den stærkere beskyttelse, som kendes fra vin og spiritus-området, udstrækkes til også at finde anvendelse for andre produkter, specielt fødevarer. Efter langvarige forhandlinger er det fortsat ikke lykkedes indenfor TRIPS at afslutte forhandlingerne om et multilateralt register over geografiske indikationer for vin og spiritus.

Set ud fra et dansk synspunkt ønskes det, at hele TRIPS-området i videst muligt omfang inkluderes under internationale regelsæt med mulighed for konfliktløsning. Det er ligeledes dansk holdning, at der skal tages størst muligt hensyn til de mindst udviklede lande. Med hensyn til geografiske indikationer er man interesseret i bedre håndhævelse af rettigheder, men samtidig af den opfattelse, at mange geografiske navne knyttet til fx fødevarer er generiske (dvs. fungerer som typebetegnelse).

Hele området for intellektuelle ejendomsrettigheder er af stor vigtighed for EU og indgår derfor også, når der forhandles bilaterale eller regionale frihandelsaftaler, hvor sigtet er, at der opnås aftaler, der går videre, end hvad WTO-reglerne indebærer.

ACTA-forhandlingerne, der blev afsluttet i 2010, har også betydning på området for intellektuelle ejendomsrettigheder. Disse forhandlinger opstod ved, at en mindre gruppe af interesserede lande i 2006 og 2007 påbegyndte indledende drøftelser om en international handelsaftale til imødegåelse af forfalskninger (Anti-Counterfeiting Trade Agreement).

Gruppen bestod i første omgang af Canada, EU, Japan, Schweiz og USA. I juni 2008 indledtes egentlige forhandlinger med en større gruppe af lande (Australien, Canada, EU og dens 27 medlemsstater, Japan, Mexico, Marokko, New Zealand, Korea, Singapore, Schweiz og USA). Formålet var at etablere internationale standarder for håndhævelse af intellektuelle ejendomsrettigheder med henblik på at imødegå det voksende problem med forfalskninger. Forhandlingerne tog afsæt i eksisterende internationale forpligtelser såsom TRIPS-aftalen om minimumsbestemmelser for beskyttelsen af immaterielle rettigheder, men den endelige aftale går på mange områder videre end eksisterende internationale bestemmelser. Forhandlingerne blev afsluttet den 15. november 2010. Aftalen vil ikke kræve lovændringer i Danmark. På sigt er det EU's forhåbning, at også vækstøkonomier som Kina og Indien vil tiltræde ACTA.

HANDEL OG MILJØ

I Doha lykkedes det EU at få sat handel og miljø på dagsordenen for den nye forhandlingsrunde. Som led i Doha Rundens overordnede målsætning indeholder ministererklæringen fra Doha-konferencen en bestemmelse om, at handel, miljø og bæredygtig udvikling skal understøtte hinanden. Mere specifikt fastslås det, at WTO-medlemmerne skal igangsætte forhandlinger om:

- Forholdet mellem eksisterende WTO-regler og handelsbestemmelserne i multilaterale miljøkonventioner (MEA'er).
- Procedurer for informationsudveksling og observatørstatus mellem de multilaterale miljøkonventioners sekretariater og de relevante WTO-komiteer.
- Liberalisering af handelen med miljøvarer og -tjenesteydelser gennem reduktion af told- og ikke-toldmæssige barrierer.

EU har — oftest støttet af en gruppe af såkaldte 'miljøvenner' — meget ihærdigt forsøgt at drive forhandlingerne fremad på forskellig vis. Man har i flere omgange fremsat forslag om en liste over miljøvenlige varer, der af forskellige miljøhensyn burde være genstand for liberalisering i forbindelse med Doha-forhandlingerne. Sideløbende med forberedelserne af COP15 har EU og USA iværksat sonderinger blandt udvalgte lande om muligheden for væsentligt øget markedsadgang for en snes "klimavenlige" varer uden krav om gensidighed for de (ulands)medlemmer af WTO, som ikke ser sig i stand til at indgå i en sådan aftale. Sonderingerne har endnu ikke ført til et konkret resultat.

Til trods for disse og andre initiativer er der kun sket meget små reelle fremskridt i arbejdet for liberalisering af handelen med miljøvarer. Man er endnu ikke blevet endeligt enige om tilgangen til forhandlingerne, herunder om de skal basere sig på en listetilgang, som den af EU mfl. foretrakne, og/eller på alternative tilgange som foreslået af bl.a. Indien, Brasilien og Argentina.

Forhandlingerne om de øvrige to førnævnte elementer i mandatet går fortsat også meget trægt, trods en aktiv indsats fra EU. Løsninger, der ventes at indebære en mere eksplicit ligestilling mellem eksisterende WTO-regler og handelsbestemmelserne i multilaterale miljøaftaler samt en mere

permanent observatørstatus for MEA'erne i WTO's handels- og miljøkomite (CTE), vil formentlig først blive fundet i forbindelse med afslutningen af Doha-forhandlingsforløbet.

Der er — af indlysende grunde — stigende opmærksomhed i WTO om den bredere forbindelse mellem handel og klima og på medlemmernes mulighed for at benytte handelspolitiske instrumenter som led i deres bestræbelser på reduktion af drivhusgasudledninger og tilpasning til klimaforandringerne. Generelt har EU — med stærk dansk støtte — understreget, at miljø- og klimahensyn ikke må misbruges til skjult protektionisme, men derimod skal fremme handel, udvikling og miljø. Danmark har gennem lang tid arbejdet aktivt for, at EU fremmer miljøhensyn i WTO-forhandlingerne. Det danske udgangspunkt er, at handel, miljøbeskyttelse og bæredygtig udvikling indbyrdes skal understøtte hinanden uden at belaste udviklingslandene med unødige handelshindringer. Ikke mindst på denne baggrund har man fra dansk side været kritisk over for spredte forslag om ensidig indførelse af ”border adjustment measures” i form af ekstra importafgifter, der vil kunne virke som toldbarrierer mod lande og/eller varer, der ikke opfylder mere eller mindre velunderbyggede kriterier for klimavenlighed.

HANDEL OG UDVIKLING

Den igangværende forhandlingsrunde i WTO tager for første gang udgangspunkt i en ”udviklingsdagsorden”. Ministererklæringen fra 2001 indeholder adskillige henvisninger til nødvendigheden af at placere udviklingslandenes interesser og behov i hjertet af forhandlingerne, at der tilbydes udviklingslandene yderligere markedsadgang, at der udarbejdes balancerede regler, og at der ydes bistand med henblik på at sikre udviklingslandene en andel af verdenshandlen i overensstemmelse med deres behov for økonomisk udvikling.

På WTO's ministerkonference i Hongkong i december 2005 opnåedes der enighed om en ’udviklingspakke’ som led i DDA-forhandlingerne, hvilket bl.a. giver sig udslag i, at udviklingslandene skal have særlig og differentieret behandling (S&DT) på en række konkrete områder. Centralt står bestemmelsen om, at de mindst udviklede lande ikke skal påtage sig nye WTO-forpligtelser, hvis det strider mod deres udviklings-, finansielle eller handelsmæssige behov, eller hvis landene ikke har tilstrækkelig administrativ og institutionel kapacitet.

Et andet S&DT-område af stor betydning er erklæringer om, at de industrialiserede lande samt udviklingslande, der måtte være i stand til det, bør give told- og kvotefri markedsadgang for mindst 97 % af produkterne fra alle mindst udviklede lande (LDC). Tilsagnet træder senest i kraft samtidig med en Doha-aftales ikrafttræden, men monitorering af implementeringen pågår allerede i WTO. En række industrialiserede lande (Australien, Canada, EU, Japan, New Zealand og Norge) tilbyder allerede næsten fuldstændig toldfri markedsadgang for al eksport fra LDC'er. Enkelte udviklingslande (fx Indien, Malaysia, Singapore og Sydafrika) giver tillige i vidt omfang toldfri markedsadgang. Til trods for denne positive særbehandling udgør eksporten fra de 49 LDC'er fortsat under én procent af den samlede verdenseksport.

I 2010 fokuserede forhandlingerne på udviklingen af en mekanisme til monitorering af implementeringen og virkningen af S&DT bestemmelser, dog uden nævneværdige fremskridt.

Blandt WTO-medlemslandene er der samtidig en generel erkendelse af, at øget markedsadgang for udviklingslandene, herunder LDC'erne, ikke er tilstrækkeligt i sig selv. Der er behov for at sikre midler til handelsrelateret bistand ('Aid for Trade'), således at udviklingslandene bliver i stand til at udnytte deres markedsadgang og dermed bruge international handel til at skabe vækst, beskæftigelse og fattigdomsbekæmpelse.

Handelsrelateret bistand, Aid for Trade (AFT), har siden WTO-ministerkonferencen i Hongkong i 2005 været genstand for betydelig opmærksomhed i WTO. I den forbindelse har der i henholdsvis 2007 og 2009 været afholdt WTO-ministerkonferencer om AFT. Den næste konference finder sted i Genève i juli 2011, hvor fokus vil være på resultaterne og effekterne af den hidtidige AFT indsats.

De manglende fremskridt i DDA-forhandlingerne har ikke haft nogen negativ indvirkning på AFT, idet området ikke er del af Doha Rundens forhandlingsdagsorden. Arbejdet hermed er snarere intensivet, hvilket bl.a. har givet sig udslag i langt større engagement og forståelse for sammenhængen mellem handel og bistand fra udviklingslandenes side. Hertil kommer en udvidelse af kredsen af donorer til såvel EIF som andre AFT-relaterede initiativer, samt konkrete tilsagn om nye midler fra flere donorlande på den seneste WTO-ministerkonference om AFT i 2009.

AFT dækker over såvel direkte handelsrelaterede aktiviteter, som fx øget forståelse af handelspolitiske interesser, udarbejdelse af eksportstrategier mv., men også bredere økonomiske områder, såsom opbygning af konkurrencedygtig produktionskapacitet og infrastruktur, herunder energi. Særligt infrastrukturprogrammer og projekter er medvirkende til, at AFT fra OECD-landene ifølge OECD udgør 37 % af verdens officielle udviklingsbistand, dvs. USD 41,7 mia. og viser en stærkt stigende tendens — alene 35 % fra 2007 til 2008.

Bl.a. på den baggrund har der siden AFT konferencen i 2009 været stigende fokus på at dokumentere virkningen af AFT — at bistanden medfører øget handel og bidrager til øget vækst og fattigdomsreduktion. Dette skyldes også den vanskelige økonomiske situation i mange traditionelle donorlande og presset på de nationale budgetter, herunder til udvikling. Derfor vil den kommende AFT konference i juli 2011 sætte fokus på resultater og virkning af AFT.

Også i relation til Den Styrkede Integrerede Ramme for Handelsrelateret Bistand til de Mindst Udviklede Lande (EIF) er der betydelig fokus på monitorering og identifikation af relevante indikatorer til at måle programmets effekt og betydning. EIF er tænkt som omdrejningspunkt for AFT i LDC'erne, da relevante internationale organisationer (IMF, ITC, UNCTAD, UNDP, Verdensbanken og WTO), donorer og potentielt alle LDC'er samles under én ramme. Formålet er at styrke landenes handelspolitiske kapacitet og sikre en mere koordineret levering af udviklingsbistand bl.a. ved at integrere handel i de nationale udviklingsstrategier og -planer via såkaldte diagnostiske studier (Diagnostic Trade Integration Study (DTIS)) over de enkelte landes handelsintegration. Danmark gav i 2008 tilsagn om et bidrag på DKK 60 mio. for perioden 2009-2010 og har i perioder fungeret som et af tre donormedlemmer i bestyrelsen for EIF.

WTO'S TVISTBILÆGGELSE

Ved WTO-ministerkonferencen i Marrakesh i 1994 blev det aftalt, at man inden for fire år skulle revidere den aftale, der ligger til grund for WTO's nuværende tvistbilæggelsessystem, den såkaldte "Forståelse for tvistbilæggelse" (forståelsen omfatter regler og procedurer for bilæggelse af tvister – på engelsk "Dispute Settlement Understanding" eller DSU). Arbejdet blev påbegyndt i slutningen af 1997, men adskillige tidsfrister er sidenhen blevet overskredet, og det er nu besluttet ikke længere at arbejde efter en tidsbestemt frist. I erklæringen fra Doha ministerkonferencen i 2001 gentog medlemmerne intentionen om en revision af aftalen.

Doha Development Agenda om tvistbilæggelse

“We agree to negotiations on improvements and clarifications of the Dispute Settlement Understanding. The negotiations should be based on the work done thus far as well as any additional proposals by members, and aim to agree on improvements and clarifications not later than May 2003, at which time we will take steps to ensure that the results enter into force as soon as possible thereafter.”

(Doha Development Agenda, work programme para 30)

Forhandlingerne vedrørende tvistbilæggelsessystemet er således ikke en formel del af den samlede Doha Runde, men foregår parallelt.

EU har en ambitiøs dagsorden og har foreslået en række grundlæggende ændringer, samt fremlagt forslag om øget gennemsigtighed i tvistbilæggelsessystemet i WTO. Forslaget indebærer indførelse af en permanent panelinstans og et udvidet appelorgan til behandlingen af tvister. USA har ligeledes insisteret på øget gennemsigtighed i WTO's tvistbilæggelsessystem, herunder bl.a. fri adgang under sagsfremlæggelserne. EU har fremlagt forslag om, at såfremt der var enighed blandt de involverede parter om at holde åbne panelhøringer, skulle man tillade dette. Andre WTO-medlemmer — som Japan og Mercosur-landene — mener, at revisionen bør holde sig til nogle få tekniske justeringer af aftalen.

Danmark har interesse i et velfungerende internationalt system til håndtering af handelspolitiske tvister og støtter derfor op om EU's linje. Desuden lægges der fra dansk side vægt på at forbedre udviklingslandenes muligheder for at gøre brug af tvistbilæggelsessystemet, herunder bl.a. igennem bistand til udviklingslande i forbindelse med bilæggelse af handelstvister i WTO.

Der er ikke fastlagt nogen specifik deadline for afslutningen af revisionen af tvistbilæggelsessystemet, men håbet er, at en samlet revideret aftale kan foreligge samtidig med en afslutning af Doha Runden. De seneste forhandlinger har koncentreret sig om tredjepartsrettigheder, offentlig adgang til sagsfremlæggelsen ved panelhøringer, adgang til *amicus curiae indlæg* (betyder “ven af retten”: Hvis en part eller en organisation er interesseret i et emne i en sag, hvor den ikke selv er sagsøger, kan den indgive et indlæg eller argumentere i sagen) samt præcisering af omfanget af notifikationsforpligtelsen i forbindelse med opnåelse af enighed mellem parterne i en tvist.

Om end der således udestår en række forhandlinger om forbedringer af tvistbilæggelsessystemet, er det væsentligt at bemærke, at det eksisterende tvistbilæggelsessystem i dag nyder bred anvendelse og således spiller en vigtig rolle i forhold til at sikre medlemmernes overholdelse af deres WTO-forpligtelser. Det illustreres bl.a. af, at WTO's tvistbilæggelsesmekanisme i 2009 rundede sag nummer 400 anlagt for overtrædelse af WTO-forpligtelser.

LØBENDE SAGER I WTO

Parallelt med forhandlingerne om nye aftaler foregår der et dagligt, løbende arbejde i WTO med at sikre, at de forpligtelser, der allerede eksisterer som følge af de tidligere indgåede aftaler, efterleves af medlemmerne. Dette omfatter bl.a. drøftelse i WTO's komiteer af udviklingen inden for de forskellige aftaleområder og af medlemmernes nationale foranstaltninger og regler.

For en række områder skal medlemmerne anmelde lovgivning og nye foranstaltninger til WTO (notifikation) med henblik på at muliggøre en diskussion og vurdering deraf. For sager, der ikke kan afklares ad den vej, er der mulighed for at anvende WTO's særlige system for bilæggelse af tvister. Desuden eksisterer en særlig procedure, hvor medlemmernes handelspolitik periodisk bliver gennemgået horisontalt. Disse dele af WTO's løbende arbejde beskrives nærmere i det følgende. Endvidere redegøres for forhandlingerne om nye medlemmers optagelse i WTO.

TVISTER

EU er for øjeblikket aktivt involveret i 41 WTO-tvister; 16 af disse sager er anlagt af EU og 25 af sagerne er anlagt mod EU. Tvisterne inddrager 16 af EU's handelsparter: Argentina, Brasilien, Canada, Colombia, Ecuador, Filippinerne, Honduras, Indien, Japan, Kina, Kinesisk Taipei, Nicaragua, Norge, Panama, Thailand og USA.

Hovedparten af EU's tvister i WTO involverer USA. I de fleste af disse tvister er EU sagsøger, hvorimod EU er sagsøgt i 6 af tvisterne. Her er der tale om GMO-, hormon-, banan-, fjerkræ- og flystøttesagerne samt sagen om Information Technology Agreement. Flertallet af sagerne, hvor EU har anlagt sag mod USA, vedrører tvister om misbrug af defensive handelsinstrumenter.

EU er også involveret i flere sager mod Kina. Sagerne, hvor EU har anlagt sag mod Kina, vedrører tvister om tjenesteydelser, anti-dumping foranstaltninger og raw materials. Bilag 4 (side 66) indeholder en nærmere beskrivelse af tvisterne.

Hvordan virker WTO's tvistbilæggelse?

WTO's tvistbilæggelsesorgan er et domstolslignende system, som afgør uenigheder mellem medlemslandene om deres opfyldelse af WTO-aftalerne. Det kan være brud på WTO-princippet om ens handelsbetingelser, fx ens todsatser for alle parter, eller brud på princippet om ens vilkår for egne og andre WTO-landes virksomheder. Afgørelserne i tvistbilæggelsessystemet er bindende for medlemmerne. Der kan ske følgende, fra en sag er rejst, til en dom er afsagt:

- Når ét WTO-medlem har klaget over et andet, indledes processen med 60 dage til konsultationer, hvor man forsøger at nå en forhandlingsløsning.
- Lykkes dette ikke, anmodes der om nedsættelse af et tvistpanel, dvs. en WTO-domstol, hvor parterne fører deres sag.
- Panelet træffer afgørelse senest et år efter, at sagen er rejst.
- Panelets afgørelse kan appelleres til WTO's appelorgan.
- Sagens taber skal senest 30 dage efter afgørelsen tilkendegive, om den agter at følge (appel)panelets afgørelse og i givet fald, hvorledes problemet forventes udbedret.
- Hvis sagens taber ikke vil efterleve afgørelsen, forhandler parterne om en økonomisk kompensation til det forurettede land.
- Kan parterne ikke blive enige, beder den forurettede part om lov til at indføre straffold.

Der synes at være en tendens i retning af, at udviklingslande i stigende grad benytter sig af tvistbilæggelsessystemet. Dette er positivt i EU's optik, idet det generelt har været vanskeligt for udviklingslandene at benytte sig aktivt af tvistbilæggelsessystemet. EU støtter således initiativer, der har til formål at forbedre udviklingslandenes adgang til systemet, herunder bl.a. tilbud om teknisk bistand.

Herudover kan registreres en tendens til, at parterne i sager, der behandles i WTO's tvistbilæggelsessystem, i stigende grad benytter sig af mulighederne for at tillade åbne høringer med adgang for udenforstående.

TRADE POLICY REVIEWS (TPR)

Betegnelsen "Trade Policy Reviews" (TPR) dækker over regelmæssige gennemgange i WTO af de enkelte medlemmers handelspolitik. Formålet er at bidrage til en forbedret efterlevelse af WTO-regler og -forpligtelser og at smidiggøre det multilaterale systems funktion. TPR-mekanismen sigter mod at opnå en større grad af transparens og en bedre forståelse af medlemmernes handelspolitiske regler og praksis. Mekanismen gør det muligt for den samlede medlemskreds kollektivt at vurdere de enkelte medlemmers handelspolitik inden for alle de områder, der dækkes af WTO-aftalerne, og at bedømme virkningen i forhold til WTO-systemet og dets funktion. Gennemgangene sker på baggrund af det enkelte medlems økonomiske situation og dets eventuelle særlige udviklingsmæssige behov, såvel som dets konkrete handelsmæssige situation. Det er ikke hensigten, at de handelspolitiske gennemgange skal tjene som grundlag for forhandling eller gennemførelse af konkrete forpligtelser, ligesom TPR ikke skal træde i stedet for muligheden af at forfølge sager inden for rammerne af tvistbilæggelsessystemet.

De fire største WTO-medlemmer (EU, USA, Kina og Japan) er genstand for behandling hvert andet år, mens de næste 16 medlemmer efter størrelsen af deres udenrigshandel gennemgås hvert fjerde år, og resten af medlemmerne hvert sjette år, idet der er mulighed for længere intervaller for mindst udviklede lande.

I løbet af de tyve år TPR-mekanismen har eksisteret er der blevet gennemført i alt 325 reviews, der dækker 140 af de 153 medlemmer, som tilsammen omfatter 97 % af verdenshandelen. Der er gennem de senere år lagt større vægt på gennemgangen af mindst udviklede lande, og ved udgangen af 2009 var 28 af de 32 mindst udviklede medlemmer blevet gennemgået (jf. boksen for en samlet oversigt over handelspolitiske gennemgange i 2009-11). I 2008 blev den tredje og seneste vurdering af TPR-mekanismen gennemført, og her fandt medlemmerne, at mekanismen fungerede effektivt og bidrog til opnåelsen af WTO's mål.

Handelspolitiske gennemgange af WTO-medlemmer (angivet i kronologisk rækkefølge)

2009

Guatemala, Japan, Brasilien, Fiji, EU, Mozambique, Salomonøerne, New Zealand, Marokko, Guyana, Zambia, Chile, Maldiverne, Botswana, Lesotho, Namibia, Sydafrika, Swaziland, Senegal, Niger, Georgien.

2010 (planlagt)

Malaysia, El Salvador, Kroatien, Armenien, Albanien, Kina, Malawi, Honduras, Kinesiske Taipei, Gambia, USA, Benin, Burkina Faso og Mali, Sri Lanka, Belize, Papua New Guinea, Hongkong.

2011

Jamaica

2011 (planlagt)

Handelspolitiske gennemgange af WTO-medlemmer (angivet i kronologisk rækkefølge)

Japan, Australien, Paraguay, Canada, Nigeria, EU, Egypten, Indien, Mauretanien, Guinea, Cambodja, Ecuador, Filippinerne, Thailand, Saudi Arabien, Nepal, Kuwait, Zimbabwe

OPTAGELSE AF NYE MEDLEMMER I WTO

WTO har 153 medlemmer. Flere nye medlemmer er på vej, herunder Rusland, Kazakhstan, Serbien, Bosnien-Hercegovina, Montenegro, Vanuatu, Samoa og Yemen. Bilag 3 (se side 61) indeholder en samlet oversigt over nuværende medlemmer og ansøgere.

Fra dansk side har man traditionelt fundet, at det er en styrke for WTO at have mange medlemmer. Man arbejder derfor generelt fra dansk side for, at WTO skal omfatte så mange lande som muligt. Der er i dag en meget stor spredning mellem medlemmerne med hensyn til udenrigshandelens sammensætning og størrelse samt landenes økonomiske udviklingsgrad og handelspolitiske grundholdning.

Optagelsesproceduren i WTO omfatter grundlæggende fire faser: i) ansøgning, ii) nedsættelse af arbejdsgruppe og udredning, iii) start af bilaterale og multilaterale forhandlinger, samt iv) afsluttende rapport og optagelsesprocedure. Optagelsesprocessen resulterer i en aftale mellem WTO og ansøgeren om vilkårene for medlemskab, som skal godkendes dels i WTO's Generelle Råd, dels af det pågældende nye medlem. En nærmere beskrivelse af processen gives i følgende boks:

WTO-optagelsesprocessen

1. **Ansøgningsfasen**

Ansøgeren beskriver alle aspekter af sin handelspolitik og den økonomiske politik, som har betydning i forhold til WTO-aftalerne. Redegørelsen behandles i en særlig arbejdsgruppe, der nedsættes til behandling af en ansøgning om medlemskab. Arbejdsgrupper om optagelse af nye medlemmer i WTO er åbne for deltagelse af alle eksisterende medlemmer.

2. **Udredningsfasen**

Parallelt med arbejdsgruppens udredning af principper og politikker indledes bilaterale forhandlinger mellem det nye medlem og individuelle medlemmer. Forhandlingerne tager udgangspunkt i medlemmernes konkrete handelsinteresser og dækker områder som todsatser, særlige forpligtelser til markedsadgang, specielle forhold for handel med konkrete varer eller tjenesteydelser. Selv om forhandlingerne gennemføres på bilateral basis, udstrækkes resultaterne til alle WTO-medlemmer gennem MFN-princippet. De seneste år er de største resultater med hensyn til øget markedsadgang opnået gennem optagelsesforhandlinger.

3. **Udformning af betingelser for medlemskab**

Når arbejdsgruppen har afsluttet sin gennemgang, og de parallelle bilaterale forhandlinger er afsluttet, udformes betingelserne for medlemskab i form af en aftale ("tiltrædelsesprotokol") og lister med de forpligtelser, som det nye medlem har påtaget sig ("schedules").

4. **Optagelse**

Den endelige pakke – rapport fra arbejdsgruppen, tiltrædelsesprotokol og schedules – forelægges WTO's Generelle Råd (eller en Ministerkonference, hvis det passer tidsmæssigt). Optagelse forudsætter 2/3 flertal blandt WTO's medlemmer, men sker normalt med konsensus. Ansøgeren kan herefter færdiggøre sin ratifikationsproces.

4. REGIONALE OG BILATERALE AFTALER

REGIONALE OG BILATERALE AFTALER

De manglende fremskridt i WTO-forhandlingerne, kombineret med behovet for fortsat at sikre den internationale handel de bedst mulige vilkår og for at søge løsninger på de aktuelle økonomiske problemer, har for mange medlemslande gjort, at bilaterale eller regionale aftaler er blevet et supplement eller alternativ til WTO-aftaler. Siden midten af 1990'erne er antallet af bilaterale og regionale aftaler øget markant. Det kan dog være vanskeligt at opnå et præcist billede. Det skyldes bl.a., at en del aftaler ikke notificeres eller offentliggøres, at nye aftaler afløser gamle, og at nogle aftaler er midlertidige eller af begrænset rækkevidde.

Uanset de opgørelsesmæssige problemer er der tale om en klar vækst. Under GATT blev der indtil 1994 notificeret 124 aftaler, hvilket i gennemsnit svarer til tre nye aftaler om året. Under WTO er der fra 1995 og frem til 31.juli 2010 notificeret 474 aftaler eller på årsbasis ca. 30 nye aftaler. I december 2008 var der anslået 283 aftaler i kraft. Væksten skyldes ikke kun flere aftaler, men også det øgede medlemstal i WTO samt skærpede krav til notifikation. Når kun en del aftaler er i kraft, skyldes det dels, at nye aftaler afløser gamle, dels at mange aftaler (fx EU's optagelse af nye medlemslande) betyder en konsolidering af en række tidligere enkeltstående aftaler i én samlet ny aftale. Det anslås, at ca. 90 % af aftalerne er frihandelsaftaler eller aftaler af begrænset rækkevidde, mens aftaler om egentlige toldunioner kun udgør ca. 10 %.

Foruden den kvantitative vækst er der også sket en kvalitativ udvikling. Tidligere anvendtes bl.a. partnerskabs- eller associeringsaftaler, hvor toldreduktion indgik som et blandt flere elementer. Disse aftaler var kendetegnet ved en bredere politisk målsætning om regional integration, primært med omkringliggende nabolande. De forstærkede samhandelsbånd skulle bidrage til regional fred og stabilitet. EU anvendte eksempelvis sådanne aftaler i forbindelse med naboskabspolitikken i forhold til landene i Øst- og Centraleuropa samt på Balkan. Nyere aftaler er langt mere entydigt af handelspolitisk karakter, hvor forhandlingspartnere er nøje udvalgt med henblik på at opnå bedre markedsadgang på konkrete markeder.

De nye aftaler er generelt også mere omfattende end de traditionelle. Således inkluderes ofte bl.a. tjenesteydelser og emner, der går videre end det eksisterende WTO-samarbejde, fx konkurrence, offentlige indkøb og investeringer. I sammenhæng med, at aftaler er blevet et strategisk handelspolitisk instrument, har medlemskredsen også ændret sig og er blevet bredere. Hvor aftaler tidligere oftest var regionalt begrænsede Nord/Nord aftaler, ses nu i stigende grad Nord/Syd aftaler eller Syd/Syd aftaler og dermed flere aftaler på tværs af regioner. Endelig ses en stigende konsolidering i form af regionale handelsarrangementer og aftaler mellem regioner eller sammenslutninger af lande. En del af disse aftaler mellem regioner betyder også en ny situation for EU. Dels må der forhandles med grupperinger, som ikke er politisk institutionaliserede i samme grad som EU, dels er der en større udfordring i form af hensyntagen til kulturelle forhold, handelspolitiske traditioner og forskellige kommercielle styrker og svagheder end ved forhandling af aftaler med lande, som EU historisk har haft betydelig samhandel og kulturel samhørighed med.

Erfaringerne med regionale aftaler er blandede. På den ene side kan de være nemmere at forhandle, fordi der er færre, som skal være enige. Omvendt har det ofte i praksis vist sig at tage lige så lang tid at forhandle en bilateral frihandelsaftale med et begrænset antal deltagere og en snævrere dagsorden. Hertil kommer, at der er en risiko for, at svage parter, fx udviklingslande, som følge af ulige magtforhold bliver handelspolitisk svækket af at indgå en aftale.

I forhold til WTO og DDA-forhandlingerne har de mange nye bilaterale og regionale aftaler en betydelig indflydelse. For det første kan de fordele i form af præferentiel markedsadgang, som parterne i en bilateral eller regional aftale gensidigt giver hinanden, betyde, at incitamentet og støtten til bredere MFN liberalisering mindskes. For det andet er der stort spillerum med hensyn til, hvad aftaler skal og ikke skal inkludere, hvilket kan resultere i, at de følsomme spørgsmål og sektorer ikke bliver adresseret, fx landbrugsstøtte. Og for det tredje kan en række enkeltstående aftaler skabe et uoverskueligt net af handelsrelationer og medføre et antal forskellige regelsæt, som risikerer at underminere transparens og forudsigelighed i international handel.

Nogle har således peget på risikoen for uoverskuelighed og manglende transparens ved det komplekse system af aftaler og regler, som bliver resultatet – ”spaghetti bowl” – og på risikoen for at underminere det multilaterale system gennem præferenceaftaler. Heroverfor har andre set bilaterale og regionale aftaler som skridt – ”stepping stones” – på vejen mod multilateral handelsliberalisering ved at bilateral og regional liberalisering kan danne basis for efterfølgende WTO-forhandlinger, ligesom nye forhandlingsområder og -emner uden for de eksisterende WTO-aftaler (WTO+-emner) kan forhandles først mellem mindre kredse af lande og derefter på et tidspunkt udstrækkes til WTO-samarbejdet.

I WTO er udgangspunktet, at bilaterale og regionale aftaler kan bidrage til at lette international handel. Med dette sigte er der i GATT-aftalens artikel XXIV og i GATS-aftalens artikel V opstillet krav, som bilaterale og regionale aftaler skal opfylde i relation til henholdsvis varehandel og handel med tjenesteydelser. Et hovedkrav både for toldunioner og frihandelsaftaler er, at handelen med tredjelande ikke må gøres sværere. Det indebærer, at told – ud fra en overordnet betragtning – ikke må være højere, og handelsbegrænsninger ikke må blive mere restriktive. Et andet krav er, at handelen mellem deltagerne skal være lettere. Dette konkretiseres til, at told og handelsrestriktioner skal afskaffes for praktisk taget hele handelen (”substantially all trade”). Det har dog været et omstridt kriterium – både kvantitativt, hvorvidt der er tale om 80 % eller 90 % af handelen, og kvalitativt, hvorvidt enkelte sektorer, fx landbrug, kan undtages.

Toldunioner og frihandelsområder

GATT-aftalen sonderer mellem toldunioner og frihandelsområder:

Toldunion

- told og andre hindringer fjernes for handel internt mellem deltagerne;
- fælles told- og handelsregime eksternt i forhold til tredjelande.

Frihandelsområde

- told og andre hindringer fjernes for handel internt mellem deltagerne;
- ikke (nødvendigvis) fælles told og handelsregime eksternt i forhold til tredjelande.

Medlemmerne har imidlertid aldrig kunnet blive enige om en fælles forståelse om godkendelse af bilaterale og regionale aftaler – hverken i GATT eller i WTO. Det stigende antal aftaler i 1990’erne resulterede i en flaskehals af aftaler, som skulle godkendes i WTO. På den baggrund blev en særlig komite for regionale handelsaftaler (”Committee on Regional Trade Agreements”, CRTA) oprettet i 1996. Der er dog fortsat ikke opnået konsensus om at godkende eller forkaste aftaler. Hertil kommer, at en del aftaler aldrig er blevet forelagt, fordi parterne har valgt at sætte dem i kraft midlertidigt i afventning af færdiggørelsen af udestående forhandlinger, fx om landbrug.

I Doha-erklæringen blev det anerkendt, at frihandelsaftaler kan spille en vigtig rolle til fremme af handelsliberalisering og økonomisk udvikling, idet behovet for et harmonisk forhold mellem det multilaterale og regionale/bilaterale spor blev understreget. Der var ligeledes enighed om behovet for at tydeliggøre og forstærke procedurerne i forbindelse med notifikationen af aftaler. Det lykkedes i juli 2006 at opnå enighed om en transparensmekanisme og om procedurer for tidlig orientering om nye aftaler. Det betyder samtidig, at et medlem, som måtte føle sine rettigheder krænket af en aftale, vil kunne gøre brug af WTO's sædvanlige tvistprocedure uden at skulle tage hensyn til en uafsluttet godkendelsesprocedure i CRTA. Siden december 2006 er beslutningen blevet anvendt midlertidigt.

Anvendelse af transparensmekanismen muliggør ensartet og faktuel information om aftaler og derved bedre mulighed for transparens. Den fortsatte udfordring for WTO er at sikre en effektiv overvågningsmekanisme. I den forbindelse har det også været foreslået at anvende begrebet *præferentiel aftale* til at dække såvel bilaterale som regionale aftaler og tage højde for det forhold, at et stigende antal aftaler faktisk er interregionale.

Med stilstanden i DDA-forhandlingerne, der har præget de seneste år, satser EU på at udnytte den goodwill, man har opnået som en konstruktiv og kompromissøgende spiller, til at forhandle bilaterale aftaler, som forventes at få øget vægt. Der satses på omfattende og ambitiøse aftaler med henblik på at konkretisere en række potentielle fordele, i første række

- at europæiske virksomheders konkurrenceevne ikke forringes i forhold til konkurrenter på strategiske markeder;
- at supplere de multilaterale frihandelsaftaler og derved være drivkraft til øget handelsliberalisering (hvilket forudsætter, at den præferentielle markedsadgang på et tidspunkt udbredes på MFN-basis);
- at medvirke til øget og hurtigere åbenhed og dybere integration;
- at inkludere WTO⁺-emner, eksempelvis investering, offentlige indkøb og udbud, konkurrence og regulatoriske spørgsmål, samt håndhævelse af intellektuel ejendomsret;
- at bidrage til regional integration;
- at skabe handelslettelse, eksempelvis i forhold til toldadministration;
- at give virksomheder direkte adgang til større eksportmarkeder og regioner med fælles rammebetingelser;
- at medvirke til at fremme handel med miljø- og klimavenlige produkter.

EU's handelspolitiske strategi

Kommissionen vedtog den 9. november 2010 en ny strategi ”Handel, vækst og globale anliggender”, der angiver, hvordan EU's handelspolitik kan bidrage til at opfylde de overordnede mål for den europæiske vækst og beskæftigelse frem mod 2020.

Strategien er en opdatering i forhold til de forandringer i den globale økonomi, som den økonomiske og finansielle krise medførte. For det første bekræftes den overordnede linje, at det multilaterale spor i WTO fortsat skal være EU's førsteprioritet. Men EU vil fortsat som supplement hertil se WTO-kompatible frihandelsaftaler (FTA) som et nyttigt supplement hertil.

Kommissionen lægger også op til et skift i den måde, hvorpå EU forfølger sine interesser. Der lægges op til en mere offensiv linje. EU skal stadig have en åben økonomi, men de andre økonomier skal matche EU's åbenhed mere ligeligt. Kommissionen henviser her både til de udviklede lande og de store fremvoksende økonomier, dvs. i høj grad Brasilien, Rusland, Indien og Kina.

De bilaterale frihandelsaftaler ses som meget væsentlige, idet de fremvoksende økonomier repræsenterer en stor og stadigt voksende andel af verdenshandlen. De bilaterale frihandelsaftaler omfatter en række områder udover toldsatser, bl.a. ikke-toldmæssige barrierer indenfor varer, tjenesteydelser og investeringer, intellektuelle ejendomsrettigheder, offentlige udbud, beskyttelse af innovation og bæredygtig udvikling.

Udvælgelse af de lande, hvormed EU ønsker at indgå frihandelsaftaler, ventes fortsat at ske ud fra økonomiske kriterier, dvs. markedspotentiale (økonomisk omfang og vækst) og omfanget af de eksisterende beskyttelsesforanstaltninger, som EU-virksomheder støder på. Der lægges endvidere vægt på, at udhuling af europæiske virksomheders konkurrenceevne modvirkes på markeder, hvor EU's konkurrenter har eller er i gang med at forhandle frihandelsaftaler. I det følgende gennemgås en række af forhandlingerne.

I aftalerne er det hensigten at knytte FTA'er juridisk til eksisterende partnerskabsaftaler. Formålet er at skabe en sammenhængende linje i EU's politik, idet der eksempelvis bliver mulighed for at suspendere FTA'en i tilfælde af grove krænkelse af menneskerettigheder — i lighed med, hvad der gælder for partnerskabsaftaler.

Fra EU's side lægges op til, at aftalerne skal indeholde bestemmelser, der forpligter parterne til at give forbedrede toldpræferencer til de mindst udviklede lande, så præferenceudhuling undgås.

Kommissionen indledte forhandlinger med Korea, ASEAN-landene og Indien som de første på grundlag af et forhandlingsmandat, der blev givet af Rådet til Kommissionen ultimo april 2007. (Forhandlingsmandaterne blev forelagt til orientering i Folketingets Europaudvalg i april 2007 umiddelbart forud for det rådsmøde (GAERC), hvor forhandlingsmandatet blev givet.)

Forhandlingerne med de tre lande blev indledt umiddelbart herefter. I 2009 blev der opnået enighed med Korea om en aftale. EU opgav i 2009 at forhandle en aftale med ASEAN-landene og valgte i stedet at indlede forhandlinger med landene individuelt. I 2010 påbegyndtes derfor forhandlinger, først med Singapore, dernæst med Malaysia.

Den konkrete udmøntning af EU's handelspolitiske strategi i form af frihandelsaftaler passer godt sammen med ”Den Offensive Handelspolitiske Strategi”, som har været retningsgivende for dansk handelspolitik siden 2007. Spørgsmålet om frihandelsaftaler er blevet endnu mere aktuelt efter problemerne med Doha Runden. Det er håbet, at flere frihandelsaftaler kan give bedre muligheder

for danske og europæiske virksomheder på vigtige markeder og samtidig gennem nedbrydning af handelsbarrierer være med til at lette vejen for fornyede fremskridt i multilateralt regi.

I forbindelse med EU's forhandling af bilaterale og regionale aftaler lægges fra dansk side vægt på:

- at der opnås det bedst mulige resultat for dansk erhvervsliv;
- at EU i forbindelse med forhandlingerne om markedsadgang lægger særlig vægt på liberalisering af handelen med miljøvenlige varer og tjenesteydelser;
- at muligheden holdes åben for justering af mandatet i lyset af resultaterne af den sideløbende vurdering af en aftales sociale og miljømæssige konsekvenser;
- at hensynet til arbejdstagerrettigheder indarbejdes i den endelige aftale, herunder at aftalen bidrager til at fremme grundlæggende arbejdsnormer som defineret i ILO erklæringen herom af 1998;
- at der foretages en vurdering af en aftales mulige negative virkninger på de mindst udviklede lande som følge af præferenceerosion;
- at Kommissionen tilskyndes til snarest muligt i EU at fremlægge et forslag om forbedrede udviklingsvenlige oprindelsesregler til fordel for alle de involverede udviklingslande;
- at der skabes en juridisk og institutionel forbindelse mellem indgåelse af en frihandelsaftale og en partnerskabsaftale, så der sikres samhørighed med EU's generelle politiske samarbejde med det pågældende land også på menneskerettighedsområdet, der indgår som et grundlæggende element i partnerskabsaftaler;
- at markedsadgangen for og beskyttelsen af investeringer kommer til at omfatte alle typer af investeringer, inklusive porteføljeinvesteringer, samt kommer til at omfatte flest mulige sektorer;
- at EU i forbindelse med frihandelsforhandlinger med tredjelande eller regioner også opfordrer disse til at åbne deres markeder for de mindst udviklede lande;
- at det af Kommissionens mandat fremgår, at en kommende aftale skal respektere medlemsstaternes mulighed for at opretholde nationale regler om indrejse og ophold;
- at bestemmelser om beskyttelse af følsomme produkter og den særlige beskyttelsesklausul for landbrug ikke bliver for restriktive;
- at Kommissionen forpligtes til at holde Rådet løbende orienteret om udviklingen i forhandlingerne, og at medlemsstaterne har mulighed for at sidde med ved forhandlingerne, når emner, som hører under medlemsstatskompetence eller delt kompetence, bliver drøftet.

Frihandelsaftalerne vurderes under forhandlingsløbet af uafhængige konsulenter i en bæredygtighedsrapport ("Sustainability Impact Assessment"). Denne har som formål at sikre, at der ikke er utilsigtede virkninger af en aftale for EU eller for den pågældende aftalepartner, herunder også, at der ikke påføres sektorer urimelig konkurrence.

EU'S NYE GLOBALE INVESTERINGSPOLITIK

Ved Lissabontraktatens ikrafttræden er direkte udenlandske investeringer (FDI) blevet en del af EU's eksklusive kompetence indenfor den fælles handelspolitik. Da traktaten ikke omfatter en overgangsordning, har de enkelte medlemsstater som udgangspunkt mistet deres kompetence til at indgå bilaterale investeringsaftaler (BITs) med tredjelande på egen hånd.

På baggrund af Kommissionens konsultationer med medlemsstaterne præsenterede den to dokumenter den 7. juli 2010. Et udkast til forordning vedrørende en overgangsordning for eksisterende samt evt. fremtidige nationale BITs samt en meddelelse med titlen "Towards a comprehensive European international investment policy".

Udkastet til forordning, som skal fastlægge en overgangsordning for BITs mellem medlemsstaterne og tredjelande, er den lovgivning, som sigter på at udfylde det juridiske tomrum, indtil Unionen gradvis selv indgår nye BITs med strategiske økonomiske partnere.

Forordningen skal vedtages af Rådet og Europaparlamentet i henhold til den almindelige lovgivningsprocedure. Rådet vedtog i efteråret 2010 konklusioner, der udstikker de overordnede retningslinjer for EU's fremtidige investeringspolitik. Parlamentet vil i løbet af foråret 2011 afgive en betænkning, der angiver Parlamentets foretrukne tilgang til den fremtidige politik og vil komme til at spille en vigtig rolle, når Rådet og Kommissionen i fremtiden skal have Parlamentets godkendelse af frihandelsaftaler med investeringsbeskyttelsesregler eller selvstændige investeringsbeskyttelsesaftaler.

Kommissionen har signaleret, at den i 2011 vil forelægge henstillinger for Rådet om at udvide mandatet til forhandlinger om frihandelsaftaler med fx Canada, Indien, Singapore og Malaysia til også at omfatte investeringsbeskyttelse, ligesom den påtænker at anmode om mandat til at føre forhandlinger om en selvstændig europæisk BIT mellem EU og Kina.

Forordningsforslaget opretholder status quo og lægger op til en løsning på overgangsproblemstillingen ved at bemyndige den fortsatte eksistens af eksisterende BITs mellem medlemsstaterne og tredjelande.

Bemyndigelsen påvirker hverken formen af EU's fremtidige investeringspolitik eller underminerer EU's kompetence til selv at indgå investeringsbeskyttelsesaftaler med de pågældende tredjelande. Som forordningsforslaget er fremlagt af Kommissionen, kan bemyndigelsen til de eksisterende BITs trækkes tilbage i henhold til en bestemt procedure. Proceduren tager udgangspunkt i medlemsstaternes forpligtelse til at eliminere enhver uoverensstemmelse med Lissabontraktaten, som der måtte være i de eksisterende BITs i henhold til Domstolens praksis.

Den hidtidige behandling i Rådet har vist, at et flertal af medlemslandene er skeptiske med hensyn til at give Kommissionen adgang til at trække sin bemyndigelse tilbage, hvis den finder sådanne fællesskabsretsstridige bestemmelser i de nationale BITs.

FRIHANDELSAFTALE MED KOREA

Frihandelsaftalen mellem EU og Korea blev underskrevet på det bilaterale topmøde i oktober 2010. Aftalen ventes i 2011 endelig vedtaget i Rådet og Europaparlamentet samt ratificeret af medlemslandene på områder med national kompetence. For at sikre, at EU får fordel af aftalen så hurtigt som muligt er det besluttet, at aftalen kan træde i kraft fra den 1. juli 2011 på midlertidigt grundlag.

Frihandelsaftalen vil indebære en næsten fuldstændig liberalisering af samhandlen, herunder toldsatser, strenge begrænsninger på ikke-toldmæssige barrierer, forpligtelser mht. handel med tjenesteydelser samt mht. handelspolitisk regulering.

Aftalen med Korea er den første EU-frihandelsaftale med et asiatisk land. Den har derfor stor betydning, da den kan komme til at danne fortilfælde for andre forhandlinger. Korea er desuden en vigtig handelspartner for EU og Danmark. Specielt det forhold, at USA har forhandlet en frihandelsaftale med Korea, har gjort det vigtigt for EU at få en aftale så hurtigt som muligt, da europæiske eksportører ellers kan risikere at miste markedsandele. Fra dansk side er der blevet lagt vægt på, at EU opnår i hvert fald de samme betingelser, som USA har opnået i sin FTA med Korea (KORUS) hvad angår landbrugsvarer og specielt forholdene for svinekød. (KORUS er dog endnu ikke blevet ratificeret; dette forventes at ske i løbet af 2011.)

En stor del af de forventede gevinster, som EU vil opnå med aftalen med Korea, vil komme fra liberaliseringer på tjenesteydelsesområdet. Det har for EU i forhandlingerne været vigtigt at opnå en mere favorabel aftale end den, Korea har med USA. Dette er lykkedes inden for følgende sektorer: Telekommunikation, finansiel service, miljøservice, transport, juridisk service, postvæsen og bygge- og anlægssektoren. På søfartsområdet havde man gode bestemmelser for maritime tjenesteydelser i den eksisterende partnerskabsaftale fra 1996, som blev udbygget med en fælles deklARATION fra 2001 om etablering af lokale repræsentationer. Det har derfor været vigtigt for Danmark, at disse bestemmelser blev stadfæstet i frihandelsaftalen med Korea. Også på søfartsområdet har Korea påtaget sig yderligere forpligtelser end i aftalen mellem Korea og USA – herunder mulighed for kommerciel tilstedeværelse for udenlandske shippingfirmaer.

FRIHANDELSAFTALE MED INDIEN

Forhandlingerne med Indien begyndte i juni 2007 og er et led i EU's strategi om at indgå frihandelsaftaler med EU's vigtigste samhandelspartnere for at sikre EU's eksterne konkurrenceevne og herigennem bidrage til at skabe øget vækst og beskæftigelse i EU.

Det er målet, at frihandelsaftalen med Indien skal have et bredt og ambitiøst anvendelsesområde og tilstræbe den højest mulige grad af liberalisering, herunder en vidtgående liberalisering af handel med varer og tjenesteydelser samt adgang for investeringer. Aftalen skal således udgøre et WTO-foreneligt supplement, som går længere end EU og Indiens multilaterale forpligtigelser i WTO.

Mens forhandlingerne med Indien tidligere har været præget af uenighed om bl.a. frihandelsaftalens ambitionsniveau, så har der i 2010 været betydelig fremskridt i forhandlingerne inden for de fleste forhandlingsområder.

På EU-Indien topmødet i Bruxelles den 10. december 2010 gjorde man status for forhandlingerne og gav opbakning til, at forhandlingerne søges afsluttet i løbet af første halvår 2011.

Hvorvidt tidsplanen kan overholdes, afhænger dog af resultatet af forhandlingerne om især handel med visse industri- og landbrugsvarer, tjenesteydelser og offentlige indkøb. På de tre nævnte områder har EU offensive interesser, og der er tegn på, at Indien vil være parat til at imødekomme flere af EU's prioriteter.

Indiens offensive interesser ligger først og fremmest inden for visse landbrugsvarer og tjenesteydelser, herunder i form af "grænseoverskridende" services såsom "call centre" og øget markedsadgang for den type tjenesteydelser, som omhandler midlertidige personbevægelse i forbindelse med levering af tjenesteydelser i EU. Især resultatet af forhandlingerne på dette område ventes at have stor betydning for Indiens vilje til at imødekomme EU's offensive interesser.

Fra dansk side er man generelt interesseret i en så ambitiøs frihandelsaftale som muligt, som både fjerner toldbarrierer og flest mulige af de ikke-toldmæssige barrierer, som ofte udgør det største problem for udenlandske virksomheder i Indien.

I forhold til danske landbrugsinteresser drejer det sig bl.a. om forskellige mejeriprodukter, hvis adgang til det indiske marked begrænses af høj importtold, krav om importlicenser og mængdemæssige begrænsninger. Hertil kommer danske interesser vedrørende sanitære og phytosanitære forhold (SPS), hvor det særligt er indiske bestemmelser for svinekød, der giver problemer.

Herudover har man fra dansk side offensive eksportinteresser inden for en række forskellige industrivarer såsom bl.a. enzymer, diverse maskindele og elektriske motorer/generatorer. Adgang til det indiske marked for offentlige indkøb er et andet dansk interesseområde.

Endelig er maritime tjenesteydelser et dansk prioritetsområde, men forhandlingerne herom er forankret i specifikke EU-Indien søfartsaftaleforhandlinger.

FRIHANDELSAFTALE MED ASEAN

ASEAN-landene er et oplagt mål for en frihandelsaftale, da der er tale om en gruppe lande, som dækker over nogle meget dynamiske økonomier, herunder Singapore, Thailand, Malaysia og Vietnam. En aftale med ASEAN-landene vil være en regional aftale. Den adskiller sig derfor konceptuelt fra de egentlige bilaterale aftaler (eller aftaler mellem EU og et tredjeland). ASEAN har imidlertid ikke på samme måde som EU en samlet kompetence på handelsområdet. Der er tale om en region, der internt — om end forsigtigt — arbejder mod stadig tættere koordinering og samarbejde.

Efter at der i 2008 ikke var gjort væsentlige fremskridt i ASEAN-EU forhandlingerne, gik disse på et egentligt ”standby” i begyndelsen af 2009. Kommissionen foreslog på den baggrund, at der i stedet blev indledt forhandlinger med de enkelte ASEAN-medlemmer. Tanken er, at de bilaterale frihandelsaftaler, som måtte blive indgået med landene individuelt, efterfølgende kunne udgøre byggestenen til udformningen af en egentlig EU-ASEAN frihandelsaftale.

Kommissionen foreslog, at forhandlinger, i første omgang med Singapore og dernæst med Vietnam og Thailand, blev indledt på grundlag af mandatet for ASEAN-forhandlingerne. På den baggrund tiltrådte Rådet i december 2009, at der blev indledt forhandlinger med **Singapore** om en frihandelsaftale. Forhandlingerne med Singapore er fortsat i 2010 og vil formegentlig blive afsluttet i løbet af 2011.

I løbet af 2010 har rådet besluttet at påbegynde forhandlinger med **Malaysia**.

Der er desuden forventninger om, at forhandlingerne med **Thailand** og **Vietnam** vil begynde i løbet af 2011, idet begge lande har signaleret interesse. Landene afventer dog stadig politisk godkendelse fra deres respektive regeringer.

På længere sigt kunne man forvente forhandlinger med **Filippinerne** og **Indonesien**. Disse lande har enten underskrevet eller er ved at underskrive de politiske aftaler, de såkaldte Partnerskabs- og Samarbejdsaftaler, og har derved udtrykt interesse i tættere relationer med EU.

Kommissionens oprindelige mandat til forhandlingerne med ASEAN blev forelagt Folketingets Europaudvalg til orientering i april 2007. Mandatet til fortsættelse af forhandlinger med Malaysia blev præsenteret for Folketingets EU-udvalg i september 2010.

FRIHANDELSAFTALE MED GULF COOPERATION COUNCIL (GCC)

Gulf Cooperation Council er en regional organisation, bestående af seks Golf-lande: Bahrain, Kuwait, Oman, Qatar, Saudi Arabien og De Forende Arabiske Emirater. GCC blev oprettet i maj 1981 med det formål at forbedre koordinering, integration og sammenkobling mellem dets medlemsstater på forskellige områder. Den 1. januar 2003 trådte GCC Toldunionen i kraft. Alle GCC-lande er i dag medlemmer af WTO. Landene nyder godt af GSP-aftalen med EU, som de alle er omfattet af.

Alle GCC-lande forhandler med EU om en regional frihandelsaftale. Forhandlingerne startede tilbage i 1990.

Forhandlingerne har snart pågået i 20 år, og man er nået til et punkt, hvor der er tekster på alle områder. Der udestår nogle knuder i form af mindre detaljer på det handelsmæssige område og et lidt større problem i form af en suspensionsklausul, der betyder, at problemer på fx menneskerettighedsområdet kan føre til, at aftalen suspenderes. Det springende punkt er en politisk udmelding fra GCC. En tilpasning af aftaleteksten vil kun kunne foregå på basis af en præcisering af behovet fra GCC's side.

Kommissionen vurderede i slutningen af 2010, at forhandlingerne formentlig ville kunne afsluttes i 2011, idet et saudisk forbehold om først at kortlægge, hvilke interesser man har på afskaffelse af eksportafgifter, kan være bortfaldet. Afskaffelse af eksportsubsidier er en europæisk mærkesag.

De danske interesser i området varierer fra land til land, men omfatter såvel varer som tjenesteydelser. Landemæssigt er der størst interesse forbundet med Saudi Arabien og De Forenede Arabiske Emirater.

FRIHANDELSAFTALE MED MERCOSUR

Mercosur blev i 1991 etableret som et regionalt handelssamarbejde mellem de fire latinamerikanske lande Argentina, Brasilien, Paraguay og Uruguay. I 2006 blev Venezuela accepteret som fuldt medlem, hvilket kun afventer at blive ratificeret af det paraguayanske parlament, idet Brasilien, Argentina og Uruguay alle har godkendt Venezuelas optagelse.

Forhandlingerne om en interregional associeringsaftale, herunder en frihandelsaftale mellem EU og Mercosur, begyndte i april 2000.

På grund af den manglende fremgang i Doha Runden blev Mercosur forhandlingerne suspenderet 2004. I løbet af 2009 og 2010 har EU og Mercosur imidlertid gennemført en række uformelle møder. Formålet med disse var at vurdere, om betingelserne for en vellykket relancering af forhandlingerne var til stede. EU og Mercosur besluttede i 2010 på den baggrund at relancere forhandlingerne.

Forhandlingerne er baseret på en region til region tilgang og sigter mod et ambitiøst resultat, som går ud over de respektive WTO-forpligtelser på begge sider. Aftalen vil have en omfattende dækning. Det vil således ikke blot dække varer, men også emner som tjenesteydelser, investeringer, offentlige indkøb og bæredygtig udvikling. Ingen sektor udelukkes, men samtidig tages der hensyn til produktfølsomhed.

Frihandelsaftalen med Mercosur vil også sigte mod at sikre en passende beskyttelse af intellektuelle ejendomsrettigheder og geografiske betegnelser. Derudover vil den omfatte et særligt kapitel om sundhedsmæssige standarder. Målet er også at skabe en effektiv og bindende tvistbilæggelsesordning, som kan hjælpe med at løse uenigheder om handel mellem EU og Mercosur.

De danske interesser i området varierer fra land til land, men dækker såvel varer som tjenesteydelser. Landemæssigt er der størst interesse forbundet med Brasilien efterfulgt af Argentina. Interessen er stærkt stigende.

FRIHANDELSAFTALE MED ANDINPAGTLANDENE (CAN)

Andin-gruppen blev etableret i 1969 og består for tiden af 4 lande: Bolivia, Colombia, Ecuador og Peru. EU's politiske dialog med Andinpagtlønderne begyndte i 1996 med Romerkløringen.

På EU-CAN topmødet i 2003 i Madrid blev der indgået en aftale om politisk dialog og samarbejde, og på basis af denne indledte parterne i juni 2007 forhandlinger om en associeringsaftale omfattende politisk dialog, samarbejde og handel. Disse forhandlinger måtte imidlertid indstilles i juni 2008 på grund af interne uenigheder mellem Andin-lønderne om handelsaftalens omfang og indhold.

I januar 2009 indledte EU i stedet forhandlinger med Colombia og Perú om en flerpartshandelsaftale. Efter 9 forhandlingsrunder nåede man i marts 2010 til enighed om en aftale, der skal fremme samhandel og investeringer mellem EU på den ene side og Colombia og Perú på den anden side bl.a. gennem reduktion af todsatser og handelshindringer. Aftalen sigter endvidere på at forbedre investeringsklimaet for partnerne. Aftalen bygger på WTO's regelkompleks og respekterer hensynet til bæredygtig udvikling. Det er i aftalegrundlaget sikret, at de øvrige to Andin-lønder – Bolivia og Ecuador – har mulighed for at tilslutte sig aftalen, når de måtte ønske det. Flerpartshandelsaftalen skal nu godkendes af Europaparlamentet, og den ventes at kunne træde i kraft i 2012.

De danske interesser i disse lande er begrænsede, dog med størst fokus på Columbia.

FRIHANDELSAFTALE MED CENTRALAMERIKA (CA)

Geografisk består Centralamerika af seks lande: Costa Rica, El Salvador, Guatemala, Honduras, Panama og Nicaragua.

På EU-CA topmødet i Madrid i 2004 blev det besluttet at indlede forhandlinger om en ny associeringsaftale til afløsning af den hidtidige aftale om politisk dialog og samarbejde. Forhandlingerne startede i 2007, og i forbindelse med topmødet mellem EU og Latinamerika og Caribien i maj 2010 nåede man til enighed om en aftale omfattende alle tre elementer af forholdet mellem EU og Centralamerika: Politisk dialog, handel og samarbejde.

Aftalen skal styrke relationerne mellem de to parter og medvirke til social og økonomisk udvikling i begge regioner. Den skal fremme samhandel og investeringer og bygger på værdier som demokrati og menneskerettigheder, bæredygtig udvikling, god regeringsførelse og retsstatsprincipper. Aftalen forpligter parterne til at fremme og beskytte disse principper. Det forventes endvidere, at aftalen vil kunne medvirke til at fremme den regionale integration mellem landene i Centralamerika. Associeringsaftalen skal nu godkendes af Europaparlamentet, og den ventes at kunne træde i kraft i 2012.

Dansk erhvervsliv har kun mindre interesser i denne region.

FRIHANDELSAFTALE MED EUROMED

Foruden EU deltager følgende i frihandelssamarbejdet inden for Euromed: Algeriet, Egypten, Israel, Jordan, Libanon, Marokko, Det palæstinensiske Selvstyreområde, Syrien og Tunesien. Euromed-samarbejdet foregår inden for den dialog- og samarbejdsramme, der er blevet etableret med igangsættelsen af Barcelona-processen i 1995 og senest udvidet med erklæringen fra juli 2008 omkring Barcelona Processen: Union for Middelhavet. Samarbejdet inden for det økonomiske område udgør ét af de tre vigtige områder i Euromed-partnerskabet. Etableringen af et frihandelsområde mellem EU og partnerlandene inden 2010 er i den sammenhæng en af de vigtigste målsætninger. På vejen mod etableringen af frihandelsområdet er der blevet indgået bilaterale associeringsaftaler mellem EU og samtlige partnerlande. Alle lande på nær Syrien har indgået associeringsaftaler med EU.

EU er den vigtigste handelspartner for regionen. EU's eksport til middelhavslandene havde i 2009 en værdi af omkring EUR119 mia., og eksporten fra middelhavslandene til EU udgjorde EUR105mia. Det svarer til EUR224 mia, eller ca.10 % af EU's samlede udenrigshandel og ca. 40 % af regionens samlede udenrigshandel.

Ved Euromed ministermødet i Bruxelles den 9. december 2009 blev ministrene præsenteret for en køreplan for Euromed post-2010. Køreplanen identificerer konkrete initiativer, der kan forøge den økonomiske integration og dermed øge volumen af handel og investeringer mellem EU og Middelhavslandene i 2010 og fremefter. Endvidere indeholder den også en detaljeret beskrivelse af, hvordan associeringsaftalerne kan laves til en omfattende frihandelsaftale. Køreplanen kan opsummeres i fire punkter:

1. For det første, at afslutningen af igangværende forhandlinger bør gives højest prioritet, og at associeringsaftalerne, der allerede er indgået mellem EU og Middelhavslandene, bør realiseres.
2. For det andet, at implementeringen af de konkrete initiativer, der præsenteres i køreplanen, bør påbegyndes så hurtigt som muligt.
3. For det tredje, at samarbejdet bør udbygges til at inkludere "behind the border"-foranstaltninger, herunder NBT og TBT, handelslettelse, offentlige indkøb, konkurrenceret mv.
4. For det fjerde, at den regionale integration, dvs. hvor Middelhavslandene uden for EU indbyrdes indgår frihandelsaftaler, er et centralt element i det videre arbejde for en frihandelsaftale mellem Europa og Middelhavslandene.

I løbet af 2010 skete der imidlertid kun meget begrænsede fremskridt i arbejdet på grund af det vanskelige politiske forhold mellem Israel på den ene side og især Syrien og Det palæstinensiske Selvstyreområde på den anden side.

FRIHANDELSAFTALE MED CANADA

EU og Canadas samarbejde vedr. økonomi og handel er baseret på en rammeaftale fra 1976, der ikke længere er tidssvarende. I erkendelse af de åbenlyse fordele for begge parter ved øget økonomisk integration mellem EU og Canada blev det på det årlige EU-Canada topmøde i 2009 besluttet at igangsætte forhandlinger om en "Comprehensive Economic and Trade Agreement" (CETA). Siden da har der været afholdt 5 forhandlingsrunder.

Det generelle indtryk fra forhandlingerne er meget positivt. Alle emner er fortsat på bordet, og parterne fastholder ønsket om en aftale, der sikrer egentlig økonomisk integration, og som derfor skal være mere vidtgående end en traditionel handelsaftale. I det hidtidige forløb har forhandlingerne fokuseret på at skabe klarhed over forskellene i parternes forhandlingspositioner, herunder at identificere særligt problemfyldte knaster. Det er lykkedes. Følgende områder forventes dog at blive vanskelige: Landbrug, fiskeri, offentlige indkøb, visse serviceydelser (arbejdskraftens frie bevægelighed), investeringer samt IPR (intellektuelle ejendomsrettigheder). EU lægger særlig vægt på en forbedret adgang til det canadiske marked for offentlige udbud, beskyttelse af intellektuelle ejendomsrettigheder, herunder geografiske indikationer, samt at de canadiske provinser — der forfatningsmæssigt har en vis autonomi — forpligter sig til at implementere en kommende aftale. Det er Kommissionens vurdering, at det vil være muligt at forhandle aftalen færdig i løbet af 2011, forudsat at den fornødne politiske vilje kan mobiliseres.

Det er i Danmarks overordnede interesse, at EU og Canada indgår en omfattende og ambitiøs frihandelsaftale indeholdende betydelige liberaliseringer på det mellem EU og Canada særlige økonomiske og handelspolitiske forholds egne præmisser. Danmark har en betydelig offensiv interesse i, at frihandelsforhandlingerne anvendes som løftstang til forbedring af beskyttelsen i Canada af den innovative farmaceutiske industris intellektuelle ejendomsrettigheder. Danmark vil ligeledes kunne drage betydelige fordele af liberaliserede rammevilkår for maritime tjenesteydelser i Canada. På landbrugsområdet har Danmark offensive interesser på mejeri- og fjerkræområdet og defensive interesser på svine- og oksekødsområdet.

FRIHANDELSAFTALE MED JAPAN

Efter at forhandlingerne om en frihandelsaftale mellem EU og Sydkorea er afsluttet og afventer endelig godkendelse i Rådet og Parlamentet, retter interessen fra flere sider sig nu mod EU's handelsmæssige relationer med Japan.

På topmødet mellem EU og Japan i 2009 blev man således enige om at nedsætte en Højniveaugruppe, der som en af sine hovedopgaver fik ansvar for at undersøge mulighederne for at styrke det handelspolitiske forhold. I topmødeerklæringen blev det bl.a. bestemt, at man som et pilotprojekt skulle undersøge mulighederne for på kort sigt at fjerne en række ikke-toldmæssige handelshindringer (NTB'er) på 7 konkrete områder af fælles interesse. For EU drejede det sig om japanske sikkerhedsanordninger for motorkøretøjer, transparens i japanske offentlige indkøb, byggematerialer af træ på det japanske marked samt medicinsk apparatur. For Japan samledes interessen om tre typer tjenesteydelser, nemlig udsendelser af japansk personale til japanske virksomheder i Europa, kreditvurderingsinstitutter og revisionsfirmaer. Alle 7 pilotprojekter blev aftalt i løbet af 2010 og implementeringen sat i værk under opsyn af Højniveaugruppen. Gennem 2010 er arbejdet indenfor pilotprojekterne skredet frem. Der ses muligheder for at udbrede samarbejdet, men det konstateres også, at der inden for de forskellige sektorer er forskelle på hvor let det er at opnå et effektivt samarbejde.

Fra dansk side støttes op om bestræbelserne på at skabe grobund og forståelse for behovet for snart at indlede forhandlinger om en frihandelsaftale.

Konkrete offensive danske interesser knytter sig bl.a. til eksport af svinekød, standarder og intellektuelle rettigheder for farmaceutiske produkter og rammebetingelserne for søtransport (havneanløbsprocedurer og arbejdsmarkedsmæssige forhold). Danmark eksporterer varer for mere end 10 mia. kr. til det japanske marked årligt (heraf over en tredjedel kød og kødvarer samt over en fjerdedel farmaceutiske produkter), mens den danske vareimport fra Japan beløber sig til omkring 2-2½ mia. kr. årligt (fortrinsvis køretøjer, maskiner og elektronik).

DET ØSTLIGE PARTNERSKAB, HERUNDER UKRAINE

Det Østlige Partnerskab blev lanceret under det tjekkiske EU-formandskab i maj 2009. De deltagende lande er Armenien, Aserbajdsjan, Georgien, Hviderusland, Moldova og Ukraine. Partnerskabet omfatter en multilateral og en bilateral dimension. Den bilaterale del skal blandt andet bestå af nye bilaterale aftaler mellem EU og de enkelte lande til afløsning af de eksisterende Partnerskabs- og Samarbejdsaftaler. Hviderusland er kun omfattet af det multilaterale spor, hvor der indenfor forskellige prioriterede områder – kaldet platforme – samarbejdes om diverse handels- og handelsrelaterede emner til fremme af samhandel, makroøkonomisk, finansielt og socioøkonomisk samarbejde samt miljø og klimaforandringer. Der er endvidere etableret et panel for landenes regulatoriske tilpasning til EU's acquis.

I maj 2010 blev forhandlingsmandaterne for nye associeringsaftaler med Armenien, Aserbajdsjan og Georgien vedtaget, og forhandlingerne blev indledt i juli måned. Mandaterne for Armenien og Georgien indeholder en passus om, at EU kan indlede forhandlinger om en udvidet frihandelsaftale, så snart disse lande har gennemført de af EU anbefalede nødvendige lovgivningsmæssige og administrative reformer. Georgien har indtil videre gjort gode fremskridt på dette område, hvorimod Armenien er nået knap så langt. Forhandlinger om en frihandelsaftale med Aserbajdsjan vil først blive indledt, når dette land er blevet optaget i WTO. EU ligger også i forhandlinger med Moldova om en associeringsaftale, og EU har i denne sammenhæng præsenteret et sæt anbefalinger vedr. lovgivningsmæssige og administrative tiltag, der er en forudsætning for, at man kan gå i gang med forhandlinger om en egentlig frihandelsaftale.

I marts 2007 indledte EU forhandlinger med Ukraine om en associeringsaftale, der skal erstatte den nuværende partnerskabs- og samarbejdsaftale. Aftalen indebærer, at Ukraine tilnærmer sig EU politisk, økonomisk og lovgivningsmæssigt, men uden EU-medlemskab som perspektiv. Siden 2008, hvor Ukraine blev optaget i WTO, er associeringsforhandlingerne blevet udbygget til også at omfatte en dyb og omfattende frihandelsaftale. Ukraine er det første land, som EU har tilbudt denne type aftale. Målet er fuld liberalisering af næsten al handel med varer og tjenesteydelser – altså en WTO+ aftale. Der er foreløbig gennemført 14 forhandlingsrunder. Efter en periode med dødvande i forhandlingerne – angiveligt på grund af politisk turbulens i forbindelse med præsidentskiftet i begyndelsen af 2010 – syntes der igen at være kommet gang i forhandlingerne under den 13. forhandlingsrunde, og positive ukrainske signaler på det efterfølgende EU-Ukraine topmøde skabte håb om yderligere fremdrift. På denne baggrund var resultatet af 14. forhandlingsrunde i december 2010 noget skuffende. Det er desuagtet vurderingen, at der, såfremt den fornødne politiske vilje kan mobiliseres i Kiev, skulle være gode muligheder for at nå til enighed om en samlet aftalepakke i løbet af 2011. Danmark tillægger EU's forhold til Ukraine stor betydning og har overordnet set støttet forhandlingerne.

RUSLAND

Rusland er en af EU's vigtigste samhandelspartnere. Den eksisterende Partnerskabs- og Samarbejdsaftale trådte i kraft i 1997 og har således i mere end 10 år udgjort rammen for det økonomiske og handelsmæssige samarbejde mellem EU og Rusland. I maj 2008 blev forhandlingsdirektiver vedtaget med henblik på indgåelse af en ny samarbejdsaftale, en såkaldt "New Agreement". Denne aftale har bl.a. til formål at styrke de bilaterale handelsrelationer. Det er tanken, at der skal indledes forhandlinger om en mere detaljeret aftale om handel og økonomi, så snart Rusland har opnået medlemskab af WTO. Der er indtil videre gennemført 12 forhandlingsrunder om den nye bilaterale aftale, og under den 11. runde blev man enige om at nedsætte en skrivegruppe, der skal udarbejde en tekst vedr. aftalens handelskomponenter.

Efter intensive forhandlinger nåede EU og Rusland i slutningen af november 2010 til enighed om en løsning på de sidste udestående spørgsmål i det bilaterale forhandlingsspor om Ruslands optagelse i WTO. Der er således fundet en for EU tilfredsstillende løsning på de russiske eksportafgifter samt de diskriminatoriske jernbaneafgifter, der har været til stor gene for især Finland, Sverige og de baltiske lande. Enigheden blev nedfældet i et Memorandum of Understanding (MoU), der blev underskrevet i marginen af EU-Ruslandstopmødet den 7. december 2010. Dette dokument vil være et supplement til den bilaterale aftale om Ruslands WTO-optagelse, som blev indgået i 2004. Vejen skulle hermed være banet for, at man kan sætte alle ressourcer ind på at få færdiggjort de multilaterale forhandlinger i Genève. Her refterer stadig en del arbejde med en række udeståender, herunder flere som EU også lægger vægt på (bl.a. vedr. TRIMS, SPS og kødimportkvoter samt ikke mindst spørgsmålet om, hvordan Ruslands WTO-medlemskab kan kombineres med landets forpligtelser under toldunionen med Kazakhstan og Belarus). Der vil endvidere være behov for politiske konsultationer med Georgien for at forhindre, at dette land blokerer for Ruslands optagelse. Om alt går vel, vil Rusland kunne optages i WTO i 2011 – 18 år efter, at forhandlingerne blev indledt.

KINA

Kina er den største enkeltudfordring for EU's handelspolitik. Kina blev i 2010 verdens tredjestørste økonomi (efter EU og USA) og den andenstørste eksportør (efter EU), samtidig med at landets økonomi vokser betydeligt. Samhandelen mellem EU og Kina er steget dramatisk i de seneste år, så Kina i dag er EU's næststørste handelspartner efter USA og samtidig den største importkilde. EU er samtidig Kinas største handelspartner. På et ekstraordinært Europæisk Råd i september 2010 drøftede EU-landene strategiske partnerskaber efter Lissabon-traktatens ikrafttræden, herunder med Kina.

De handelspolitiske forhandlinger mellem EU og Kina foregår til dels under "High Level Economic and Trade Dialogue" ('HED'), dels under "Joint Committee on Trade".

HED skal styrke samarbejde om økonomiske og handelsmæssige spørgsmål og fungere som paraply for drøftelser af konkrete forhandlingsemner inden for i alt 24 sektordialoger med tilsvarende arbejdsgrupper. Det meste af 2009 har HED dog ligget stille. Den kinesiske side har insisteret på deltagelse af en næstformand for Kommissionen og co-ledelse af mekanismen, et formelt krav som den nyudnævnte handelskommissær ikke levede op til. De to partier blev dog i sidste ende enige om et møde, med deltagelse af både vicepræsident Rehn og vicepræsident Tajani samt handelskommissær Karel de Gucht, i slutningen af december 2010.

I løbet af 2010 har der – udover HED ovenfor – været en række drøftelser af handelsmæssige forbindelser med Kina. Under en "executive-to executive" møde i Beijing deltog ikke mindre end 8 kommissærer (herunder handelskommissæren) i en række bilaterale møder, the Joint Committee on Trade (co-ledet af handelskommissæren) mødtes i Bruxelles i Maj, vicepræsident (og tidligere handelskommissær) Ashton besøgte Beijing i august med en dagsorden som berørte handelsmæssige spørgsmål. Dertil mødtes de øverste ledere under EU-Kina topmødet i Bruxelles i oktober.

Selv om de formelle bilaterale forhandlinger har varieret, har dagsordenen generelt omhandlet de samme emner: Overførsel af teknologi og beskyttelse af intellektuel ejendomsret, adgang til råstoffer ("sjældne jordarter"), adgang til offentlige indkøb, værdien af den kinesiske valuta og udstedelse af markedsøkonomisk status.

I forlængelse af Lissabon-traktatens ikrafttræden og at direkte udenlandske investeringer er blevet fællesskabskompetence, har kommissær De Gucht foreslået en bilateral investeringsaftale med Kina.

I den overordnede Kina-strategi indgår forhandlinger om en omfattende Partnerskabs- og Samarbejdsaftale. Forhandlinger herom blev indledt i januar 2007 og forventes yderligere at kunne forbedre rammerne for de bilaterale handels- og investeringsforbindelser mellem EU og Kina. Disse forhandlinger har imidlertid ikke gjort væsentlige fremskridt i 2010.

Danmark bakker op om EU-Kommissionens forhandlingslinje overfor Kina, herunder en fortsat liberalisering af EU's handelsrelationer med Kina.

USA — DET TRANSATLANTISKE ØKONOMISKE SAMARBEJDE

EU og USA er verdens to største økonomier og hinandens største og vigtigste handelspartnere. Økonomierne tegner sig tilsammen for ca. halvdelen af verdens BNP. Den totale samhandel (varer og tjenesteydelser) over Atlanten beløb sig i 2009 til ca. EUR 610,6 mia. svarende til en daglig samhandel på ca. 1,7 mia. EUR. Det anslås, at ca. 14 mio. jobs er skabt som konsekvens af det økonomiske samkvem mellem EU og USA. Den akkumulerede værdi af investeringerne over Atlanten beløber sig til ca. EUR 2.100 mia. De samlede amerikanske investeringer i EU er tre gange større end de totale amerikanske investeringer i hele Asien, og EU's investeringer i USA er otte gange større end EU's samlede investeringer i Indien og Kina. Den transatlantiske økonomiske integration er således betydelig. Dette skal også ses i lyset af EU's og USA's åbenlyse værdifællesskab. Frihed, demokrati, retssikkerhed og menneskerettigheder er værdier, som tilsammen udgør fundamentet i begge samfund. Værdier, som i europæisk og amerikansk optik er universelle, og som reflekteres i det økonomiske samkvem. Globaliseringen udfordrer dog i stigende grad disse værdier. Da såvel EU som USA har en grundlæggende interesse i øget handelsliberalisering og nedbrydning af handelsbarrierer, er der gode grunde til fortsat at udbygge det handelspolitiske samarbejde over Atlanten.

I erkendelse af dette interessesammenfald og de åbenlyse fordele ved at nedbryde barriererne for samhandelen og de direkte investeringer etablerede EU og USA i 2007 på tysk initiativ det Transatlantiske Økonomiske Råd (TEC'en). Tanken var, at det i forvejen stærke og økonomisk og handelsmæssigt betydelige samarbejde mellem EU og USA skulle styrkes. Dette skulle ske gennem fjernelse af tekniske handelshindringer, fælles produktstandarder og fremadrettet samarbejde på strategiske områder, ikke mindst inden for nye lovende teknologier.

I TEC'ens første år var der imidlertid begrænset fremdrift i arbejdet, dels som følge af en række følsomme fødevarerpolitiske tvister (hormonkød, klorskyllede kyllinger og GMO-fødevarer), dels på grund af manglende interesse fra amerikansk side. Der er imidlertid det seneste års tid blevet pustet nyt liv i TEC'en, der efter EU-USA topmødet i november 2010 nu fremstår revitaliseret. Man er også nået til enighed om, at der i det videre arbejde skal fokuseres på udvalgte regulatoriske problemer, hvor der er udsigt til hurtige og konkrete resultater. Der er endvidere lagt op til mere substantielle drøftelser af globale økonomiske udfordringer, herunder på finans- og klimaområdet, samt forholdet til vigtige tredjelande.

Et tættere samarbejde på det handelsmæssige og økonomiske område mellem EU og USA med sigte på en åben og dynamisk transatlantisk handelsplads er en dansk hovedprioritet. Det er derfor vigtigt, at samarbejdet gøres dynamisk, og at der skabes hurtige og reelle resultater til gavn for europæisk og amerikansk erhvervsliv og forbrugerne. På det regulatoriske område er det vurderingen, at samarbejde vedr. e-health, standarder for grønne og energieffektive teknologier, fx vindkraft, el-biler, biomasse etc., vil kunne skabe hurtige og konkrete resultater. Der er tale om danske styrkepositioner, som også er efterspurgt fra amerikansk side.

EPA'ERNE OG GSP

Som supplement til WTO-aftalerne, forhandler EU Økonomiske Partnerskabsaftaler (EPA'er) med 6 regioner af udviklingslande i Afrika, Vestindien og Stillehavet, de såkaldte AVS-lande. Indtil nu har EU indgået foreløbige EPA'er for varehandel med i alt 36 AVS-lande. (Heraf har 15 lande i den vestindiske region underskrevet komplette EPA-aftaler med EU, der også omfatter investeringer, tjenesteydelsehandel m.m.). Med vareaftalerne har de pågældende AVS-lande opnået told og kvotefri markedsadgang til EU for alle varer undtagen våben og ammunition. De øvrige 42 AVS-lande har indtil videre valgt ikke at indgå sådanne aftaler. 31 af disse er mindst udviklede lande, der som sådanne bevarer den omtalte adgang til EU's marked uden krav om (gradvis) reciprocitet. AVS-lande, der ikke er LDC'er, og som ikke indgår i en EPA, henvises til EU's relativt mindre fordelagtige GSP-ordning, (se nedenstående).

Kommissionen fortsætter forhandlingerne mhp. at sikre, at de foreløbige aftaler bliver endelige, og for at EPA'erne bliver så komplette som overhovedet muligt. I henhold til Folketingets vedtagelser på området i 2007 og 2008 arbejder man fra dansk side for, at EPA forhandlingerne skal munde ud i resultater, der kan styrke AVS-landenes udvikling og som er i overensstemmelse med WTO's regler.

EU's nuværende arrangement med generelle toldpræferencer (GSP), der gælder indtil udgangen af 2011, angiver hvilke nærmere bestemte toldpræferencer, de respektive udviklingslande vil kunne opnå ved eksport til EU. Foruden de almindelige præferencer omfatter ordningen særlige tilskyndelser for små og sårbare økonomier, der har ratificeret og effektivt implementerer en række konventioner om menneskerettigheder, arbejdstagerrettigheder, miljø og god regeringsførelse. Hertil kommer særregler, som samlet går under betegnelsen "Alt undtagen Våben", hvorved der ydes told- og kvotefri adgang til EU's marked for alle produkter undtagen våben og ammunition fra de mindst udviklede lande. De ikke-gensidige handelspræferencer under GSP-ordningen til fordel for de pågældende kategorier af udviklingslande er i overensstemmelse med en særlig bestemmelse, der tillader bestemte undtagelser for WTO's overordnede ikke-diskriminationsprincip.

Kommissionen fremsatte i maj 2010 et forordningsforslag om forlængelse af den nuværende GSP-forordnings gyldighed indtil den 31. december 2013. Formålet er at sikre, at der er tilstrækkelig tid til at færdiggøre og vedtage den efterfølgende GSP-forordning, som ventes fremsat i løbet af foråret 2011.

Fra dansk side vil man fortsat arbejde for en handelsliberal og udviklingsvenlig GSP-forordning, som sikrer forenkling og fremme af ordningens udnyttelse, herunder sikrer lettere anvendelse af ordningen for erhvervslivet i både udviklingslande og EU.

Endelig vedtog Kommissionen i november 2010 en revision af oprindelsesreglerne for GSP-ordningen, som i overensstemmelse med dansk holdning, gør reglerne mere udviklingsvenlige og enkle.

5. FÆRØERNE OG GRØNLAND

Færøerne og Grønland er i kraft af Kongeriget Danmarks WTO-medlemskab omfattet af WTO's regler. For Grønlands vedkommende forventes der igangsat en såkaldt notifikationsproces ved afslutningen af Doha-runden, som har til formål at bringe grønlandsk lovgivning og handelsregulering i fuld overensstemmelse med WTO's regler. For Færøernes vedkommende overvejer man en lignende notifikationsproces.

Siden Doha Rundens start i 2001 har det været en prioritet at søge at sikre, at Grønland og Færøerne vil kunne omfattes af eventuelle nye WTO-regler vedrørende såkaldt "små og sårbare økonomier", som måtte blive besluttet i forbindelse med Runden.

I Doha-erklæringen fremhæves, at der skal tages særlige hensyn til de små og sårbare økonomier, hvilket i praksis må formodes at være ensbetydende med længere overgangsperioder, handelsrelateret teknisk bistand og færre forpligtelser til toldnedsættelse. Grønland og Færøerne er på mange måder karakteriseret ved særlige økonomiske betingelser, som giver grundlag for at definere de to økonomier som små og sårbare, herunder relativ geografisk isolation, klimaforhold og stor betydning af få eksportvarer som fisk og rejer.

Fra dansk side har man derfor arbejdet for at gøre hovedaktører i WTO, herunder EU Kommissionen, opmærksom på Grønlands og Færøernes særlige interesser i at blive imødekommet under disse forhandlinger. Forhandlingerne om små og sårbare økonomier har imidlertid vist sig komplicerede – ikke mindst fordi udviklingslandene internt er uenige om, hvilke kriterier der skal ligge til grund for definitionen af en lille og sårbar økonomi. Selv om forhandlingerne har været kendetegnet ved en klar udviklingsvinkel, kan det ikke udelukkes, at netop uenigheden om definitionen vil kunne betyde, at definitionen af små og sårbare økonomier i sidste ende bliver så rummelig, at Grønland og Færøerne vil kunne falde inden for denne kategori på trods af et relativt højt BNP pr. indbygger.

Efter længere tids forhandlinger vedtog EU's ministerråd den 27. juli 2009 en forordning om handel med sælprodukter. Med forordningen harmoniseres reglerne om omsætning af sælprodukter. Omsætning af sælprodukter er efter forordningen kun tilladt, hvis sælproduktet hidrører fra inuitsamfundenes eller andre oprindelige samfunds traditionelle jagt og bidrager til deres underhold. Danmark har i tæt samarbejde med Grønland arbejdet hårdt for, at der ville blive taget højde for grønlandske interesser i sagen. Dette er bl.a. kommet til udtryk i udformningen af inuitundtagelsen. Forordningen trådte i kraft den 20. november 2009. Salgsforbuddet for sælprodukter, der ikke omfattes af inuitundtagelse, trådte i kraft den 20. august 2010.

6. KOMMENDE STØRRE HANDELSPOLITISKE UDFORDRINGER

HANDEL OG KLIMA

Handelspolitikken er et vigtigt udenrigspolitisk instrument i sammenhængen mellem klima og sikkerhed. Udfordringen består i at fremme en klimavenlig økonomisk udvikling globalt, men ikke mindst i ulandene, uden at der går på kompromis med udviklingslandenes berettigede forventninger om økonomisk og materiel udvikling. Dette skal bl.a. ske ved en gradvis omstilling fra fossilt brændsel til alternative energikilder, samt ved at fremme bæredygtige produktionsformer.

En forudsætning for, at dette kan lykkes, er, at der sker en overførsel af den nødvendige teknologi til udviklingslandene. Sammen med finansiering har teknologioverførsel da også været et af ulandenes centrale krav under de internationale klimaforhandlinger. Teknologioverførslen sker allerede i et vist omfang på kommercielle vilkår, men navnlig LDC'erne har behov for støtte til erhvervelse og effektiv anvendelse af klimavenlige teknologier. Under COP-16 i Cancún nåede man til enighed om at oprette en teknologioverførselsmekanisme, der i første omgang skal bruges til kortlægning af teknologioverførselsbehovet, og som siden skal koordinere overførslerne og sikre, at resultaterne bliver så effektive som muligt.

Processen ville kunne understøttes og fremskyndes, hvis der kunne skabes omfattende enighed om en konkret global liberalisering af handelen med klimavenlige produkter og teknologier. I WTO presser EU på for at fremme denne dagsorden, men hidtil uden den store succes, bl.a. fordi mange udviklingslande ønsker at undgå toldprovenutab og opretholde beskyttelse af egen spirende produktion af varer til frembringelse af alternativ energi. Derudover arbejder EU på at få etableret en forståelse med USA, Canada og en række andre i- og ulande for at bane vej for en plurilateral aftale om liberalisering af deres import af klimavenlige produkter og teknologier fra alle WTO-medlemslandene. Arbejdet har indtil videre fokuseret på udarbejdelse af en liste over klimavenlige produkter. Dette initiativ vil formentlig stå og falde med, om Kina kan overtales til at tilslutte sig aftalen.

Op til COP-15 var der i flere lande overvejelser om at indføre "border adjustment measures" (BAMs) i form af importafgifter til udligning af de konkurrencemæssige fordele, der ville være en følge af, at nogle lande påtog sig klimamæssige forpligtelser, medens andre holdt sig udenfor. Ulige konkurrencevilkår forårsaget af flere restriktioner og omkostninger for producenter i lande, der tilslutter sig en klimaafnale, blev i disse lande anset for at være en realistisk udvikling, der ville kunne føre til udflytning af energitunge industrier fra fx Europa til markeder med færre miljørestriktioner. Dette fænomen, der også betegnes "carbon leakage" ville medføre negative økonomiske og beskæftigelsesmæssige konsekvenser. Det ville endvidere underminere værdien af en global klimaafnale. De handelsmæssige konsekvenser af en global klimaafnale blev imidlertid ikke noget stort emne på COP15. WTO's generaldirektør, Lamy, har længe været fortalende for, at man i handelsorganisationen bør vente med at forhandle om eventuel anvendelse af handelsinstrumenter til fremme af klimamålsætninger, indtil Doha Runden er afsluttet, og der er indgået en international klimaafnale. Denne indstilling falder godt i tråd med en dansk grundopfattelse, som går ud på, at Doha-forhandlingerne ikke bør afspores af emner, der ligger uden for Runden, samt at de nærmere klimamålsætninger helst bør stå klare, inden man kan vurdere hensigtsmæssigheden af forskellige mulige handelspolitiske midler.

Fra dansk side er man i øvrigt forbeholden over for de indtil nu kendte forslag om ensidige "BAMs", ikke mindst fordi WTO-medholdeligheden af sådanne tiltag forekommer noget tvivlsom. Hertil

kommer, at implementering af disse instrumenter, eller blot truslen derom, meget vel kan sætte en ond handelsprotektionistisk spiral i gang. Den administrative gennemførelse af "BAMs" vil endvidere givetvis i praksis vise sig at være så ressourcekrævende, at værdien af disse meget vel kan vise sig at stå i et misforhold til foranstaltningernes erklærede målsætning.

REFORM AF WTO

Til trods for, at WTO er en relativt ny organisation, har overvejelser om reform af WTO og om forbedring af organisationens funktion og virkemåde jævnligt været på dagsordenen.

I 2004 afleverede en gruppe nedsat af den daværende generaldirektør Supachai en rapport, Sutherland-rapporten, med en række overvejelser og anbefalinger om organisationens funktion. I december 2007 udgav en gruppe af uafhængige eksperter, Warwick-kommissionen, en rapport om det multilaterale handelssystemets fremtid.

Med udgangspunkt i det overordnede tema om WTO's placering og rolle i forhold til det internationale samarbejde om håndteringen af de aktuelle økonomiske udfordringer indgik elementer i relation til reform af WTO og styrkelse af organisationens funktion også i diskussionerne ved ministerkonferencen i december 2009.

Forud for ministerkonferencen havde Indien opnået tilslutning fra en bred kreds af WTO-medlemmer, bl.a. EU, til et forslag om at igangsætte en egentlig proces med henblik på at styrke WTO's funktion, effektivitet og transparens for derigennem at sætte organisationen og det multilaterale handelssystem bedre i stand til at reagere i forhold til den internationale økonomis skiftende udfordringer.

Fra indisk side blev der i den forbindelse fremlagt konkrete forslag inden for fem områder:

- a. *Etablering af et web-baseret handelsinformationssystem:* I tillæg til eksisterende databaser for told og toldsatser skulle også ikke-toldmæssige handelshindringer inkluderes, og offentlig adgang skulle etableres.
- b. *Øget udnyttelse af WTO's komiteer og udvalg:* Bl.a. en styrket overvågning af de handelsforanstaltninger, som de enkelte medlemmer iværksætter, og diskussion af disses overensstemmelse med de aftalte regler gennem faste procedurer og hyppigere møder i komiteerne.
- c. *Arbejdsprogram for regionale handelsaftaler:* Med væksten i bilaterale og regionale handelsaftaler er der et øget behov for faste procedurer for overvågning og gennemgang af disse, herunder en særlig årlig vurdering, samt et tilsvarende system i forhold til medlemmers unilaterale præferenceordninger.
- d. *Særligt instrument for præferentiel markedsadgang for de mindst udviklede lande:* Etablering af en særlig styringsgruppe under WTO's Generelle Råd til at forestå en omfattende gennemgang af alle WTO-relaterede instrumenter, hvorigennem medlemmerne kan yde præferentiel markedsadgang til mindst udviklede lande.
- e. *Tekniske handelshindringer:* Øget og obligatorisk anvendelse af etablerede internationale standarder og certificeringsprocedurer, og herunder bl.a. øget teknisk bistand og kapacitetsopbygning i forhold til udviklingslande.

Fra EU-Kommissionens side var der specielt overvejelser om en tredje søjle eller, som det også blev betegnet, "det manglende midterfelt" i WTO-samarbejdet. Dette dækkede over den betragtning, at mens WTO rummer et veludviklet forhandlingsapparat og et unikt tvistbilæggesystem, så er der et mellemområde mellem på den ene side forhandlinger om nye aftaler og forpligtelser og på den anden side tvistbilægelse, hvor de potentielle muligheder for samarbejde ikke er fuldt udnyttet. En øget indsats i relation til implementering af aftaler og daglig overvågning og drøftelse deraf ville efter denne analyse kunne bidrage til, at forpligtelser efterleves og konkrete resultater sikres, uden at det

skulle være nødvendigt at ty til relativt omfattende og tidskrævende tvistprocedurer. Med andre ord tanker, der flugtede med de indiske overvejelser i relation til punkt b.

Imidlertid måtte det op til ministerkonferencen konstateres, at ikke alle WTO's medlemmer var indstillet på at medvirke til en formel vedtagelse som foreslået af Indien mfl.

Formandens opsummering af diskussionerne ved ministerkonferencen rummede dog en række elementer, som vil være af betydning i forhold til de videre overvejelser om reform af WTO, bl.a.:

- Forbedret overvågning af regionale og bilaterale frihandelsaftaler.
- Udveksling af erfaringer og udveksling af "best practices" for optagelse af nye medlemmer i WTO.
- Forbedret monitorering og analytisk indsats i forhold til handelsbarrierer og protektionisme.
- Transparens og inklusivitet som hovedhensyn i forbindelse med forbedring af organisationens effektivitet.
- Særlig hensyntagen til fattige og små medlemmer i WTO's tvistbilægningssystem.

Baggrunden for overvejelserne og diskussionerne om forbedring af WTO's funktion er, at WTO som international organisation er oprettet med en ganske bred økonomisk og handelspolitisk dagsorden og med et instrumentarium – bl.a. tvistbilægningssystemet – der rummer betydelige potentielle muligheder. WTO's fleksibilitet og tilpasningsevne, såvel i forhold til en ændret international dagsorden som til en kraftigt udvidet medlemskreds, er ligeledes blevet fremhævet på plussiden. Heroverfor står imidlertid, at WTO's dagsorden er et kludetæppe af forskellige interesser, konflikter og problemer, hvor medlemmer såvel som omgivelser har forskellige krav og forventninger til organisationen, og hvor krav til output og succes mål i bedste fald er uklare. Sammenholdes dette med et organisatorisk setup og arbejdsformer, der kun har ændret sig lidt gennem årene, og et sekretariat, der trods vækst i opgaver og medlemstal har været stort set uændret fra organisationens start, tegner der sig et klart behov for reformer, hvis WTO's potentiale som internationalt instrument skal realiseres. Det er dette problemfelt, der giver anledning til de fortsatte analyser og diskussioner.

Et af de overordnede spørgsmål knytter sig til WTO's formål: Er målet global frihandel? Skal WTO være facilitator i handelspolitiske relationer, dommer i tvister eller bidrage til at skabe internationalt samarbejde om løsningen af globale problemer? WTO betragtes traditionelt som et middel til at liberalisere handel og derigennem at skabe øget velstand. Målet har imidlertid aldrig været ubegrænset frihandel, men handel inden for en regelbaseret ramme med udgangspunkt i forudsigelighed, transparens og lige vilkår, og hvor bl.a. generaldirektør Lamy har fremhævet den rolle, WTO kan spille – fx i forhold til den finansielle krise.

Udvidelsen af WTO's medlemskreds har også betydet øgede forskelle i synet på organisationen og dens formål. En del nye medlemmer har tilsluttet sig WTO primært ud fra en forventning om derigennem at opnå handelsmæssige og økonomiske fordele, mens opbakningen til det multilaterale system som sådant, til handelsliberalisering og til international regulering er mindre. Et stort antal af de nye medlemmer er samtidig relativt svage stater, hvor løsninger skal tilgodese betydeligt flere forskellige interesser. Der er derfor behov for en særlig og målrettet indsats for at fastholde det nødvendige engagement i processen fra disse medlemmers side.

Som en af årsagerne til, at det er så vanskeligt at opnå enighed i WTO, er der blevet peget på beslutningsprocessen. Især kravet om enstemmighed og behovet for at involvere alle i alt skaber en tung beslutningsproces, der kræver tid og en betydelig forhandlingsindsats, hvilket ofte gør WTO nærmest handlingslammet. Mange har derfor fremhævet som afgørende, at WTO's spilleregler bør

ændres, så organisationen bliver bedre i stand til at skabe de nødvendige resultater. Specielt tre grundlæggende — og sammenhængende — begrænsninger i det nuværende WTO-system er i fokus:

- ”Bottom-up”-tilgangen, dvs. at medlemmerne selv har ledelsen i forhandlingerne, og at det er op til medlemmerne at skabe kompromis'er ved at fremlægge forslag og opnå enighed om forhandlingstemaer spørgsmål for spørgsmål, så det endelige resultat fremstår gradvist, efterhånden som der opnås aftaler om enkeltspørgsmål.
- ”Single undertaking”, dvs. at et betydeligt antal meget forskellige emner forhandles samtidigt, hvor intet er aftalt, før alt er på plads.
- Konsensusprincippet, dvs. at alle skal være enige om alt.

Et andet forhold i relation til forhandlingsprocessen, som påkalder sig interesse i denne forbindelse, er selve runde-begrebet. Forhandling i runder er en arv fra GATT. Da WTO blev oprettet som en egentlig organisation, var der en forventning om, at forhandlinger kunne foregå løbende i stedet for i runder. Behovet for at skabe ”pakker”, som kunne kombinere indrømmelser på forskellige områder, så der altid i pakken var noget af interesse for enhver part, førte imidlertid til en fortsættelse af rundeforhandlinger. Risikoen herved er, at det bedste bliver det godes værste fjende, hvor resultater på ét forhandlingsområde bliver taget som gidsel for resultater på andre områder, og at balancekravet udstrækkes til ikke alene at gælde den samlede pakke, men også for hver enkelt af de konkrete emner, der indgår.

Foruden at se på forhandlinger som en løbende proces er der også peget på muligheden for at sikre forhandlingsresultater på en snævrere basis end runde-formatet. Det kunne enten være i form af sektoraftaler om konkrete emneområder eller som plurilaterale aftaler mellem et mindre antal særligt interesserede parter, men som andre medlemmer kunne tilslutte sig, og hvor liberaliseringsfordele på MFN-basis kunne udstrækkes til alle medlemmer. Det er dog klart, at nogle af de store og centrale forhandlingsemner alene vil kunne håndteres i en omfattende multilateral aftale, fx landbrug, fiskerisubsidier og forholdet mellem WTO-regler og internationale miljøaftaler.

Endelig knytter en række overvejelser sig til WTO-sekretariatet og den daglige drift af organisationen. Det er ikke alene et spørgsmål om sekretariatets størrelse, men også om dets rolle i forhold til udviklingen af WTO-samarbejdet. Fx har sekretariatet ikke en selvstændig ret til at fremsætte forslag, som kan bringe arbejdet videre, eller til at overvåge, at aftalte regler efterleves — svarende til den funktion Kommissionen har i EU-samarbejdet. Andre overvejelser knytter sig til den politiske ledelse af arbejdet i WTO, til tvistssystemets kapacitet og effektive varetagelse af funktionen, og til WTO's rolle i forhold til omverdenen og til andre internationale organisationer, herunder FN-systemet.

ANDRE EMNER

SINGAPORE-EMNERNE

Betegnelsen Singapore-emner dækker over fire emner, som ikke fra starten var med i WTO's dagsorden, men som den første ministerkonference i Singapore i 1996 besluttede at inkludere i arbejdet, nemlig:

- Handel og investering.
- Handel og konkurrence.
- Transparens i offentlige indkøb.
- Handelslettelse.

Singapore-mandatet indebar, at analyse af de fire emner blev indledt i WTO. De fleste udviklingslande var imidlertid skeptiske over for emnerne, som efter deres opfattede primært var af interesse for udviklede lande.

Alle fire emner var med i forhandlingsdagsordenen fra Doha-ministermødet, men på den betingelse, at WTO-ministerkonferencen i Cancún i 2003 med konsensus skulle beslutte endeligt, hvorvidt substansforhandlinger skulle indledes. I Cancún var det imidlertid klart, at der ikke kunne gøres fremskridt for de fire emner. En række udviklingslande fandt, at der var behov for yderligere afklaring af virkningerne af WTO-regler på disse nye områder. Dermed kunne der ikke opnås den nødvendige konsensus til at indlede forhandlinger. Efter yderligere drøftelser besluttede WTO's Generelle Råd ved midtvejsmødet i juli 2004 med konsensus at indlede forhandlinger om handelslettelse (jf. side 14), mens der for de tre øvrige emner blev konstateret enighed om, at de ikke ville være del af DDA-forhandlingerne, og at der derfor ikke ville blive arbejdet videre med dem, så længe forhandlingerne foregik.

Specielt investering og konkurrence er således emner på WTO's "udestående dagsorden", som venter på at blive taget op. Samtidig har der med tiden vist sig en stigende interesse også fra udviklingslandenes side for at drøfte disse spørgsmål, bl.a. i lyset af behovet for at tiltrække udenlandske investeringer. For EU's vedkommende har Lissabon-traktatens ikrafttræden primo december 2009 betydning for investeringsområdet. Mens kompetencen på investeringsområdet i udgangspunktet tidligere har været delt kompetence mellem medlemsstaterne og EU, fastslår Lissabon-traktaten nu, at området for direkte udenlandske investeringer er eksklusiv fællesskabskompetence, jf. TEUF artikel 207. Målet med denne ændring er, at EU efterhånden enten vil kunne indgå separate aftaler om investeringsbeskyttelse med strategisk vigtige tredjelande, eller lade EU's bilaterale frihandelsaftaler omfatte et kapitel om investeringsbeskyttelse, jf. tidligere under afsnit 4.3 om EU's nye globale investeringspolitik. Medlemsstaterne vil fortsat kunne opretholde og indgå bilaterale investeringsbeskyttelsestraktater med de tredjelande, som Unionen ikke selv indgår aftaler med efter bemyndigelse fra Kommissionen.

For så vidt angår offentlige indkøb har mange udviklingslande, og herunder også Kina, under finanskrisen igangsat betydelige stimulus-pakker for deres respektive økonomier. Disse pakker og de nationale regler, der er knyttet til dem, har for alvor sat WTO's aftale om offentlige indkøb ("Agreement on Government Procurement" – GPA) på prøve. Aftalen er en såkaldt plurilateral aftale, der alene er bindende for dem, der har underskrevet aftalen. For parterne indebærer aftalen en forpligtelse til at yde lige behandling til nationale og til udenlandske bydere ved offentlige indkøb. Bl.a. USA og EU har tiltrådt aftalen, mens Kina ikke har gjort det. Kina har udtrykt interesse for at tiltræde aftalen, og forelagde i 2010 et tiltrædelsestilbud for de andre GPA-lande. Tilbuddet er fortsat under overvejelse.

De to mest omtalte eksempler på, hvad der under finanskrisen er blevet betegnet som "protektionistiske" stimuluspakker, er fremkommet i henholdsvis USA og Kina. Mens USA som part i aftalen om offentlige indkøb efter en omfattende debat var tvunget til at inkludere en bestemmelse om ikke-diskrimination i sin "Buy American Act", kunne Kina ved ikke at være part i GPA-aftalen i princippet udelukke udenlandske virksomheder fra adgang til finansiering af projekter under den kinesiske stimuluspakke. Eksemplet understreger på den ene side den betydning, som WTO's regler har haft for at begrænse de mest protektionistiske elementer i landenes stimuluspakker, men samtidig også en tendens til, at protektionistiske tiltag har koncentreret sig på områder, der er uregulerede, og dermed betydningen af at udvide såvel deltagelsen i aftalen, fx med BRIK-landene, som dennes anvendelsesområde.

ARBEJDSTAGERRETTIGHEDER I WTO/ILO

Handel og arbejdstagerrettigheder er et yderligere emne, som må forventes at trænge sig på i forhold til WTO's fremtidige forhandlingsdagsorden. Doha-erklæringen fra 2001 bekræftede erklæringen fra WTO-ministerkonferencen i Singapore i 1996 om internationale arbejdstagerrettigheder og tog arbejdet i FN's internationale arbejdsorganisation, International Labour Organization (ILO), om globaliseringens sociale dimension til efterretning. Trods en ihærdig indsats lykkedes det ikke Danmark og EU at få gjort handel og arbejdstagerrettigheder til et forhandlingsemne i Doha Runden, ligesom området indtil videre heller ikke har været omfattet af WTO's arbejdsprogram i øvrigt.

Selvom arbejdstagerrettigheder ikke er et WTO-forhandlingsemne, pågår der et teknisk samarbejde mellem de to organisationers sekretariater med henblik på at sikre kohærens. WTO's sekretariat deltager som observatør i ILO's styrelsesråd og i møderne i ILO arbejdsgruppen om "*Social Dimension of Globalization*". Samarbejdet mellem ILO og WTO kommer lejlighedsvist til udtryk, som da de to organisationers sekretariater i 2007 udgav en første fælles rapport om handel og beskæftigelse, "*Trade and Employment: Challenges for Policy Research*".

7. BILAG

BILAG 1: GRUNDLAGET FOR EU'S HANDELSPOLITIK

EU's fælles handelspolitik er baseret på artikel 207 i traktaten om Den Europæiske Unions Funktionsmåde. Bestemmelsen danner også grundlaget for den handelspolitiske komite, hvori EU behandler handelspolitiske spørgsmål.

Artikel 207

1. Den fælles handelspolitik bygger på ensartede principper, navnlig for så vidt angår toldændringer, indgåelse af told- og handelsaftaler vedrørende handel med varer og tjenesteydelser, handelsrelaterede aspekter af intellektuel ejendomsret, direkte udenlandske investeringer, gennemførelse af ensartethed i liberaliseringsforanstaltninger, eksportpolitik og handelspolitiske beskyttelsesforanstaltninger, herunder foranstaltninger mod dumping og subsidieordninger. Den fælles handelspolitik føres inden for rammerne af principperne og målene for Unionens optræden udadtil.
2. Europa-Parlamentet og Rådet vedtager ved forordning efter den almindelige lovgivningsprocedure foranstaltninger til fastlæggelse af rammerne for gennemførelsen af den fælles handelspolitik.
3. Skal der føres forhandlinger om og indgås aftaler med et eller flere tredjelande eller en eller flere internationale organisationer, finder artikel 218 anvendelse, jf. dog de særlige bestemmelser i nærværende artikel.
Kommissionen retter henstillinger til Rådet, som bemyndiger den til at indlede de nødvendige forhandlinger. Rådet og Kommissionen skal sikre, at de forhandlede aftaler er i overensstemmelse med Unionens interne politikker og regler.
Disse forhandlinger føres af Kommissionen i samråd med et særligt udvalg udpeget af Rådet til at bistå den i dette arbejde og inden for rammerne af direktiver, som Rådet kan meddele den. Kommissionen aflægger regelmæssigt beretning til det særlige udvalg og til Europa-Parlamentet om, hvordan forhandlingerne skrider frem.
4. For så vidt angår forhandling og indgåelse af aftaler som nævnt i stk. 3 træffer Rådet afgørelse med kvalificeret flertal.
For så vidt angår forhandling og indgåelse af aftaler på områderne handel med tjenesteydelser og handelsrelaterede aspekter af intellektuel ejendomsret samt direkte udenlandske investeringer træffer Rådet afgørelse med enstemmighed, hvis aftalen omfatter bestemmelser, hvor der kræves enstemmighed for vedtagelse af interne regler.
Rådet træffer ligeledes afgørelse med enstemmighed om forhandling og indgåelse af aftaler
 - a) på området handel med kulturelle og audiovisuelle tjenesteydelser, når disse aftaler indebærer en risiko for, at den kulturelle og sproglige mangfoldighed i Unionen bringes i fare
 - b) på området handel med sociale, uddannelsesmæssige og sundhedsmæssige tjenesteydelser, når disse aftaler indebærer en risiko for, at den nationale tilrettelæggelse af sådanne tjenester forstyrres alvorligt, og at medlemsstaternes ansvar for levering heraf bringes i fare.
5. Forhandling og indgåelse af internationale aftaler på transportområdet er omfattet af tredje del, afsnit VI, samt af artikel 218.
6. Udøvelsen af de beføjelser, som denne artikel tillægger på området den fælles handelspolitik, berører ikke afgrænsningen af beføjelserne mellem Unionen og medlemsstaterne og vil ikke føre til en harmonisering af medlemsstaternes love og administrative bestemmelser, i det omfang traktaterne udelukker en sådan harmonisering.

BILAG 2: CODEX ALIMENTARIUS

Facts om Codex Alimentarius

Codex Alimentarius er et samarbejde mellem FN-organisationerne FAO og WHO. Formålet er at udarbejde globale standarder, anbefalinger og retningslinjer for fødevarer og fødevarerproduktion med henblik på at sikre forsyning med sunde og sikre fødevarer og lette den globale samhandel hermed. Standarderne udarbejdes bl.a. i en række permanente Codex komiteer, der beskæftiger sig med forskellige aspekter af fødevarsikkerhed, fx tilsætningsstoffer og forureninger, rester af veterinærmedicin, hygiejne og mærkning. Ensartede retningslinjer for fødevarsikkerhed har desuden stor betydning for den internationale handel med fødevarer, idet Codex normer i henhold til SPS-aftalen inden for WTO-systemet udgør en reference, som danner udgangspunkt for afgørelser ved eventuelle handelstvister. Codex Alimentarius har verden over skabt stor opmærksomhed omkring fødevarerets kvalitet og fødevarsikkerhed. I alt 182 lande og EU-kommissionen er medlem af Codex Alimentarius. Desuden er en lang række organisationer tilknyttet, fx World Trade Organization (WTO), Grain and Feed Trade Association (GAFTA), International Feed Industry Federation (IFIF) og Consumers International (CI). Disse har dog kun observatørstatus ved de møder, der jævnligt afholdes. Codex Alimentarius Kommissionen er den højeste myndighed. På kommissionens hjemmeside www.codexalimentarius.net findes yderligere oplysninger. Danmarks deltagelse i Codex Alimentarius samarbejdet koordineres af Fødevarestyrelsen.

Der har i perioden været afholdt en række Codex møder af interesse for Danmark. Det drejer sig om: komiteen vedrørende mælk og mælkeprodukter, komiteen for tilsætningsstoffer, komiteen for forureninger, komiteen for generelle principper, komiteen for mærkning af fødevarer, komiteen for veterinære lægemiddelrester, Codex Alimentarius Commission, taskforce vedr. antimikrobiel resistens og komiteen for fødevarerhygiejne.

KOMITEEN VEDRØRENDE MÆLK OG MÆLKEPRODUKTER, 1.-5. FEBRUAR 2010

På mødet blev arbejdet på de fleste områder afsluttet. Arbejdet med de fermenterede mælkeprodukter, listen over analysemetoder, tilsætningsstoffer og eksportcertifikatet blev afsluttet. Tre standarder for smelteoste blev ophævet, og det blev besluttet ikke at fortsætte arbejdet med nye standarder for smelteoste. Det blev endelig besluttet, at Komiteens arbejde stilles i bero.

KOMITEEN VEDRØRENDE TILSÆTNINGSSTOFFER, 15.-20. MARTS 2010

På det afholdte møde i komiteen var et af de væsentligste emner en fortsættelse af det igangværende arbejde med at fastlægge den generelle standard for tilsætningsstoffer og specifikationer for tilsætningsstoffer. Den generelle standard for tilsætningsstoffer (GSFA) er en liste over, hvilke tilsætningsstoffer der må anvendes i diverse fødevarer. I GSFA'en er der ud for alle tilsætningsstoffer angivet en funktion, maksimal-dosis samt i hvilke fødevarergrupper, tilsætningsstoffet må anvendes. Den færdiggjorte liste bliver i princippet Codex medlemslandenes positivliste a la den danske positivliste, men GSFA'en bliver mere omfattende, da den skal omfatte samtlige fødevarer på det globale marked.

Det konkrete indhold af GSFA'en bygger på oplysninger fra de enkelte medlemsstater. En forudsætning for, at de foreslåede tilsætningsstoffer bliver indarbejdet i standarden, er at de er

vurderet og fundet sundhedsmæssigt acceptable af JECFA (FAO/WHO's Joint Expert Committee on Food Additives and Contaminants).

På mødet fortsattes arbejdet med at overføre de tilsætningsstofbestemmelser, der findes i diverse specifikke produkter, hvor der er udarbejdet varestandarder (for eksempel marmeladestandard), til GSFA'en, således at alle bestemmelser om tilsætningsstoffer findes ét sted.

Et diskussionspapir indeholdende forslag til vejledende retningslinjer for stoffer anvendt som tekniske hjælpestoffer blev klar til vedtagelse.

Komiteen fortsatte arbejdet med at vurdere JECFA's **specifikationer for tilsætningsstoffer**. Acceptable specifikationer fremsendes til Codex Alimentarius Commission med henblik på godkendelse som Codex specifikationer. JECFA/Codex specifikationerne danner ofte baggrund for EU-direktiverne vedrørende renhedskriterier for tilsætningsstoffer.

Komiteens møde indeholdt ligeledes drøftelse af nedenfor nævnte mere specifikke emner, herunder:

- Prioritering af FAO/WHO's løbende evaluering af gamle og nye tilsætningsstoffer
- Vedtagelse af revision af max. niveauer for tilsætningsstoffer og tekniske hjælpestoffer i udvalgte Codex standarder
- Revision af det internationale nummersystem (INS) for tilsætningsstoffer
- Uoverensstemmelse mellem INS og funktionelle grupper
- Drøftelse af hvorledes processen med udarbejdelse af GSFA'en kan optimeres
- Database for tekniske hjælpestoffer.

KOMITEEN VEDRØRENDE FORURENINGER, 26.-30. APRIL 2009

Arbejdet omfatter generelle standarder for forurenende stoffer i fødevarer samt en række standarder med grænseværdier for enkelte forureninger samt retningslinjer for god fremstillingspraksis til reduktion af forskellige procesforureninger i fødevarer.

Den vedtagne **generelle standard for forureninger** indeholder de overordnede betingelser for fastlæggelse af globale grænseværdier for forurenende stoffer og beskriver proceduren for fastlæggelse af konkrete grænseværdier i levnedsmidler. Den generelle standard indeholder kun grænseværdier, som en oversigt over arbejdet i specifikke standarder.

Med henblik på at påbegynde arbejdet med at fastlægge konkrete grænseværdier har komiteen drøftet et antal diskussionspapirer. Disse diskussionspapirer gennemgår de relevante forurenende stoffer og foreslår, hvilke tiltag der eventuelt bør iværksættes.

Der var på mødet diskussionspapir for:

- Mykotoxiner i sorghum

Der var på mødet grænseværdiforhandlinger for:

- Melamin i fødevarer og foder
- Total aflatoxin i paranødder (samt prøveudtagningsregler)
- Fumoniser i majs og majs produkter

Der arbejdedes desuden med udarbejdelse af ”code of practice” indeholdende oplysninger om god fremstillingsmæssig praksis som basis for reduktion af indholdet af visse forureninger. Disse omhandler:

- Ethyl carbamat i sten frugt distillater
- Aflatoksiner i træ nødder

Det blev besluttet at begynde arbejde på:

- Acrylamid (endnu ikke defineret hvordan indtaget af acrylamid skal reduceres)
- Arsen (diskussionspapir om arsen i ris)
- Deoxynivalenol (grænseværdier for dexoivalenol i korn og kornbaserede produkter)
- Risiko håndterings vejledning (Vejledning i tolkning af risikovurderinger)
- Grænseværdier for total aflatoksin i tørrede figner
- Ochratoksin A i kakao (diskussionspapir)
- Furan (diskussionspapir)
- Pyrrolizidin alkaloider i foder og fødevarer (diskussionspapir)

KOMITEEN VEDRØRENDE GENERELLE PRINCIPPER, 12.-16. APRIL 2010

Komiteen har på adskillige møder forsøgt at nå til enighed om et udkast til revision af etiske retningslinjer for international handel. Komiteen besluttede på dette møde at samles om et enklere forslag til revideret udkast til revision af etiske retningslinjer for international handel. Det reviderede forslag blev sendt til endelig vedtagelse i Codex Commission.

Komiteens afsluttede arbejdet med at gennemgå risikoanalyse-principper udviklet af diverse Codex komiteer og disses overensstemmelse med de generelle risikoanalyse-principper, således at der er konsistens mellem de overordnede principper og de principper, der lægges til grund for regeldannelsen i de enkelte komiteer.

KOMITEEN VEDRØRENDE MÆRKNING AF FØDEVARER, 3.-7. MAJ 2010

i) Generelle mærkningsregler

Komiteen fortsatte drøftelserne af, om der er behov for – og om der er mulighed for at opnå enighed om Codex retningslinjer for mærkning af fødevarer, som er fremstillet ved anvendelse af genteknologi. På mødet blev en definition af GMO drøftet, men det var ikke muligt at nå til enighed. Der var på den baggrund delte holdninger til, hvorvidt man skulle fortsætte eller afslutte arbejdet, men i lyset af, at en stor del af delegationerne stadig ønskede at forsøge at opnå enighed, blev det besluttet, at arbejdet skulle fortsætte. I håbet om fremdrift blev det besluttet at afholde et arbejdsgruppemøde inden næste møde i komiteen i maj 2011.

ii) Næringsdeklaration

Retningslinjerne for næringsdeklaration over de næringsstoffer, der altid skal deklareres, blev drøftet. Ved sidste møde var der enighed om, at salt bør medtages, men der er fortsat uenighed om betegnelsen (salt eller natrium). Det blev besluttet at oprette en elektronisk arbejdsgruppe med henblik på at undersøge de forskellige måder at mærke salt. Resultaterne fra arbejdsgruppen vil blive drøftet på næste møde.

Muligheden for at deklarere tilsat sukker blev drøftet. Men da flere delegationer henviste til, at det ikke var muligt at adskille tilsat og naturligt sukker, blev det besluttet ikke at tilføje tilsat sukker særskilt. Det blev drøftet, om fiber skulle på listen. Da fiber ikke betragtes som et næringsstof, blev det besluttet, at fiber ikke skal på listen. Komiteen understregede dog, at fiber er vigtigt og at det burde tages i betragtning ved nationale anbefalinger og lignende. Vedrørende transfedtsyre blev det besluttet ikke at tage denne med på listen, men der blev tilføjet, at i de lande, hvor transfedtsyre er et sundhedsmæssigt problem, bør man overveje at medtage dette i næringsdeklarationen.

Komiteen drøftede endvidere et papir om principper og kriterier for læsbarhed af næringsdeklarationer. På baggrund af arbejdet i en elektronisk arbejdsgruppe blev det besluttet, at dokumentet kunne blive fremlagt til vedtagelse. Komiteen drøftede endelig et diskussionspapir om mærkning af fødevarer ingredienser, der er udpeget i FAO/WHO-globale strategi, mens drøftelser om muligheden for at sælge en fødevarer under en kendt handelsbetegnelse, uden at fødevareren har det indhold, der normalt karakteriserer den, fx en appelsinjuice, hvor næringsindholdet er ændret for at sælge den som et "light" produkt, blev udsat til næste møde.

iii) Retningslinjer for økologiske fødevarer

Komiteen drøftede muligheden for at anvende ætylet til modning af frugter udover bananer og kiwi. Det blev besluttet at nedsætte en elektronisk arbejdsgruppe, der skal se på den videnskabelige begrundelse for at tillade brug af ætylet til andre frugter. I forhold til brug af ætylet som spiringshæmmer til løg og kartofler ville EU stå for udarbejdelse af den videnskabelige begrundelse og ville desuden assistere Costa Rica i forhold til deres anmodning om brugen af ætylet-bloomstringsinduktion i ananas. De formelle procedurer og tilstrækkelig dokumentation blev drøftet, og det blev konkluderet, at der er krav om videnskabelig begrundelse for hver enkel anvendelse.

CODEX ALIMENTARIUS COMMISSION 5.-9. JULI 2010

Repræsentanter fra 120 medlemslande, EU-Kommissionen og internationale organisationer med observatørstatus deltog i mødet, i alt 471 deltagere.

Mødet blev ledet i et tæt teamwork af formanden, Karen Hulebak, og de tre viceformænd, Knud Østergaard, Danmark, Sanjay Dave, Indien og Ben Manyindo, Uganda.

Formandsgruppen blev genvalgt uden modkandidater og bliver således på posten indtil 2011, hvor nyvalg skal finde sted. Mødet forløb tilfredsstillende.

På mødet vedtog man en lang række standarder, vejledninger og retningslinjer, som har til formål at højne fødevarer sikkerheden globalt og fremme international handel. Blandt disse var en række nye eller reviderede standarder for tilsætningsstoffer, samt max. grænseværdier for pesticidrester. For at begrænse risikoen for forurening i fødevarer og foder blev der vedtaget grænseværdier for indhold af melamin i børnemad og foder samt grænseværdier for indhold af aflatoxiner i nødder. Endvidere blev der vedtaget hygiejne-retningslinjer vedr. kontrol med patogene bakterier i fisk og skaldyr samt salater, og der blev vedtaget en række varestandarder, bl.a. for æbler.

Særlig interessant for Danmark var behandlingen af den foreslåede grænseværdi for væksthormonet ractopamin. Verden er delt på spørgsmålet, idet mange lande, herunder EU, har et forbud mod anvendelse af væksthormoner, og en række andre lande, anført af USA, Canada, Brasilien mfl. tillader anvendelse og lægger stor vægt på, at Codex fastlægger en grænseværdi (MRL) for restmængder af stoffet. På trods af omfattende forhandlinger lykkedes det ikke at nå til enighed om

en grænseværdi for ractopamin, og beslutningen er udsat til næste møde i Codex Commission. I den mellemliggende periode skal "friends of the chair" bestående af repræsentanter fra hver region i verden samt 2 observatører-organisationer forsøge at komme med forslag til en mulig løsning på problemet.

Et andet vigtigt punkt på dagsordenen var at beslutte, om der skulle nedsættes en taskforce, der skulle videreudvikle arbejdet med fodersikkerhed, som anbefalet af to på hinanden følgende elektroniske arbejdsgrupper nedsat af Commission i henholdsvis 2008 og 2009 — begge med Danmark (Plantedirektoratet) som formand, men med henholdsvis Mexico og USA som næstformænd. Efter langvarige forhandlinger blev det besluttet at nedsætte en *Ad Hoc Intergovernmental Task Force* med Schweiz som formand. Taskforcen, der skal afslutte sit arbejde indenfor to eventuelt tre år, forventes at påbegynde arbejdet i 2011.

På mødet var der debat om Private Standards indflydelse på den internationale handel og især omkostningerne for små-producenterne i verden. Private Standard debatteres løbende i andre organisationer som fx SPS-komiteen og i den internationale dyresundhedsorganisation (OIE). Det generelle billede er, at udviklingslandene finder, at Private Standard er et problem, som der bør gøres noget ved, mens de udviklede lande er af den opfattelse, at Private Standard er en realitet, som man må acceptere. Den udbredte holdning på mødet var, at man i det mindste må støtte en udvikling, der tilsigter, at Private Standard og offentlige standarder spiller sammen på en fornuftig måde i et tæt samarbejde mellem myndigheder, internationale standardiseringsorganer og Private Standards organisationer, bl.a. med henblik på at lette omkostningerne for småproducenter.

KOMITEEN FOR VETERINÆRE LÆGEMIDLER, 30. AUGUST-3. SEPTEMBER 2010

En væsentlig del af komiteens opgaver er at stille forslag om grænseværdier (MRL) for veterinære lægemidler. De grænseværdier, der fastsættes af komiteen, ligger generelt på samme niveau eller højere end de værdier, som EU har fastlagt. Forskellene skyldes forskellige videnskabelige vurderinger.

Af særlig interesse var dette års diskussion om MRL for narasin. Narasin er et antibiotikum, som bl.a. i EU alene er godkendt til anvendelse mod coccidiose hos kyllinger (som tilsætningsstof til foder). Komiteen skulle tage stilling til, hvorvidt foreslåede MRL-værdier for narasin som vækstfremmer til svin og kvæg kunne sendes videre til Codex Commission med henblik på vedtagelse.

Komiteen besluttede at sende MRL for narasin til svin til Codex Commission med henblik på vedtagelse, medens MRL for kvæg afventer JECFAs vurdering af analysemetode.

Derudover blev der på baggrund af diverse diskussionsoplæg bl.a. drøftet:

- Metoder til analyse af medicinrester i fødevarer
- Prioriteringsliste for lægemidler, som skal evalueres eller reevalueres af JECFA
- Faktorer i forbindelse med etablering af ADI (acceptable daily intake) og MRL

Med hensyn til anbefalinger om risikohåndtering af rester af veterinære lægemidler uden ADI eller MRL, blev der etableret en elektronisk arbejdsgruppe, som har til formål at udarbejde anbefalinger for risikohåndtering af stoffer, som JECFA har konstateret kan udgøre en sundhedsrisiko.

TASKFORCE VEDRØRENDE ANTIMIKROBIEL RESISTENS, 18.-22. OKTOBER 2010

Formålet med mødet var at færdiggøre arbejdet og godkende det endelige udkast til en vejledning om risikoanalyse for den fødevarebårne antimikrobielle resistens.

På mødet blev de mange forslag til ændringer af dokumentet gennemdiskuteret, rettet til og endeligt godkendt, i de fleste tilfælde med konsensus. Der foreligger herefter et udkast, som Komiteen enedes om at videresende til Codex Commission med henblik på endelig vedtagelse.

Komiteen blev oprindeligt nedsat i erkendelse af den potentielt store trussel, resistente fødevarebårne bakterier kan udgøre for mennesker, idet personer, som smittes med disse bakterier, har en reel risiko for et længerevarende og alvorligere sygdomsforløb pga. behandlingssvigt. Med afslutningen af arbejdet i Komiteen foreligger der nu et udkast til en vejledning, som de enkelte Codex-medlemslande kan bruge til at etablere et system, der kan imødegå risikoen for overførsel af resistente bakterier til mennesker via fødevarer. Vejledningen indeholder retningslinjer både for brug af antibiotika i husdyr- og planteproduktionen og for håndtering af resistente bakterier i forbindelse med den animalske og vegetabiliske fødevarerproduktion.

KOMITEEN FOR FØDEVAREHYGIEJNE, 29. NOVEMBER-3. DECEMBER 2010

På mødet blev følgende dokumenter drøftet og færdigbehandlet i komiteen:

- Retningslinjer for kontrol af kampylobakter og salmonella i kyllingeproduktionen
- Revision af retningslinjer for hygiejnisk praksis for indsamling, behandling og markedsføring af naturligt mineralvand

Følgende dokumenter arbejdes der videre med:

- Retningslinjer for kontrol af virus i fødevarer, her især Hepatitis A og norovirus (Roskildesyge)
- Revision af retningslinjer for fastsættelse og anvendelse af mikrobiologiske kriterier i fødevarer

Dokumentet om kontrol for salmonella og kampylobakter i kyllingekød har været længe undervejs, da der var referencer til dekontaminering af kød med klorholdige produkter. Dette har været blokerende for, at dokumentet kunne komme videre i proceduren. Det lykkedes ved mødet at finde en formulering, som kunne accepteres af alle. Det fremgår nu af teksten, at anvendelse af de i dokumentet nævnte kontrolprocedurer (inkl. dekontaminering) i hele kæden fra primærproduktion til forbrugeren, om nødvendigt skal godkendes af myndighederne.

Revision af retningslinjer for fastsættelse og anvendelse af mikrobiologiske kriterier i fødevarer blev drøftet. Det er et vigtigt dokument, da det vil danne præcedens for anvendelse af mikrobiologiske kriterier i risikohåndteringen.

Det blev endvidere besluttet at udarbejde nye dokumenter på følgende områder:

- Trikiner i svin og bændelorm i kvæg
- Nye bilag til vejledningen om hygiejnisk praksis for frisk frugt og grøntsager for meloner og tomater

Begrundelsen for at udarbejde en ny vejledning om kontrol af trikiner er, at mange lande fortsat kræver testning af alle svin for trikiner. Med forslaget ønskes en accept af, at lande kan anvende en mere risikobaseret tilgang til kødkontrol, så ressourcerne kan bruges bedst muligt. Hvis en sådan model kan accepteres, vil det betyde, at Danmark kan udnytte den status som region med ubetydelig risiko for trikiner. Det blev endvidere besluttet at anmode FAO/WHO om at afdække, hvilke parasitter der bør fokuseres på i relation til fødevarer sikkerhed med henblik på at vurdere, om der er behov for yderligere vejledning.

Forslaget til nye bilag til vejledningen om frugt og grønt begrundes med, at meloner og tomater, særligt i USA, har været årsag til flere sygdomsudbrud.

BILAG 3: WTO MEDLEMMER OG ANSØGERLANDE PR. 30. DECEMBER 2010

WTO-medlemmer (153)	
<i>Land</i>	<i>Medlem siden</i>
Albanien	8. september 2000
Angola	23. november 1996
Antigua og Barbuda	1. januar 1995
Argentina	1. januar 1995
Armenien	5. februar 2003
Australien	1. januar 1995
Bahrain	1. januar 1995
Bangladesh	1. januar 1995
Barbados	1. januar 1995
Belgien	1. januar 1995
Belize	1. januar 1995
Benin	22. februar 1996
Bolivia	12. september 1995
Botswana	31. maj 1995
Brasilien	1. januar 1995
Brunei Darussalam	1. januar 1995
Bulgarien	1. december 1996
Burkina Faso	3. juni 1995
Burma	1. januar 1995
Burundi	23. juli 1995
Cambodja	13. oktober 2004
Cameroun	13. december 1995
Canada	1. januar 1995
Central Afrikanske Republik	31. maj 1995
Chad	19. oktober 1996
Chile	1. januar 1995
Colombia	30. april 1995
Congo	27. marts 1997
Costa Rica	1. januar 1995
Cuba	20. april 1995
Cypern	30. juli 1995
Danmark	1. januar 1995
Demokratiske Republik Congo	1. januar 1997
Djibouti	31. maj 1995
Dominica	1. januar 1995
Dominikanske Republik	9. marts 1995
Ecuador	21. januar 1996

WTO-medlemmer (153)

<i>Land</i>	<i>Medlem siden</i>
Egypten	30. juni 1995
El Salvador	7. maj 1995
Elfenbenskysten	1. januar 1995
Estland	13. november 1999
Europæiske Fællesskaber	1. januar 1995
Fiji	14. januar 1996
Filippinerne	1. januar 1995
Finland	1. januar 1995
Forenede Arabiske Emirater	10. april 1996
Frankrig	1. januar 1995
Gabon	1. januar 1995
Gambia	23. oktober 1996
Georgien	14. juni 2000
Ghana	1. januar 1995
Grenada	22. februar 1996
Grækenland	1. januar 1995
Guatemala	21. juli 1995
Guinea	25. oktober 1995
Guinea-Bissau	31. maj 1995
Guyana	1. januar 1995
Haiti	30. januar 1996
Honduras	1. januar 1995
Hongkong, Kina	1. januar 1995
Indien	1. januar 1995
Indonesien	1. januar 1995
Irland	1. januar 1995
Island	1. januar 1995
Israel	21. april 1995
Italien	1. januar 1995
Jamaica	9. marts 1995
Japan	1. januar 1995
Jordan	11. april 2000
Kap Verde	23. juli 2008
Kenya	1. januar 1995
Kina	11. december 2001
Kinesisk Taipei	1. januar 2002
Kirgisistan	20. december 1998
Kroatien	30. november 2000
Kuwait	1. januar 1995

WTO-medlemmer (153)

<i>Land</i>	<i>Medlem siden</i>
Lesotho	31. maj 1995
Letland	10. februar 1999
Liechtenstein	1. september 1995
Litauen	31. maj 2001
Luxembourg	1. januar 1995
Macau, Kina	1. januar 1995
Madagaskar	17. november 1995
Makedonien (FYROM)	4. april 2003
Malawi	31. maj 1995
Malaysia	1. januar 1995
Maldiverne	31. maj 1995
Mali	31. maj 1995
Malta	1. januar 1995
Marokko	1. januar 1995
Mauretanien	31. maj 1995
Mauritius	1. januar 1995
Mexico	1. januar 1995
Moldova	26. juli 2001
Mongoliet	29. januar 1997
Mozambique	26. august 1995
Namibia	1. januar 1995
Nederlandene	1. januar 1995
Nepal	23. april 2004
New Zealand	1. januar 1995
Nicaragua	3. september 1995
Niger	13. december 1996
Nigeria	1. januar 1995
Norge	1. januar 1995
Oman	9. november 2000
Pakistan	1. januar 1995
Panama	6. september 1997
Papua New Guinea	9. juni 1996
Paraguay	1. januar 1995
Peru	1. januar 1995
Polen	1. juli 1995
Portugal	1. januar 1995
Qatar	13. januar 1996
Republikken Korea	1. januar 1995
Rumænien	1. januar 1995

WTO-medlemmer (153)

<i>Land</i>	<i>Medlem siden</i>
Rwanda	22. maj 1996
Saint Kitts & Nevis	21. februar 1996
Saint Lucia	1. januar 1995
Saint Vincent & Grenadinerne	1. januar 1995
Salomonøerne	26. juli 1996
Saudi Arabien	11. december 2005
Schweiz	1. juli 1995
Senegal	1. januar 1995
Sierra Leone	23. juli 1995
Singapore	1. januar 1995
Slovakiet	1. januar 1995
Slovenien	30. juli 1995
Spanien	1. januar 1995
Sri Lanka	1. januar 1995
Storbritannien	1. januar 1995
Surinam	1. januar 1995
Sverige	1. januar 1995
Swaziland	1. januar 1995
Sydafrika	1. januar 1995
Tanzania	1. januar 1995
Thailand	1. januar 1995
Tjekkiske Republik	1. januar 1995
Togo	31. maj 1995
Tonga	27. juli 2007
Trinidad og Tobago	1. marts 1995
Tunesien	29. marts 1995
Tyrkiet	26. marts 1995
Tyskland	1. januar 1995
Uganda	1. januar 1995
Ukraine	16. maj 2008
Ungarn	1. januar 1995
Uruguay	1. januar 1995
USA	1. januar 1995
Venezuela	1. januar 1995
Vietnam	11. januar 2007
Zambia	1. januar 1995
Zimbabwe	5. marts 1995
Østrig	1. januar 1995

Ansøgere, hvis ansøgning er accepteret af WTO's Generelle Råd (29)

Afghanistan	Algeriet
Andorra	Aserbajdsjan
Bahamas	Bhutan
Bosnien-Hercegovina	Comoro Øerne
Etiopien	Hviderusland
Irak	Iran
Kasakhstan	Laos
Libanon	Liberia
Libyen	Montenegro
Rusland	Samoa
Sao Tomé & Príncipe	Serbien
Seychellerne	Sudan
Syrien*)	Tadsjikistan
Usbekistan	Vanuatu
Yemen	Ækvatorial Guinea

*) Den 4. maj 2010 blev Det Generelle Råd enige om at oprette en arbejdsgruppe, der skal behandle anmodningen fra Syrien om medlemskab af WTO

Lande med observatørstatus (1)

Vatikanet

Lande som har anmodet om observatørstatus (1)

Palæstinensiske selvstyreområder

BILAG 4: AKTIVE PANELSAGER VED WTO MED DANMARK/EU SOM PART

Oversigt over verserende panelsager med EU som part

Sager anlagt af EU (16)	DS 160, 176, 217, 294, 304, 317/353 (Airbus sagen), 320, 321, 332, 350, 353, 370, 372, 380, 395, 396, 407
Sager anlagt imod EU (25)	DS 26, 27 (anlagt af fem parter), 48, 291, 293, 316/347(Boeing sagen), 349, 361, 364, 369, 375, 376, 377, 385, 389, 397, 400, 401, 405, 408, 409

SAGER ANLAGT AF EU

Referencenummer og titel	Anlagt imod
DS160 – Section 110(5) of US Copyright Act (“Irish Music”)	USA
DS176 – Section 211 Omnibus Appropriations Act of 1998 (“Havana Club”)	USA
DS217 – Continued Dumping and Subsidy Offset Act of 2000 (“Byrd amendment”)	USA
DS294 – Laws, Regulations and Methodology for Calculating Dumping Margins (“Zeroing”)	USA
DS304 – Anti-dumping measures on Imports of Certain Products from the European Communities	Indien
DS317 – Measures Affecting Trade in Large Civil Aircraft	USA
DS320 – Continued Suspension of Obligations in the EC - Hormones Dispute	USA
DS321 – Continued Suspension of Obligations in the EC - EC-Hormones Dispute.	Canada
DS332 – Measures Affecting Imports of Retreaded Tyres	Brasilien
DS350 – Continued Existence and Application of Zeroing Methodology	USA
DS353 – Measures Affecting Trade in Large Civil Aircraft - Second Complaint	USA
DS370 – Customs Valuation of Certain Products from the European Communities	Thailand
DS372 – Measures Affecting Financial Information Services and Foreign Financial Information Services Suppliers	Kina
DS380 – Certain Taxes and Other Measures on Imported Wines and Spirits	Indien
DS395 – Measures Related to the Exportation of Various Raw Materials	Kina
DS396 – Taxes on Distilled Spirits	Filippinerne
DS407 - Provisional Anti-Dumping Duties on Certain Iron and Steel Fasteners from the European Union	Kina

SAGER ANLAGT IMOD EU

Referencenummer og titel	Anlagt af
DS26 – Measures Concerning Meat and Meat Products (Hormones)	USA
DS27 – Regime for the Importation, Sale and Distribution of Bananas	Ecuador, Honduras, Nicaragua, Panama og USA
DS48 – Measures Concerning Meat and Meat Products (Hormones)	Canada
DS291 – Measures Affecting the Approval and Marketing of Biotech Products (“GMOs”)	USA
DS293 – Measures Affecting the Approval and Marketing of Biotech Products (“GMOs”)	Argentina
DS316 – Measures Affecting Trade in Large Civil Aircraft	USA
DS347 – Measures Affecting Trade in Large Civil Aircraft - Second Complaint	USA
DS 349 – Measures Affecting the Tariff Quota for Fresh or Chilled Garlic	Argentina
DS361 – Regime for the Importation of Bananas	Colombia
DS364 – Regime for the Importation of Bananas	Panama
DS369 – Certain Measures Prohibiting the Importation and Marketing of Seal Products	Canada
DS375 – Tariff Treatment of Certain Information Technology Products	USA
DS376 – Tariff Treatment of Certain Information Technology Products	Japan
DS377 – Tariff treatment of Certain Information Technology Products	Kinesisk Taipei
DS385 – Expiry Reviews of Anti-dumping and Countervailing Duties Imposed on Imports of PET from India	Indien
DS389 - Certain Measures Affecting Poultry Meat and Poultry Meat Products from the United States	USA
DS397 - Definitive Anti-Dumping Measures on Certain Iron or Steel Fasteners from China	Kina
DS400 - Measures Prohibiting the Importation and Marketing of Seal Products	Canada
DS401 - Measures Prohibiting the Importation and Marketing of Seal Products	Norge
DS405 - Anti-Dumping Measures on Certain Footwear from China	Kina
DS408 - Seizure of Generic Drugs in Transit	Indien
DS409 - Seizure of Generic Drugs in Transit	Brasilien

BESKRIVELSE AF STØRRE SAGER ANLAGT AF EU

Hormoner (DS320 og DS321)

EU's importforbud mod hormonbehandlet oksekød fra USA og Canada blev i 1998 kendt i strid med WTO's regler, fordi forbuddet ikke var videnskabeligt dokumenteret. EU har ikke set sig i stand til at ophæve importforbuddet. USA og Canada indførte derfor — i overensstemmelse med WTO's regler — straffold på en række EU produkter. Straftolden svarer til 818 mio. kr. årligt. På basis af videnskabelige studier, som i 2000 godtgjorde visse skadelige effekter fra hormoner, har EU vedtaget en ændring af EU's hormondirektiv, der trådte i kraft i oktober 2003. Med ændringen af hormondirektivet har EU sigtet på at bringe sine regler på linje med WTO's afgørelse i sagen. USA og Canada finder dog fortsat ikke, at EU's regler er i overensstemmelse med WTO-afgørelsen og har derfor bevaret straffolden. WTO-konsultationer i december 2004 mellem parterne var resultatløse. EU anmodede derfor i januar 2005 om nedsættelse af et WTO-panel med henblik på at afgøre, hvorvidt USA og Canadas opretholdelse af straffolden er lovlig. Panelet gennemførte den 12.-15. september 2005 det første møde med parterne. Mødet var åbent for offentligheden som følge af parternes anmodning til panelet herom. Der var tale om den første offentlige panelhøring i WTO's historie. Det andet møde med panelet blev efter udsættelse afholdt den 27.-28. september 2006 og den 2.-3. oktober 2007.

Panelets foreløbige rapport blev efter flere udsættelser fremsendt til parterne den 31. juli 2007. Fordelingen af den endelige rapport skete herefter den 31. marts 2008. I rapporten gav panelet EU medhold i, at opretholdelsen af straffolden var ulovlig. Afgørelsen er efterfølgende blevet appelleret, og en offentlig appelhøring fandt sted den 28.-29. juli 2008. I rapporten fra appelorganet, som blev offentliggjort den 16. oktober 2008, blev panelets afgørelse omgjort, således at straffolden kan forblive i kraft i et godt stykke tid fremover. EU anmodede den 22. december 2008 om konsultationer med USA og Canada med henblik på fjernelse af USA's straffold.

USA meddelte den 15. januar 2009, at landet fremover ville anvende "karrusel" lovgivning og rotere sanktionerne til andre produkter og andre medlemslande med henblik på at øge sanktionernes effekt. Disse foranstaltninger blev imidlertid udskudt flere gange, og USA har nu ophævet "karrusel-listen". Listen er blevet erstattet med en reduceret liste anvendt siden den 23. marts 2009 med virkning fra den 19. september 2009.

Flystøtte (DS317 og DS353)

EU mener, at USA i en årrække systematisk og vedvarende har givet statsstøtte til henholdsvis Boeing og Airbus, blandt andet ved at betale forsknings- og udviklingsomkostninger gennem NASA og andre statslige organer. EU anmodede derfor i oktober 2004 om WTO-konsultationer vedrørende flystøtte. Da forhandlingerne imidlertid ikke førte til enighed, anmodede parterne parallelt om nedsættelse af et WTO-panel den 31. maj 2005. Panelet blev nedsat den 17. oktober 2005.

USA anmodede om yderligere konsultationer den 31. januar 2006. Panelets formand meddelte efterfølgende, at panelet ikke vil være i stand til at fremlægge en rapport inden for de sædvanlige 6 måneder blandt andet på grund af sagens kompleksitet, men forventede at kunne fremlægge denne i løbet af 2007. Panelet meddelte den 22. oktober 2007, at det ikke ville kunne præsentere sin foreløbige rapport til parterne i 2007 som ventet, men først i løbet af 2008. I 2008 har parterne løbende besvaret spørgsmål fra panelet og fremkommet med bemærkninger vedrørende modpartens besvarelser. Parterne afventer fortsat blandt andet den foreløbige panelrapport.

"Zeroing" (DS294 og DS350)

DS294 - Zeroing methodologies in the establishment of dumping margins

USA har for praksis ved anti-dumpingundersøgelser at se bort fra negative dumping-marginer ved at sætte dem til nul, når man beregner den totale dumpingmargin for produktet. Dette er en praksis, som allerede i sagen EC Bed Linen blev underkendt. USA fastholder, at retsvirkningerne i EC Bed Linen alene gælder inter-partes. Ved administrative revurderinger af antidumpingtolden for fastsættelse af niveau eller behov for fastholdelse af tolden anvender USA's Department of Commerce også zeroing metodologien. EU anmodede om at få nedsat et panel for at få undersøgt den amerikanske lovgivning og implementeringen heraf af Department of Commerce samt 31 konkrete sager (15 oprindelige undersøgelser og 16 administrative revurderinger af tidligere fastsatte antidumpingtoldsatser). Sagen kom også for appelorganet, og den 9. maj 2006 vedtog tvistbilægelsesorganet (Dispute Settlement Body - DSB) panelets rapport, som ændret ved appelorganet. Rapporten stadfæstede, at USA's zeroing praksis var i strid med WTO's regler om antidumping, og efter anbefaling fra tvistbilægelsesorganets indgik EU og USA en aftale om, at USA havde indtil den 9. april 2007 til at implementere tvistbilægelsesorganets afgørelse af 9. maj 2006.

EU bad om konsultationer med USA den 9. juli 2007, idet man fandt, at USA forsat ikke havde implementeret afgørelsen med hensyn til 15 oprindelige antidumpingafgørelser, og at USA ikke havde handlet for at ændre de 16 administrative revurderinger. Efter frugtesløse konsultationer anmodede EU om at få nedsat et panel. Et panel blev nedsat den 25. september 2007, og dets endelige rapport udkom den 17. december 2008. Panelets afgørelse gav et blandet resultat; EU appellerede rapportens konklusioner den 13. februar 2009, og USA kryds-appellerede den 25. februar 2009. En offentlig appelhøring fandt herefter sted den 23. og 24. marts 2009. Rapporten fra appelorganet, som blev offentliggjort den 14. maj 2009, omgjorde dele af panelets afgørelse til fordel for EU. Appelorganets rapport afviser blandt andet USA's påstand om, at landets forpligtelse til at afskaffe zeroing alene gælder med hensyn til import, der forekommer efter implementeringsperiodens udløb.

Efter at EU kunne konstatere, at der forsat ingen tiltag eller fremskridt var gjort fra USA's side for at implementere afgørelsen, har EU anmodet om tilladelse fra tvistbilægelsesorganet til at indføre repressalier mod USA i henhold til WTO reglerne. Den 12. februar 2010 protesterede USA over niveauet for repressalierne, og sagen blev henvist til voldgiftsmægling. Japan fik efter anmodning tilladelse fra voldgiftspanelet til at deltage som tredjepart i processen. Den 8. september 2010 blev voldgiftspanelet suspenderet efter anmodning fra parterne, som følge af USA's erklæring om fuld implementering af afgørelsen. EU forbeholdt sig ret til at genåbne voldgiftsforhandlingerne, såfremt USA's skridt til implementering var utilfredsstillende.

Den 28. december 2010 offentliggjorde USA's Department of Commerce et lovforslag, hvorefter man foreslå en suspension af zeroing-metodologien i alle konkrete sager, som var genstand for tvistbilægelsesorganets afgørelse. EU er på nuværende tidspunkt i gang med at undersøge forslaget.

DS350 - Continued existence and application of zeroing methodology

Ovennævnte afgørelse efterlod et antal emner ubehandlede som følge af, at USA har forsat med at anvende zeroing metodologien efter anlæggelsen af DS294, hvorfor efterfølgende sager ikke har kunnet være omfattet af den oprindelige sag. Derudover var der, på grund af Appelorganets begrænsning til alene at behandle juridiske spørgsmål og fakta, enighed mellem parterne om, at der ikke kunne træffes afgørelse, om hvorvidt den amerikanske praksis for anvendelse af zeroing var

WTO-kompatibel. I en senere sag, DS322, afgjort af appelorganet den 23. januar 2007, havde Japan succes med sin påstand om, at den amerikanske praksis i administrative revurderinger var i strid med WTO-aftalen om antidumping på grund af anvendelsen af zeroing-metoden. Den nye sag behandler disse emner ved at påstå WTO-stridighed for antidumping toldsats opkrævet af amerikanske myndigheder, når der ikke er grundlag for at pålægge en antidumpingtold, samt i de tilfælde, hvor der er en høj toldsats, afhængigt af om tolden er opkrævet i henhold til de årlige administrative revurderinger, oprindelige undersøgelser eller undersøgelser ved udløb af antidumpingtolden. 52 specifikke amerikanske afgørelser er genstand for tvisten, men EU beder alene om en generel vurdering af den amerikanske anvendelse af zeroing-metoden og ikke en specifik afgørelse for hver afgørelse.

EU anmodede om konsultationer med USA den 2. oktober 2006. I lyset af afgørelsen i DS322 anmodede EU om en ny runde konsultationer, som fandt sted henholdsvis den 14. november 2006 og den 28. februar 2007, men igen uden nogen løsning. EU anmodede derfor i sommeren 2007 om etablering af et panel, som blev nedsat den 6. juli 2007. Offentlige høringer fandt sted i januar og april 2008, og den endelige rapport blev offentliggjort den 1. oktober 2008.

EU appellerede imidlertid rapportens konklusioner den 6. november 2008, og USA krydsappellerede den 18. november 2008. En offentlig appelhøring fandt sted den 11. og 12. december 2008. Rapporten fra appelorganet blev offentliggjort den 4. februar 2009 og bekræfter EU's vigtigste påstande, afviste alle anbringender fremsat af USA og stadfæster panelets konklusioner om, at USA har overtrådt sine WTO-forpligtelser ved at anvende zeroing i sine vurderinger. Rapporten støtter ikke mindst EU's vigtigste argument om, at den oprindelige antidumpingtold for et produkt fra et bestemt land og efterfølgende årlige trin er en del af samme pligt, som derfor bør behandles som en enkelt foranstaltning og være underlagt samme retstvist.

Den 2. juni 2009 indgik EU og USA aftale om en implementeringsfrist på 10 måneder fra datoen for vedtagelse af tvistbilæggelsessystemets afgørelser og anbefalinger den 19. februar 2009. Fristen udløb således den 19. december 2009, og herefter vil USA skulle fremlægge statusrapporter vedrørende gennemførelsen.

I starten af december 2009 indledte USA såkaldte Section 129 procedurer med henblik på en revurdering af de oprindelige vurderinger i fire af de 52 sager. Den 17. december 2009 blev der udstedt foreløbige afgørelser i sagerne, som kun tog stilling til de oprindelige vurderinger i sagerne og ikke revurderingerne (det reelle stridspunkt). I sine kommentarer til de foreløbige afgørelser gav EU den 15. januar 2010 klart udtryk for bekymring over USA's manglende implementering af appelorganets rapport fra 4. februar 2009.

Den 12. marts 2010 udstedte USA de endelige afgørelser i de fire section 129 sager, som ligeledes ikke tog stilling til revurderingerne i sagerne.

Den 28. december 2010 offentliggjorde USA's Department of Commerce et lovforslag, hvorefter man foreslå en suspension af zeroing-metodologien i alle konkrete sager, som var genstand for tvistbilæggelsesorganets afgørelse. EU er på nuværende tidspunkt i gang med at undersøge forslaget.

"Byrd-sagen" (DS217)

Den amerikanske anti-dumpinglov "Byrd" fra oktober 2000 blev i januar 2003 kendt i strid med WTO's regler, fordi loven muliggør, at indtægten fra en anti-dumpingbøde tilfalder den amerikanske virksomhed, der har rejst sagen. WTO godkendte i november 2004, at EU, Canada, Brasilien, Chile,

Indien, Korea, Japan og Mexico på denne baggrund kunne pålægge amerikanske varer straffold, og EU vedtog således den 25. april 2005 at indføre straffold pr. 1. maj 2005 på visse produkter med oprindelse i USA.

Den 8. februar 2008 vedtog USA en ny lov, *Deficit Reduction Act of 2005*, som ophæver Byrd-lovgivningen for så vidt angår fordeling af antidumping- og udligningstold opkrævet for import foretaget efter den 1. oktober 2005. Den nye lovgivning tillader en vis overgangsperiode, og da USA oftest indsamler toldafgifter flere år efter importen, forventedes den nye lovgivning reelt først at have fået virkning fra sidst i 2009. Som følge heraf bliver EU's gengældelsesforanstaltninger på nuværende tidspunkt opretholdt.

BESKRIVELSE AF STØRRE SAGER ANLAGT IMOD EU

Import og markedsføring af sælprodukter (DS369, DS400 og DS401)

DS369 – Certain Measures Prohibiting the Importation and Marketing of Seal Products

Canada anmodede den 25. september 2007 om konsultationer med EU vedr. den belgiske og nederlandske lovgivning, som forbyder import, distribution, markedsføring og salg af sælprodukter, samt af produkter, der indeholder sælprodukter. Der blev afholdt konsultationer mellem EU og Canada den 14. november 2007. Efterfølgende er de omstridte foranstaltninger blevet afløst af anden EU-regulering, som er omfattet af Canadas nyere sag mod EU, DS400, og der forventes derfor ikke yderligere udvikling i denne sag.

DS400/401 - Measures Prohibiting the Importation and Marketing of Seal Products

EU-forordning 1007/2009, der trådte i kraft den 20. november 2009, forbyder markedsføring af produkter fra sæler i EU, både for så vidt angår sælprodukter produceret i EU og sælprodukter importeret fra udlandet, men ikke for så vidt angår produkter i transit gennem EU. Forbuddet håndhæves ved grænsen og træder i kraft 9 måneder efter forordningens ikrafttræden, hvilket vil sige i august 2010. Canada (DS400) og Norge (DS401) påstår, at forbuddet er i strid med artiklerne 2.1. og 2.2. i TBT-aftalen, artiklerne I:1, III.4 og X.1 i GATT-aftalen af 1994 samt artikel 4.2 i Landbrugsaftalen. Landene anmodede derfor om konsultationer herom med EU i begyndelsen af november 2009. Fælleskonsultationer blev afholdt den 15. december 2009. Den 19. oktober 2010 anmod Norge om supplerende konsultationer. EU accepterede Norges anmodning den 28. oktober 2010.

Banuner (DS27/80)

Sagskomplekset om bananer udsprang af EU's regler om et fælles marked for bananer, der blev indført i 1993. Fællesskabsreglerne var et forsøg på at tilgodese hensyn til tidligere europæiske kolonier og ønsket om at danne et fællesmarked. Fællesskabsreglerne gav en særlig fordelagtig behandling til bananer fra oversøiske territorier og EU-landenes tidligere kolonier, mens indførslen af bananer fra andre lande, herunder i Latinamerika (hvor mange amerikanske selskaber opererer) og Ecuador var mindre fordelagtige. Den første bølge af sagsanlæg fra Columbia, Costa Rica, Guatemala, Nicaragua og Venezuela mod EU fandt sted i juni 1992. De følgende femten år har fulgt en række sager i WTO-systemet, der alle udsprang af EU's regler om import af bananer.

De senere år har udviklingen været den, at Ecuador fik nedsat et panel den 20. marts 2007, fordi Ecuador anser EU's importregime for bananer for at være uoverensstemmende med unionens WTO-forpligtelser. Ecuador mener for det første, at EU's præferencer til AVS-landene er i strid med GATT artikel I, for det andet, at EU's toldtarifkvote for bananer med oprindelse i AVS-landene er i uoverensstemmelse med GATT-artikel XIII:1 og XIII:2, og for det tredje, at den autonomt pålagte toldtarif på 176 EUR pr. ton for øvrige bananer fra WTO-medlemmer er i modstrid med GATT artikel II.

USA, som i modsætning til Ecuador aldrig har bedt EU om konsultationer, anmodede den 29. juni 2007 om nedsættelse af et panel. Et sådant blev nedsat ved et særligt møde den 12. juli 2007, bestående af de samme paneldeltagere som i Ecuadors sag. USA har alene gjort gældende, at EU's toldtarifkvote er WTO-stridig.

Colombia (DS361) anmodede den 17. marts 2007 om WTO konsultationer med EU under GATT artikel XXIII på baggrund af de samme substantielle påstande, som er blevet gjort gældende af Ecuador. Processuelt påberåbte Colombia sig imidlertid yderligere regler, som giver udviklingslande mulighed for at anvende særlige procedurer, der forudsætter mægling ved WTO's generaldirektør og en kortere deadline for panelrapporter. Panama fulgte i juni 2007 Columbias eksempel (DS364). Konsultationerne blev afholdt den 13. april og den 27. juni 2007.

I november og december 2007 blev der af henholdsvis Columbia og Panama anmodet om mægling ved generaldirektøren, hvorefter adskillige konsultationer mellem samtlige involverede lande fandt sted, herunder også Honduras og Nicaragua. Mæglingen resulterede i et kompromisforslag fra generaldirektøren, som der imidlertid ikke var tilslutning til.

Panelets endelige rapport udkom den 7. april 2008, og denne indeholdt en kendelse, der gik imod EU. Efter det mislykkede forsøg på at opnå enighed ved mægling ved WTO's generaldirektør og i forbindelse med det afholdte mini-ministermøde i juli 2008, notificerede EU den 28. august 2008 sin intention om at appellere panelets afgørelse. En offentlig appelhøring fandt sted den 16.-17. oktober 2008. Den 26. november 2008 stadfæstede appelorganet panelets konklusioner om, at EU med sit importregime for bananer havde handlet i strid med GATT artikel XIII og II. Appelrapporten blev vedtaget af tvistbilæggelsesorganet i december 2008.

Efter intensive forhandlinger i løbet af 2009 mellem EU og de latinamerikanske bananproducenter blev en aftale vedrørende betingelserne for konfliktens endelige løsning underskrevet den 15. december 2009. Sagens definitive afvikling bør således kunne finde sted, når EU's nye toldtariffer, som de er fastsat i aftalen, bliver godkendt. I mellemtiden har parterne indgået "våbenhvile", da de latinamerikanske lande ikke vil træffe foranstaltninger i forbindelse med verserende konflikter forudsat, at EU overholder sine forpligtelser som fastsat i aftalen.

Sagskomplekset omkring bananer har haft vidtrækkende politiske følger. Det er forhåbningen, at en løsning på banansagen nu kan få positiv indflydelse på Doha Rundens fremdrift, da endnu en sten nu synes at være ryddet af vejen.

GMO'er (DS291)

USA, Argentina og Canada anlagde i 2003 sag ved WTO om, hvad man ser som EU's begrænsninger i forhold til brug og indførsel af genetisk modificerede organismer (GMO'er). Sagen vedrører markedsadgang for GMO-fødevarer og -foderstoffer til det europæiske marked og angår EU-reglerne fra 2002, der sikrer mærkning og miljø- og sundhedsovervågning af produkterne, samt krav til sporbarhed, og muliggør tilbagetrækning af miljø- og sundhedsskadelige produkter fra EU's marked. Disse regler ophævede et moratorium, hvori en række EU-lande var enige om ikke at tillade GMO'er i EU. Siden moratoriets ophævelse er et antal GMO'er blevet godkendt.

Panelrapporten blev vedtaget af tvistbilæggelsesorganet den 21. november 2006. I rapporten blev det fastslået, for det første, at EU havde anvendt et generelt de facto moratorium ved godkendelse af biotekprodukter i perioden juni 1999 til august 2003, for det andet, at EU havde handlet i strid med SPS-aftalen i forbindelse med godkendelsesprocedurerne for 24 (ud af 27) GMO-produkter, og for det tredje, at 9 nationale beskyttelsesforanstaltninger ikke var baseret på risikovurderinger og derfor var i strid med SPS-aftalens artikel 2.2 og 5.1.

EU valgte ikke at appellere panelrapporten, men havde brug for tid til at komme i overensstemmelse med panelets anbefalinger og afgørelser. Den 21. juni 2007 blev EU enig med de klagende parter om, at rimelig tid ville være 12 måneder, dvs. 21. november 2007. Den 17. januar 2008 indgav USA en

anmodning om gengældelsesforanstaltninger med henvisning til udløbet af den rimelige tidsperiode, hvilket EU gjorde indsigelse imod den 6. februar 2008. Ved et særligt møde i tvistbilæggesystemet den 8. februar blev sagen henvist til voldgift, om hvilket EU og USA dog ved aftale af 18. februar 2008 har suspenderet forhandlingerne, indtil visse overholdelsesprocedurer er gennemført. Derefter er en lang række tekniske møder blevet afholdt mellem EU og USA. 7. møderunde fandt sted den 22.-23. oktober 2008. 8. møderunde fandt sted 20. juli 2010, næsten to år efter det sidste tekniske møde.

BILAG 5: BEACH CLUB-SAMARBEJDET

Beach Club kredsens funktioner

Beach Club samarbejdet blev etableret i 1998 og er et samarbejde mellem en række handelspolitiske interessenter i Danmark, blandt andet ministerier, styrelser, erhvervsorganisationer og NGO'er. Beach Club kredsen har til opgave at afdække interesser vedrørende holdninger til emner, som er genstand for drøftelse i WTO. Foruden at øge gennemsigtigheden, ikke mindst overfor civilsamfundet, fungerer Beach Club som et rent rådgivende forum, hvor de repræsenterede organisationer har mulighed for at tilkendegive deres respektive interesser i relation til emner for det internationale handelspolitiske samarbejde.

Medlemmer af Beach Club samarbejdet

3F	92-gruppen
AI rådet	Akademikernes Centralorganisation
Arbejdsmarkedsstyrelsen	Artic Information
Beskæftigelsesministeriet	Bygge-, Anlægs- og Trækartellet
CARE	Danmarks Fiskeindustri- og eksportforening
Danmarks Fiskeriforening	Danmarks Naturfredningsforening
Danmarks Rederiforening	Dansk Arbejdsgiverforening
Dansk Byggeri	Dansk Erhverv
Dansk Industri	Dansk Institut for Internationale Studier
Dansk Kunstnerråd	Dansk Textil og Beklædning
Dansk Ungdoms Fællesråd	Direktorat for FødevareErhverv
DI's branchefællesskab for Videnrådgivere	Energistyrelsen
Erhvervs- og Byggestyrelsen	Erhvervs- og Selskabsstyrelsen
Finansministeriet	Finansrådet
Finanstilsynet	Folkekirkens Nødhjælp
Foreningen af Rådgivende Ingeniører	Funktionærernes og Tjenestemændenes Fællesråd
Færøernes Hjemmestyre	Fødevarestyrelsen
Fødevareøkonomisk Institut	Greenpeace
Grønlands Hjemmestyre	Grønlands Repræsentation
HK Privat	Inuit Circumpolar Conference (ICC)
Justitsministeriet	Klima- og Energiministeriet
Kommunernes Landsforening	Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen
Kulturministeriet	Kvindernes U-landsudvalg
Landbrug og Fødevarer	Landsorganisationen (LO)
Lægemiddelindustriforeningen	Maskinmestrenes Forening
Max Havelaar	Mellemfolkeligt Samvirke
Miljøministeriet	Miljøstyrelsen

Medlemmer af Beach Club samarbejdet

Ministeriet for Flygtninge, Indvandrere og Integration	Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri
Ministeriet for sundhed og forebyggelse	Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling
Nationalbanken	Novo Nordisk A/S
Novozymes A/S Patents	Nærings- og Nydelsesmiddelarbejder Forbundet
Patent- og Varemærkestyrelsen	Plantedirektoratet
Rektorkollegiets Sekretariat	SKAT
Skatteministeriet	Skov- og Naturstyrelsen
Socialministeriet	Statsministeriet
Søfartens Ledere	Søfartsstyrelsen
Transportministeriet	Udenrigsministeriet
Udenrigsministeriet (UDV)	Undervisningsministeriet
WWF Verdensnaturfonden	Økologisk Landsforening
Økonomi- og Erhvervsministeriet	Århus Handelshøjskole

BILAG 6: ORDLISTE

ABI: Argentina, Brasilien, Indien.

ACP: På dansk: AVS-landene (se side 80).

ACTA: Anti-Counterfeiting Trade Agreement. En mindre gruppe – Canada, EU, Japan, Schweiz og USA – påbegyndte i 2006 og 2007 indledende drøftelser om en international handelsaftale til imødegåelse af forfalskninger. I juni 2008 indledtes egentlige forhandlinger med en større gruppe af lande (Australien, Canada, EU og dens 27 medlemsstater, Japan, Mexico, Marokko, New Zealand, Republikken Korea, Singapore, Schweiz og USA). Der var 11 forhandlingsrunder, som havde til formål at etablere internationale standarder for håndhævelse af intellektuelle ejendomsrettigheder med henblik på at imødegå det voksende problem med forfalskninger. Den 15. november 2010 blev parterne enige om en endelig aftale.

Ad valorem told: Told, der fastsættes som en procentdel af prisen på en vare (modsat told som et fast beløb, fx pr. ton af en vare).

AfT: Aid for Trade; den bredeste kategori af handelsrelateret bistand, der foruden TRA (se side 90) bl.a. omfatter bistand til handelsrelateret infrastruktur.

Aggregate Measure of Support (AMS): Beregning af støtten til landbruget. AMS måler værdien af den gule støtte som forskellen på landbrugsproduktionens værdi ved anvendelse af repræsentative priser på henholdsvis hjemmemarkedet og i den internationale handel. Støtte i den gule kasse (se side 85) er begrænset i overensstemmelse med de forpligtelser, der blev indgået i Uruguay Runden. EU's og USA's landbrugsproduktion er i samme størrelsesorden (190-200 mia. USD). Ikke desto mindre er EU's støtteloft væsentligt højere end USA's (støtten fordeles på flere landmænd). I dag ligger både EU og USA under loftet. EU ønsker en yderligere reduktion af loftet beregnet ud fra de gældende forpligtelser, mens USA ønsker en harmonisering af støtteniveauet.

ANDEAN: Se Andinpagtlandene.

Andinpagtlandene: Samarbejde mellem Bolivia, Colombia, Ecuador, Peru og Venezuela.

Anti-dumping: Fællesbetegnelse for foranstaltninger, som har til formål at modvirke effekten af dumping (se side 82). Antidumpingafgift kan pålægges varer, der importeres til dumpede priser til skade for producenter af konkurrerende varer i importlandet. Afgiften svarer til forskellen mellem den dumpede pris og varens beregnede normale pris.

Anti-subsidies: Foranstaltninger, typisk i form af øget told eller afgifter, der pålægges af et importland for at imødegå virkningerne af subsidier, som i et eksportland er ydet til eksportører eller producenter af en given vare. Betegnes ofte Countervailing Measure eller CVM, på dansk: Udligningsforanstaltning (se side 91).

Anvendt told betegner den told, der faktisk opkræves ved import. Anvendte toldsatser kan være lavere end de "bundne toldsatser" (se side 81).

APEC: Asian Pacific Economic Cooperation. Samarbejde om handel og økonomi mellem 21 lande i Asien og Stillehavsområdet. Medlemmer: Australien, Brunei Darussalam, Canada, Chile,

Filippinerne, Hongkong, Indonesien, Japan, Kina, Kinesisk Taipei (Taiwan), Malaysia, Mexico, New Zealand, Papua New Guinea, Peru, Republikken Korea, Rusland, Singapore, Thailand, USA og Vietnam.

Appelorganet: WTO's øverste myndighed i tvistbilæggelse (se side 90). Appelorganet kan ændre panelafgørelser i konkrete tvister, der appelleres. Appelorganet består af syv personer med juridisk sagkundskab inden for WTO-aftalesættet, og som skal handle uafhængigt. Udpeges af WTO's medlemmer for en periode på fire år (mulighed for forlængelse én gang). Minimum tre af appelorganets medlemmer deltager i afgørelsen af en given sag.

ASEAN: Association of South East Asian Nations. Omfatter Brunei Darussalam, Burma, Cambodja, Filippinerne, Indonesien, Laos, Malaysia, Singapore, Thailand og Vietnam.

ATTAC: Folkelig protestbevægelse mod negative følger af globaliseringen. Arbejder bl.a. for beskatning af transnationale finansielle transaktioner for at skaffe penge til fattigdomsbekæmpelse.

Autonom liberalisering: Betegner, at lande selv sænker toldsatser og fjerner handelshindringer uden at være anmodet om det af andre lande. Autonom liberalisering medfører ikke nødvendigvis, at andre lande gengælder ved en tilsvarende liberalisering af deres importvilkår.

AVS: Afrika-Vestindien-Stillehavet. 78 lande i Afrika, Caribien og Stillehavsregionen (Africa, Caribbean, Pacific). Landene underskrev i 1975 Lomé-konventionen, der var et samarbejdsprogram indgået med EU.

Beskyttelsesforanstaltninger: Handelspolitiske foranstaltninger til beskyttelse af den nationale produktion i tilfælde af væsentligt forøget import af konkurrerende produkter, fx anti-dumping.

Bilateral handelsaftale: Aftale indgået mellem to parter, herunder også aftaler mellem regioner.

Blå kasse (Blue Box): Betegner en særlig form for landbrugsstøtte, som ikke i WTO er omfattet af forpligtelse til reduktion. Støtte i blå kasse er knyttet til produktionsbegrænsning og dermed undtaget fra den reduktionsforpligtelse, der ellers gælder for støtte i den gule kasse (se side 85), selv om støtten ikke er produktionsneutral som støtte i grøn kasse (se side 84). Omfatter støtte til anvendelse af produktionsfaktorer, som ledsages af produktionsbegrænsende foranstaltninger, fx areal- eller dyrepræmier, som ledsages af braklægning af en del af det dyrkede areal eller af mælkekvoter og begrænsninger i omfanget af husdyrhold. De hidtidige markedsordninger i EU er efter reformen i 1990'erne i vidt omfang i den blå kasse. Se også: Box.

Border Adjustment (BA): Grænsetilpasninger, der vil kunne virke som toldbarriere mod lande og/eller varer, der ikke opfylder – mere eller mindre velunderbyggede – kriterier, fx klimavenlighed, typisk baseret på mængden af CO₂-udledninger i forbindelse med varens produktion.

Bottom-up: Betegnelse for en WTO-forhandlingspraksis, hvor medlemmerne forhandler og opnår enighed emne for emne. Efterhånden som der opnås enighed om enkeltspørgsmål, bliver det endelige forhandlingsresultat gradvist klarere.

Box: På dansk: Kasse. I WTO er subsidier (statsstøtte) almindeligvis opdelt efter et trafiklys-system, dvs. rød støtte ("red box") er forbudt og skal standse; gul støtte ("amber box") skal reduceres, dvs. bremses, mens grøn støtte ("green box") er tilladt og kan fortsætte. På landbrugsområdet eksisterer derudover en særlig blå kasse ("blue box"), der omfatter støtte knyttet til en begrænsning af

produktionen. Blå støtte er derved undtaget fra den reduktionsforpligtelse, der ellers gælder for gul støtte, selv om den ikke er produktionsneutral som grøn støtte. Se også: Blå kasse (side 80), grøn kasse (side 84), gul kasse (side 85) og rød kasse (side 88).

Bretton Woods institutionerne: Betegnelse for Verdensbanken (International Bank for Reconstruction and Development, IBRD) og IMF (International Monetary Fund), der blev oprettet som resultat af en FN-konference i Bretton Woods, New Hampshire i 1944. Oprindeligt skulle også en international handelsorganisation have været oprettet, men det måtte opgives og resulterede i stedet i GATT.

BRIK-landene: Brasilien, Rusland, Indien og Kina.

Bundne toldsætter: Toldsætter, som medlemmerne i WTO har bundet til et maksimalt niveau. Aftaler om toldnedsættelse er knyttet til de bundne sætser. De faktisk anvendte toldsætter må ikke overskride de bundne sætser. Såfremt et medlem ønsker at opkræve højere told end den bundne sæt, skal de WTO-medlemmer, der rammes, kompenseres på andre områder.

Cairns: Gruppe af lande, der eksporterer landbrugsvarer, og som ønsker liberalisering af handelen med landbrugsvarer. Dannet i 1986 forud for Uruguay Runden (se side 91). Omfatter i dag: Argentina, Australien, Bolivia, Brasilien, Canada, Chile, Colombia, Costa Rica, Filippinerne, Guatemala, Indonesien, Malaysia, New Zealand, Paraguay, Sydafrika, Thailand og Uruguay.

CARICOM: La Comunidad del Caribe (Caribbean Community). Samarbejde og fællesmarked omfattende 15 caribiske lande: Antigua and Barbuda, Bahamas, Barbados, Belize, Dominica, Grenada, Guyana, Jamaica, Montserrat, St. Kitts and Nevis, St. Lucia, St. Vincent and the Grenadines, Surinam, Trinidad og Tobago.

Circumvention: Teknisk betegnelse for forsøg fra eksportører på at omgå antidumping, udligningsforanstaltninger, kvoter og andre restriktioner.

COP13, 14, 15 og 16: Henholdsvis 13., 14., 15. og 16. "Conference of the Parties", dvs. konference for parterne i FN's Klimakonvention.

Copyright: Beskyttelse af forfatteres, komponisters, maleres og andre kunstneres rettigheder i forhold til deres værker, herunder også computerprogrammer og film, mod ulovlig kopiering og brug.

Cotonou-aftalen: Indgået i 2000 til afløsning af Lomé-aftalen. Danner ramme om det udviklingspolitiske, økonomiske, handelsmæssige og industrielle samarbejde mellem EU og AVS-landene (se AVS, side 80).

CTE: Committee for Trade and Environment. WTO's handels- og miljøkomite.

CVM: Countervailing measures. På dansk: Udligningsforanstaltning (se side 91).

DDA: Doha Development Agenda. Anvendes til at betegne ministererklæringen fra WTO's ministerkonference i 2001 i Doha, som udgør dagsordenen (mandatet) for forhandlingerne under Doha Runden (se side 82).

De minimis undtagelse: Ved beregning af handels- og produktionsforvridende støtte under gul kasse ser man bort fra støtte, der ikke overstiger 5 % af værdien af en produktion opgjort for hvert

landbrugsprodukt. Specielt USA har benyttet denne undtagelse. En nedsættelse af de minimis-grænsen vil derfor særligt berøre USA – og figurerer derfor blandt EU's ønsker.

Digits, digit-level (på dansk: ciffer og ciffer-niveau) anvendes i forbindelse med told til at betegne de "koder", der anvendes til at identificere varer og vare-grupper. Produktkategorier opdeles ved at tilføje flere cifre (fx er 02 kød, mens 0203 er svinekød og 020321 er frosset svinekød). Se også "harmoniserede system" (side 85).

Doha Runden eller **Doha udviklingsrunden**: Igangværende WTO-forhandlingsrunde om liberalisering af international handel. Igangsat på basis af ministererklæring fra Doha-ministermødet og betegnes derfor ofte også DDA (se side 81).

Dumping: Påvirkning af handel ved salg af varer til lavere priser. Der findes både en pris- og en omkostningsdefinition på dumping. Prisdefinitionen er baseret på, at eksportpriserne er lavere end markedsprisen på eksportørens hjemmemarked. Omkostningsdefinitionen bygger derimod på, at eksportpriserne er lavere end eksportørens produktionsomkostninger.

Duty drawback (DDB): Refusion af told for import af råvarer og komponenter eller undladelse af opkrævning, hvis en færdigvare eksporteres.

Dyre- og plantesundhedsmæssige foranstaltninger: Krav til varer for at beskytte menneskers, dyrs og planters liv og sundhed.

EBA: "Everything but arms". Den populære betegnelse for EU's beslutning af 26. februar 2001 om at tilbyde de mindst udviklede lande fri markedsadgang for alle deres produkter, bortset fra våben og ammunition.

EIF: "Enhanced Integrated Framework". Den styrkede integrerede Ramme sigter på at forbedre de mindst udviklede landes muligheder for at udnytte deres handelsmæssige muligheder gennem samordning af den handelsrelaterede bistand til disse lande fra en snes bilaterale donorer og 8 internationale organisationer.

Eksportbegrænsning: Begrænsning af eller økonomiske incitamenter til ikke at eksportere (råvarer, halvfabrikata eller færdige produkter) fra et land.

Eksportforbud: Forbud mod at eksportere (råvarer, halvfabrikata eller færdige produkter) fra et land.

Eksportlicens: Krav om licens eller anden tilladelse til eksport af et givet produkt.

Eksportskat: Direkte eller indirekte skat eller afgift ved eksport af et produkt (råvarer, halvfabrikata eller færdige produkter).

Eksportsubsidier: Økonomisk tilskud (statsstøtte), som ydes til en producent på betingelse af, at de producerede varer eksporteres.

EPA: Economic Partnership Agreement. På dansk: Økonomisk partnerskabsaftale (se side 91).

Euromed: EMAA: Euro-Mediterranean Association Agreement. Samarbejde om frihandel inden for Barcelona-processen. Omfatter EU og følgende samarbejdspartnere i det sydlige middelhavsområde:

Algeriet, Egypten, Israel, Jordan, Libanon, Marokko, Det palæstinensiske Selvstyreområde, Syrien og Tunesien.

FDI: Foreign Direct Investment. På dansk: Direkte udenlandske investeringer.

FIPs: Five Interested Parties (USA, EU, Indien, Brasilien og Australien), som fokuserer på landbrugsforhandlingerne, især vedrørende markedsadgang.

Forpligtelse: Betegnelse for skridt som WTO-medlemmer lover at tage med henblik på åbning af markeder for udenlandsk handel.

Forsigtighedsprincippet: Er bl.a. nævnt i Rio-erklæringen om Miljø og Udvikling fra 1992 (15. princip). Forsigtighedsprincippet fastslår, at såfremt der er fare for alvorlig eller uoprettelig skade, skal mangel på fuld videnskabelig dokumentation ikke tjene som undskyldning for at tage omkostningseffektive og forebyggende skridt. Forsigtighedsprincippet er kort sagt udtryk for, at det i visse situationer kan være bedre at forebygge end at genoprette skader på miljøet, menneskers sundhed etc.

Fredsklausulen: WTO's medlemmer aftalte i Uruguay Runden ikke at ville ty til at anvende WTO's tvistbilæggelsessystem på handel med landbrugsvarer, førend fredsklausulen på landbrugsområdet ophørte med udgangen af 2003. Fredsklausulen er i dag følgelig ophørt, hvilket bl.a. har medført sager i WTO's tvistbilæggelsessystem mod amerikanske støtteordninger. EU og USA vil begge have en interesse i en forlængelse af fredsklausulen, idet nogle af deres markedsordninger (fx sukker) ellers vil kunne blive underkendt. Udløbet af fredsklausulen er vigtig for dynamikken i DDA-forhandlingerne om landbrug.

Frihandelsaftale/-område: Aftale mellem lande om at fjerne indbyrdes handelshindringer som told mv. NAFTA-aftalen mellem USA, Canada og Mexico er et eksempel herpå. I modsætning til en toldunion (se side 90) har lande i en frihandelsaftale ikke nødvendigvis fælles toldsatser over for tredjelande.

FTA: Free Trade Agreement. Aftale om liberalisering af handel med varer og tjenesteydelser på reciprok basis. Fraviger WTO's MFN-princip (se side 86).

Fælles handelspolitik: I EU er der eksklusiv fællesskabskompetence på det handelspolitiske område. Kommissionen fører handelspolitiske forhandlinger med tredjelande på grundlag af et mandat fra Rådet og konsulterer løbende med medlemslandene i Trade Policy Comitéen (se side 90).

Følsomme produkter: Produkter, der i forbindelse med tilbud om forbedret markedsadgang undtages fra de generelle toldreduktioner, så tolden reduceres mindre.

G6, G7: Betegner i WTO-forhandlingerne de ledende medlemmer: EU, USA, Brasilien, Indien, Japan, Australien og - i G7 - Kina.

G8: Gruppe af 8 lande: Canada, Frankrig, Tyskland, Italien, Japan, Rusland, Storbritannien og USA. Desuden deltager EU (Kommission & formandskab) i G8-møderne.

G20: Betegnelsen G20 anvendes i flere forskellige sammenhænge og betydninger:

- G20 anvendes om den gruppe af lande, der mødes til topmøde om den finansielle krise. Denne kreds omfatter: Argentina, Australien, Brasilien, Canada, Frankrig, Indien, Indonesien, Italien, Japan, Kina, Mexico, Republikken Korea, Rusland, Saudi Arabien, Storbritannien, Sydafrika, Tyrkiet, Tyskland og USA samt EU (repræsenteret ved henholdsvis formanden for Det Europæiske Råd og formanden for Kommissionen); desuden deltager Spanien og Nederlandene (på ekstraordinær basis) samt Verdensbanken, IMF og det Finansielle Stabilitetsforum.
- I WTO's landbrugsforhandlinger betegner G20 en gruppe af udviklingslande med særlige interesser i landbrug. Gruppen omfatter: Argentina, Bolivia, Brasilien, Chile, Cuba, Egypten, Filippinerne, Guatemala, Indien, Indonesien, Kina, Mexico, Nigeria, Pakistan, Paraguay, Peru, Sydafrika, Tanzania, Thailand, Uruguay, Venezuela, Zimbabwe.

GATS: General Agreement on Trade in Services – Den Almindelige Overenskomst om Handel med Tjenesteydelser. WTO-aftale om handel med tjenesteydelser.

GATT 1994: Den opdaterede GATT-overenskomst (General Agreement on Tariffs and Trade – Den Almindelige Overenskomst om Told og Udenrigshandel) fra 1994. Den oprindelige GATT-overenskomst fra 1947 lagde grunden til det multilaterale handelssystem og blev den 1. januar 1995 afløst af WTO. GATT 1994-overenskomsten udgør i dag en fundamental del af WTO-aftalekomplekset.

Geografiske indikationer (GI's): Betegnelser på varer, der stammer fra et bestemt land eller en bestemt egn, og for hvilke særlige karakteristika ved produktet kan tilskrives dets geografiske oprindelse (fx champagne og tequila). Brugen af geografiske betegnelser er beskyttet i TRIPS-aftalen (se side 90). EU ønsker øget GI-beskyttelse både for vin og spiritus og for andre produkter.

GCC: Golf Cooperation Council. Samarbejde mellem Bahrain, Kuwait, Oman, Qatar, Saudi Arabien og Forenede Arabiske Emirater.

Globalisering: Beskrives ofte som det forhold, at samme vare eller tjenesteydelse markedsføres og sælges samtidig Verden over. Globalisering hænger bl.a. sammen med liberalisering af markedsadgang og lettere kommunikation og transport og dermed friere global bevægelighed for varer, tjenesteydelser, idéer og personer.

GSP: Generalized System of Preferences. På dansk: **Generelle Told-præferencesystem.** Ordning, hvorved udviklede lande kan give lavere – præferentiel – told til import fra udviklingslande.

Grøn kasse (Green Box): Betegner i WTO subsidier (statsstøtte), der ikke eller kun i begrænset omfang påvirker handelen. Støtte i grøn kasse er tilladt. Anvendes i landbrugsforhandlingerne om produktionsneutral intern støtte, der er undtaget fra reduktionsforpligtelse. Traditionelt er i grøn kasse medregnet støtte, der formodes at have minimal indflydelse på handel og produktion, fx:

- indkomststøtte til producenter (som ikke er knyttet til den løbende landbrugsproduktion, men typisk baseret på fastfrosne, historiske tal);
- støtte til forskning, uddannelse og rådgivning;
- inspektion og sygdomsbekæmpelse;
- støtte til infrastruktur, strukturtilpasning og miljø;
- nationale fødevarerprogrammer for mindre bemidlede.

EU's Mid Term Review omlægger en stor del af den støtte, som hidtil har ligget i blå kasse, til afkoblet indkomststøtte, som opfylder kravene til den grønne kasse. EU ønsker endvidere støtte til fremme af dyrevelfærd indføjet blandt formålene under grøn kasse.

Gul kasse (Amber Box): Betegner i WTO subsidier (statsstøtte), som er knyttet til produktion, og som skal reduceres. Anvendes i landbrugsforhandlingerne om produktionsafhængig intern støtte. Omfatter intern landbrugsstøtte, som opmuntrer til større produktion og dermed indirekte forvridding af handelen.

Handelslettelse: Fjernelse af hindringer for varers bevægelse over grænser, fx gennem forenkling af toldprocedurer. Siden 2004 særligt forhandlingsområde i Doha Runden.

Harmoniserede system: System af kodenumre, der anvendes til at identificere produkter i forbindelse med toldbehandling. Koderne er internationalt standardiserede op til seks cifre. Ved at tilføje flere cifre kan lande nationalt indføje særlige distinktioner med henblik på toldbehandling og andre formål. Se også "Digits, digit-level" (side 82).

IF: Integrated Framework; integreret ramme for handelsrelateret bistand til de mindst udviklede lande. Afløst af EIF (se side 82).

Ikke-toldmæssige handelshindringer: Fx kvoter, importlicens, importforbud og importrestriktioner af hensyn til bl.a. sundheds- og forbrugerbeskyttelse.

ILO: International Labour Organization. FN's organisation for arbejdsmarkedsforhold.

IMF: International Monetary Fund. Den internationale Valutafond. Sammen med Verdensbanken oprettet som led i Bretton Woods-systemet i 1944.

Importtold: Told, der pålægges ved import af en vare.

Intern beskatning: Nationale eller lokale skatter og afgifter, fx moms og forbrugsafgifter.

IP, IPR: Intellectual Property Rights, på dansk **intellektuel ejendomsret** eller **immaterialret**. Omfatter bl.a. patenter, varemærker og copyright. Reguleres i WIPO og i TRIPS-aftalen i WTO (se hhv. side 91 og 90).

ISO: International Standards Organisation; organisation for internationalt standardiseringsarbejde.

ITC: International Trade Center; Det internationale Handelscenter under UNCTAD og WTO, der bistår udviklingslande med at fremme deres eksport.

Komparative fordele: Nationaløkonomisk begreb, der beskriver, at et land – sammenlignet med et andet land – er forholdsmæssigt bedre til at producere nogle produkter frem for andre. Et land vil altid have en komparativ fordel sammenlignet med et andet land ved produktion af varer. Teorien forklarer bl.a., hvorfor to lande begge kan have fordel ved at handle sammen uanset landenes størrelse, ressourcer mv.

Konkurrencebegrænsning: Lokale konkurrenceregler, fx minimumspriser eller mængdebegrænsninger, begrænser import og salg af produkter.

Konsensus: Beslutningsform i WTO, hvor hvert medlem formelt har én stemme, men beslutninger normalt tages ved konsensus, dvs. at ingen af de medlemmer, der er til stede, når en beslutning bliver truffet, formelt gør indsigelse.

Kvantitative restriktioner: Begrænsninger i mængden af varer eller værdien af varer, der kan importeres (eller eksporteres) inden for en bestemt tidsperiode, fx kvoter, toldkontingenter og frivillige eksportrestriktioner.

Kvot: Mængdemæssig begrænsning af importen af en vare.

Landbrugsprodukt: Defineres i WTO's landbrugsaftale, der bl.a. udelukker produkter fra fiskeri og skovbrug.

LDCs: Least Developed Countries. På dansk: Mindst udviklede lande.

Lesser-duty princippet: Princip om at anvende den laveste værdi af dumping og skadesmargin, hvis antidumpingforanstaltning indføres.

Lomé-konventionen: Er nu opdateret i Cotonou-aftalen (se side 81).

Markedsadgang: Åbning af markeder for import af varer. Kan bl.a. ske ved nedsættelse af told.

Marrakesh-aftalen: Aftale om oprettelse af Verdenshandelsorganisationen WTO. Indgået i Marrakesh (Marokko) i 1994 som led i afslutningen af Uruguay Runden. Marrakesh-aftalen er den overliggende "paraply" i WTO-samarbejdet, hvor de konkrete aftaler – GATT, GATS og TRIPS – udgør de substansmæssige søjler (se hhv. siderne 84, 84 og 90).

MEA: Multilateral Environment Agreements; multilaterale miljøaftaler.

MERCOSUR: Markedsdannelse omfattende Argentina, Brasilien, Paraguay og Uruguay.

MFN-princippet: Most-Favoured Nation Principle. På dansk: **Mestbegunstigelsesprincippet.** Centralt princip i WTO, som indebærer, at alle begunstigelser givet af et WTO-medlem til et andet skal udstrækkes til hele WTO-medlemskredsen. Omfatter ikke præferentielle todsatser i medfør af særlige bilaterale og regionale frihandelsaftaler eller told inden for kvoter.

Modalitet: Betegner i WTO-forhandlinger en fremgangsmåde, der aftales – fx en formel for toldreduktioner, koefficienter, procentsatser for reduktion af subsidier – og som skal lægges til grund for udformningen af medlemmernes endelige forpligtelser.

Modes (tjenesteydelser): I GATS-aftalen (se side 84) er levering af tjenesteydelser opdelt efter fire forskellige leveringsformer eller "modes":

- Mode 1: Grænseoverskridende levering (fx telefonisk rådgivning eller international transport).
- Mode 2: Forbrug i et andet land (fx turisme eller studieophold).
- Mode 3: Handelsmæssig tilstedeværelse (fx etablering af bankvirksomhed i et andet land ved hjælp af nøglepersonale fra moderlandet).
- Mode 4: Midlertidig personbevægelse (fx udstationering af rådgivere på kortere kontrakter).

NAMA: Non-Agricultural Market Access. På dansk: Markedsadgang for ikke-landbrugsvarer. NAMA-forhandlingerne omfatter bl.a. industriprodukter, fisk og fiskeriprodukter, minedrift og skovbrug.

NAMA-11: Gruppe med særligt fokus på NAMA-forhandlingerne, der består af følgende lande: Argentina, Brasilien, Egypten, Indien, Indonesien, Namibia, Filippinerne, Sydafrika, Tunesien og Venezuela.

Nationalbehandlingsprincip: Centralt WTO-princip, der indebærer, at udenlandske varer efter toldbehandling skal gives samme behandling som nationale varer.

NTB: Non-Tariff Barriers. På dansk: Ikke-toldmæssige handelshindringer, dvs. fx kvoter, importlicens, importforbud og importrestriktioner af hensyn til bl.a. sundheds- og forbrugerbeskyttelse.

Offentlige indkøb: Offentlige myndigheders – statslige, regionale eller lokale myndigheders – indkøb, herunder i form af offentligt udbud (licitation).

Oprindelsesbetegnelser: Se geografiske indikationer (side 84).

Oprindelsesregler: Bestemmelser vedrørende et produkts oprindelsesland. Oprindelse kan være afgørende for, om en import falder under en given kvote eller kan opnå en særligt fordelagtig toldbehandling.

Overvågning: Kontrol af import og eksport fx ved statistisk overvågning eller gennem import-/eksportlicenser, der udstedes automatisk. Kan anvendes for samlede import/eksport eller for begrænsede områder, fx særligt følsomme produkter.

Panel: Et panel består af tre eller fem personer og er en hjørnesteen i WTO's tvistbilæggelsessystem (se side 90). Paneler behandler klagesager mellem et eller flere WTO-medlemmer og afgiver kendelser i form af rapporter. Panelafgørelser bliver automatisk vedtaget af WTO's tvistbilæggelsesorgan (kan kun ændres med konsensus, hvilket vindende part normalt vil modsætte sig), men kan ændres af appelorganet (se side 80).

Plurilaterale forhandlinger: En metode til at øge forpligtelserne indenfor områder i WTO-forhandlinger, der har særlig interesse for en gruppe af lande. Det vil sige områder, hvor et antal lande selv giver udtryk for, at de ønsker at påtage sig ekstra forpligtelser i forhold til det, man måtte blive enige om i de multilaterale forhandlinger. I plurilaterale forhandlinger deltager kun en del af WTO-medlemskredsen, og kun deltagerne påtager sig forpligtelser. Resultatet af plurilaterale forhandlinger kommer alle WTO-medlemmer til gode gennem MFN-princippet (se side 86).

Priskontrol: Officielt fastsatte import- eller eksportpriser, fx i forbindelse med fastsættelse af told.

Protektionisme: Fællesbetegnelse for handelspolitiske tiltag eller ideologier, der sigter mod at beskytte hjemlig produktion mod udenlandsk konkurrence gennem handelsforanstaltninger.

Præferenceerosion: Betegner det forhold, at et land, der ved eksport af en vare til et andet land har opnået en særlig fordelagtig (præferentiel), lavere toldsats, fx som resultat af en bilateral eller regional handelsaftale, i tilfælde af en efterfølgende generel toldnedsættelse, fx som resultat af WTO-forhandlingerne, vil få fordel af sin lavere toldsats udhulet (eroderet), når tolden for alle andre og dermed for konkurrerende eksportører også bliver sat ned. I tilfælde, hvor den generelle

told nedsættes, så den svarer til eller bliver lavere end den tidligere særlige toldsats, fjernes præferencefordelen helt.

Præferencetold: Lavere told som følge af bilateral eller regional aftale eller knyttet til fx særlige toldpræferencer for udviklingslands (se GSP side 84) eller som følge af lokale markedsforhold. Betingelse for præferencetold kan være knyttet til en vares oprindelse, dens anvendelse e.l. Udnyttelsen af præferencetold kan være knyttet til et toldkontingent (se side 90), dvs. en mængdemæssig begrænsning af importen til den lavere told.

Præferentiel handelsaftale: Aftale, som indebærer bedre handelsvilkår (præferencer), fx lavere told, end hvad der følger af MFN-princippet (se side 86).

Quad: WTO-gruppe af fire store handelsparter. Traditionelt anvendt om Canada, EU, Japan og USA. Anvendes som "new quad" om USA, EU, Indien og Brasilien.

RAM: Recently Acceded Member. Betegner de senest optagne WTO-medlemmer.

Reciprocitet: Handelspolitisk praksis, hvor foranstaltninger taget af ét land gengældes af et andet. Fx at en toldnedsættelse i det ene land modsvares i det andet, eller tilsvarende, at en handelsrestriktion besvares med en reciprok foranstaltning.

Regional trade agreements: Regionale handelsaftaler.

Request-offer negotiations: Forhandlinger baseret på, at parter har udvekslet krav og tilbud, som bliver forhandlet på bilateral basis. Resultater udstrækkes efterfølgende til alle medlemmer gennem MFN-princippet (se side 86). Forhandlingsformen anvendes i tjenesteydelsesforhandlingerne og har traditionelt været anvendt også i GATT (se side 84).

Rules of origin: På dansk: oprindelsesregler (se side 87).

Runde: Betegner samlede, ofte langvarige forhandlinger inden for WTO om handelsliberalisering på flere områder, fx Uruguay Runden (se side 91) eller Doha Runden (se side 82).

Rød kasse (Red Box): Betegner i WTO subsidier (statsstøtte), som er forbudt, fx eksportsubsidier.

Safeguards: På dansk: sikkerhedsforanstaltning (se side 89).

Schedule: Liste over WTO-medlemmers individuelle forpligtelser til markedsåbning for varer og tjenesteydelser eller tilbud om samme, fx toldsatser.

SCM-aftalen: WTO-aftalen om subsidier og udligningstold.

SDT: Special and Differential Treatment (af udviklingslande). På dansk: **Særlig og differentieret behandling**. SDT er et horisontalt tema i alle forhandlinger (landbrug, NAMA (se side 87), tjenesteydelser osv.) og beskriver generelt udviklingslandenes undtagelse fra MFN-princippet (se side 86), således at der fx kan opretholdes højere toldsatser i udviklingslandene, mens de udviklede lande sænker deres. Kan også dække over længere tid til at gennemføre aftalte forpligtelser.

Sikkerhedsforanstaltning: Handelspolitisk foranstaltning til at beskytte en national produktion eller et erhverv i tilfælde af en pludselig og væsentligt forøget import af en vare eller kraftigt prisfald. Oftest i form af en særlig afgift, eventuelt kombineret med et toldkontingent.

Singapore-emner: Fire emner, som ved WTO-ministerkonferencen i Singapore i 1996 blev inkluderet i WTO's dagsorden: Handel og investering, handel og konkurrencepolitik, transparens i offentlige indkøb og handelslettelse.

Single undertaktning: Et grundlæggende princip i multilaterale handelsforhandlinger, hvor et betydeligt antal emner forhandles samtidigt, og hvor intet er aftalt, før alt er aftalt, og hvor alt, hvad der aftales, er bindende for alle parter.

SPS: Sanitary and Phytosanitary. På dansk: Dyre- og plantesundhedsmæssig. WTO's SPS-aftale omhandler krav, der fastsættes for at beskytte menneskers, dyrs og planter liv og sundhed og søger at undgå, at disse er vilkårlige og diskriminerende eller hindrer handel unødigt.

SSM: Special Safeguard Mechanism, særlig beskyttelsesmekanisme på landbrugsområdet, som giver udviklingslande mulighed for at øge tolden i tilfælde af pludselig stor import eller lave importpriser.

Standarder: Krav af teknisk karakter til varer, herunder krav til mærkning og emballering.

Subsidier: Statsstøtte til nationale producenter, fx i form af pristilskud, eksportstøtte eller direkte produktionsstøtte. Påvirker typisk international konkurrence og handel. Almindeligvis sondres mellem eksportsubsidier, der er knyttet til eksport af en vare og sigter på at forøge eksporten, og intern støtte, der ikke er knyttet til eksport, men som søger at stimulere produktion af bestemte varer eller bestemte typer af varer (fx økologiske). Støtte kan ydes direkte, fx tilskud, eller indirekte, fx skattefordele.

SVEs: Small and vulnerable economies. På dansk: **Små og sårbare økonomier.** Begrebet dækker over lande, hvis gennemsnitlige andel af den internationale varehandel højst udgør 0,1 %.

Swiss formula: Matematisk formel, som bruges under forhandlingerne på NAMA-området (ikke-landbrugsvarer – se side 87) i forsøget på at blive enige om en generel reduktion af toldsats. Formlen er konstrueret sådan, at de højeste toldsats reduceres mest, hvilket bidrager til at udjævne forskellene i told mellem forskellige varer og mellem lande. Formlen hedder en "Swiss formula", da den oprindeligt stammer fra et schweizisk forslag.

Særlig kategori: Eksportsubsidier, der under WTO's almindelige regler er forbudt, er i landbrugsafsnittet anført i en særlig kategori og underkastet begrænsninger i overensstemmelse med de forpligtelser, som blev indgået i Uruguay Runden.

Tariff peak: Høj toldsats, normalt på følsomme produkter. For industrilande anses told over 15 % generelt for at være en "tariff peak".

TBT: Technical Barriers to Trade. På dansk: **Tekniske handelshindringer.** Vedrører krav til varers udformning, indpakning og mærkning. WTO's TBT-aftale sigter på at undgå, at regler, standarder, tests, og certificeringskrav er unødigt handelshindrende.

Toldkontingent: En måde at sikre større adgang til markeder for nærmere fastsatte mængder af varer, som kan importeres til lav eller ingen told, mens den normale told for varer, der importeres uden for toldkontingentet, er højere. Dermed åbnes markedet, samtidig med, at et højt internt prisniveau sikres. Bl.a. har EU anvendt denne metode til markedsåbning for landbrugsvarer.

Toldlinje: Hvert produkt, som defineret i et lands toldtarif, har sin egen toldlinje med tilhørende kodenummer (se ”digits og digit-level” side 82) og toldsats ved import af produktet.

Toldunion: En gruppe af lande med fælles told (og ofte handelspolitik) udadtil, men med fri handel for størstedelen af den indbyrdes handel, som fx EU. Samarbejdet i en toldunion går videre end i en frihandelsaftale (se side 83), hvor man ikke har fælles told- eller handelspolitik.

Toldværdiansættelse: De måder, toldmyndigheder anvender til at bestemme værdien af importerede varer med henblik på at fastslå den korrekte importtold.

TPA: Trade Promotion Authority, tidligere benævnt Fast Track Authority. Handelsbemyndigelse fra den amerikanske Kongres til Præsidenten til at forhandle internationale handelsaftaler uden løbende indblanding fra Kongressen, som derfor heller ikke får mulighed for at ændre i et forhandlingsresultat, men alene skal godkende dette som en samlet pakke. For tiden er en sådan bemyndigelse ikke i kraft.

TPR: Trade Policy Review. Betegnelse for regelmæssige gennemgange i WTO af medlemmernes handelspolitik. Gennemgangene foretages i en særlig procedure – Trade Policy Review Mechanism, TPRM – og gennemføres i et særligt organ – Trade Policy Review Body, TPRB.

TRA: Trade-related assistance. Handelsrelateret bistand, som donorlande yder med henblik på at støtte og opbygge udviklingslandes handelskapacitet.

Trade facilitation: På dansk: handelslettelse (se side 85).

TPC: Trade Policy Committee (se efterfølgende).

Trade Policy Committee: Betegnelse for den EU-rådskomite, som Kommissionen iht. traktatens art. 207 (se side 53) skal rapportere til og drøfte handelspolitiske spørgsmål med.

Transparens: Grundlæggende WTO-krav om, at alle handelsrelevante love og regler skal være offentliggjort, inden de træder i kraft.

TRIMS: Forkortelse for **Trade-Related Investment Measures.** På dansk: Handelsrelaterede investeringsforanstaltninger. Aftale under WTO om handelsrelaterede investeringer.

TRIPS: Forkortelse for **Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights.** På dansk: Handelsrelaterede aspekter af intellektuel ejendomsret. Aftale under WTO om fx patenter og varemærker. TRIPS-aftalen er også relevant i forbindelse med adgang til medicin for udviklingslande uden egen produktionskapacitet og for udnyttelse af udviklingslandes bioressourcer og traditionelle viden.

Tvistbilægningssystem: WTO's særlige system til løsning af konflikter og klagesager mellem to eller flere medlemmer. Systemet blev styrket ved overgangen fra GATT til WTO og omfatter bl.a.

Tvistbilæggelsesorganet (Dispute Settlement Body – DSB, hvori hvert WTO-medlem har ret til at lade sig repræsentere), samt paneler og et særligt appelorgan (se side 80).

Ubundne toldsatser: Toldsatser, som ikke er bundet i WTO med et maksimalt loft. Lande, der ikke er medlem af WTO, fx Rusland, har ubundne toldsatser og kan derfor frit forhøje tolden. Tilsvarende har visse udviklingslande meget høje, ubundne toldsatser. Inden ubundne toldsatser kan nedsættes, fx som led i en aftale om toldreduktioner, stilles der derfor i stedet krav om, at toldsatser skal bindes.

Udligningsforanstaltning: Skridt, som et importland tager, ofte i form af øget told, for at imødegå virkningerne af subsidier, som et eksportland yder til eksportører eller producenter af en given vare.

Udligningstold: Told anvendt som udligningsforanstaltning til at imødegå subsidier.

UNCTAD: United Nations' Conference on Trade and Development. FN's organisation for handel og udvikling.

UNFCCC: United Nations Framework Convention on Climate Change. FN's Klimakonvention.

Uruguay Runden: Den seneste afsluttede forhandlingsrunde i WTO om handelsliberalisering. Indledt i Punta del Este i Uruguay i 1986 og afsluttet i Marrakesh i Marokko i 1994. Førte bl.a. til oprettelsen af WTO (se side 91).

Uruguay Rundens formel: I Uruguay Runden enedes man om proportionale nedsættelser af toldsatserne baseret på en gennemsnitlig procentvis reduktion, men med mulighed for større eller mindre nedsættelser for de enkelte varer (linjer i toldtariffen). Dette gav mulighed for relativt små nedsættelser for import af varer, hvor der var særlige beskyttelsesinteresser.

Varemærke: Tegn og symboler eller en kombination deraf, som adskiller produkter fra én virksomhed fra andre virksomheders produkter, og som gør det muligt for forbrugere at vælge mellem forskellige produkter.

WCO: World Customs Organization. På dansk: **Verdenstoldorganisationen.**

WIPO: World Intellectual Property Organization. Verdensorganisation for immaterialret.

WTO: World Trade Organization. På dansk: **Verdenshandelsorganisationen.** Afløste i 1995 GATT (se side 84) og omfatter ikke blot handel med varer, men tillige handel med tjenesteydelser og handelsrelaterede aspekter af intellektuelle ejendomsrettigheder. Desuden etableredes et styrket tvistbilæggessystem. I modsætning til GATT er WTO en egentlig international organisation.

Zeroing: Betegner en praksis, hvor der i beregning af omfanget af dumping (se side 82) igennem en periode ikke tages højde for de handler, hvor der ikke har været dumpet. Denne praksis medfører, at den dumping, som skal modvirkes, bliver større. Anvendes især af USA, men er blevet underkendt i flere sager; kan dog anvendes under visse forudsætninger.

Økonomisk partnerskabsaftale: Aftaler forhandlet mellem EU og AVS-lande (se side 80) opdelt i seks regioner med henblik på at tilvejebringe handelsaftaler, som i overensstemmelse med WTO-regler gradvist fjerner handelsbarrierer og øger samarbejdet inden for handelsområdet.

**UDENRIGSMINISTERIET,
EKSPORTRÅDET**

Asiatisk Plads 2
1448 København K
Tlf 33 92 00 00
Fax 32 54 05 33
Email um@um.dk
www.um.dk